

Freinet osztályok hagyományos iskolában

Reggel fél nyolc. A soproni Hunyadi János Általános Iskolában megszólítom az ügyeletes nevelőt: Dr. Simonné Horváth Mártát, a Freinet osztály vezetőjét keresem. Itt van már az új szárnyban a másodikon Felérve, a folyosón egy hangulatosan kialakított tanári pihenőhely fogadott, ahol megjelent Márta és forró gyümölcsteával kínált. Az osztályba belépve egy igazi Freinet-világban találtam magam. Nem hasonlítható egy hagyományos tanteremhez. Beszélgetősarok, műhelyrész, könyvtár, mindezek játék-, eszköz- és anyagtaroló polcokkal leválasztva; középen a tanulói munkahelyek, oldalt a tanári asztal, bábparaván, írógépek, fénymásoló és még sorolhatnám tovább.

Itt nem szól csengő, az idő múlását saját faliórájuk jelzi. Sorra érkeznek a jókedvű gyerekek, és elhelyezkednek a szőnyegen a beszélgetőkörhöz. Nyolc óra, kezdődik az élet Freinet módra.

- Mi készítetett arra, hogy húsz év gyakorlattal a hátad mögött egyszercsak teljesen mást csinálj?

Évekkel ezelőtt úgy hozta a sors, hogy szaktanácsadó lettem, így lehetőségem volt több alternatív pedagógiai módszerrel megismerkedni. Más volt a katedra másik oldaláról látni a sok kollégát, amint akkor is még kínlódik, amikor a gyerekek jó része már rég túljutott a problémán, de neki még ezt is meg azt is meg kell csinálnia, mert elő van írva. Az utolsó padban ülve a gyerek fejével kezdtem el gondolkodni, és egyre rosszabb lett a közérzetem. Akkor határoztam el, hogy ezt én így többé nem csinálom, új módszert keresek.

- Miért éppen a Freinet-pedagógiát választottad?

Talán mert ezt ismertem meg a legjobban, ebben éreztem úgy, hogy én is meg a gyermek is magunkra találhatunk, és ha ez így lesz, akkor csoda dolgokat lehet elérni.

- Mikor határoztad el, hogy elindítasz egy Freinet-szellemiségű osztályt?

Önmaguk lehetnek

Több mint öt éve kezdtem tanulmányozni az idevonatkozó irodalmat. Szerencsémre a Soproni Óvónőképző Intézet Gyakorló Óvodájában már működtek Freinet-csoportok, ahol hospitálhattam is három évig. Amikor elkezdtem, a mostani másodikosaim még kiscsoportosok voltak. Nagycsoportos korukra már tudtam, hogy továbbviszem őket. Szerencsére ehhez az iskolavezetés is áldását adta.

- Egy óvodai csoportból lett az első osztályod?

Korántsem. A ráhangolódás időszakában itt a Hunyadiban találtam magam mellé egy hasonlóan gondolkodó, lelkes, időt, energiát nem sajnáló kolléganőt Kladler Gabriellát, akivel lázas előkészítő munkába kezdtünk, olyan reményekkel, hogy kettőnké lesz az osztály. Szülői értekezleteket tartottunk a nagycsoportosok szüleinek a város óvodáiban. Örömeinkre kilencven szülő érdeklődött a lehetőség iránt. Nekik októbertől februárig négy foglalkozást szerveztünk már a Hunyadi iskolában. Kettő ebből elméleti témájú volt, a másik kettőn pedig már a leendő első osztály programját ismertettük, vitattuk meg. Sok ötlettel segítettek a szülők.

Húsvétkor az újonnan felvettek egy játszóház keretében megismerhettek minket. Háromosztálynyi jelentkezőből kellett volna kiválogatni egy osztályt. Így lett az egyből kettő,

egyik az enyém, másik a kolléganőmé, délutánra szereztünk magunk mellé még két segítőtársat. A felvételnél figyelembe vettük, ki járt Freinet szellemiségű óvodába, illetve ki jelentkezett az iskola körzetébe eső óvodákból.

- Kitől és milyen segítséget kaptál a program elkészítéséhez?

Szerencsémre Horváth H. Attila, a Freinet Alapítvány egyik tagja gyakran járt a Freinet-óvodásokhoz Sopronba. Konkrét elképzeléseimet szakmailag segítette, és felhívta figyelmemet Nagykovácsira, ahol már akkor második éve működött ilyen iskola.

- Mi az, amit a Freinet-pedagógia szellemiségéből felvállalsz, és mi az, amit másképpen csinálsz?

Úgy éreztem, hogy a hagyományos pedagógiában minden fontos volt, csak a gyermek nem. Dolgoztunk, robotoltunk, csináltuk, tettük a dolgunkat, és kipipáltuk, ha elvégeztük a feladatot. Mindezt mi tettük, nem a gyermek. E pedagógia legfőbb erénye, hogy a gyermek személyiségfejlesztése a fő cél a saját ütemének megfelelően. Megismerve őket, önmaguk fejlesztését segíthetem elő, kialakítva bennük egy nagyon erős éntudatot, azt, hogy vállalják önmagukat olyannak, amilyenek, társaikkal szemben meg tolerálják a másságot - jó és rossz értelemben egyaránt.

Nem egészen vallom, hogy a pedagógus mindig háttértényező legyen. Legyen partner, ha kell, de legyen minta, példakép, felnőtt segítő, ha baj van, és kapja meg a neki járó tiszteletet is.

Nem a jegyekért tanulnak

- Gondolom, az is számos változtatási kényszert eredményez, hogy hagyományos iskolában működtek?

Sajnos így van. Emiatt minden évben mérünk, és idén a második félévben már a hagyományos követelményrendszerrel szinkronban osztályoznunk is kellett. Feltettem magamnak a kérdést, szabad-e ilyen feltételek mellett Freinet osztályt szervezni? Ugyanis, ha én a követelmények szerint leosztályozom írásból, olvasásból, nyelvtanból, matematikából - a készségtárgyakat nem osztályozva - a gyengébb képességű gyermeket, akkor sok lesz az egyes, kettes, hármas. Viszont ha azt mondom, hogy a gyermek személyisége a fontos, ezért ő rengeteget dolgozott, és sok-sok dicséretet kapott eddig, akkor most miért kap mégis kettést? Ezek elég nehezen feloldható ellentmondások. Szerencsére engem sokkal jobban nyomaszt, mint a gyermekeket. Nagyon örültem, hogy a félévkor hazavitt osztályzatok nem kaptak nagy hangsúlyt a következő beszélgetőkörön. A sok-sok hétvégi élmény fontosabb volt ennél. Élvezetből csinálják a gyerekek, hajtanak, de nem a jegyekért.

- Tudott dolog, hogy nagyobb a költségkihatása egy ilyen osztálynak, mint a hagyományosnak. Mennyi többletpénzt kaptok az iskolától?

Csak a szülőkön keresztül jutunk plusz anyagiakhoz. Ők vezetik társadalmi munkában a délutáni foglalkozásokat: torna, külön leánytorna, kosár, úszás, tenisz, gyöngyfűzés, báb, agyagozás, környezetvédelem, origami stb. Létrehoztak egy közérdekű kötelezettségvállalást, melyet az iskola kezel egy elkülönített számlán. Amit a magánszemély erre befizet, azt leírhatja az adójából. A némettanárt egy szülőnek köszönhetően a kismartoni Lions Club

finanszírozza, így onnét jár át hetente két délután hozzánk. Sok-sok németkönyvet kapunk tőlük, valamint évente ötezer schilling támogatást.

- Mi lesz a gyerekekkel az ötödik osztálytól? Bekerülnek a hagyományos taposómalomba?

Sajnos igen, de bízunk abban, hogy addigra olyan fejlett lesz az éntudatuk és toleranciaszintjük, hogy azt is könnyedén elviselik, s talán találunk olyan kollégákat, akiket már harmadik, negyedik osztálytól becsábíthatunk egy-egy foglalkozásra, hogy mire ezek a gyermekek hozzájuk kerülnek, a szellemiséget kicsit vegyék át. Titkos vágyam, hogy tantárgyi blokkokban tanulhassanak ötödiktől.

- S te mihez kezdesz négy év múlva? Nagyon szeretnék egy új csoporttal kezdeni, de ez azért a fenntartótól is függ. Ha nem sikerül, akkor is volt a pályámon négy felejthetetlenül boldog év, s remélem, a gyerekeknek is hasonló lesz majd a véleményük. Az emlékezést mindnyájunknak megkönnyíti majd a folyamatosan vezetett Életünk könyve. Hiszem, ez a négy év elég lesz ahhoz is, hogy soha ne tudjak már hagyományosan tanítani.

Pápai Gyuláné

ÚJ TANTÁRGY VAGY CÉLIRÁNYOS OKTATÁS EMBERTAN AZ ISKOLÁBAN

A pedagógustársadalom már régóta érzi, nincs tere az erkölcs, az etika, a szépség és a mindennapi gyakorlati tudnivalók megismertetésének. Nem készítik fel a gyerekeket a hétköznapi szépségére, örömeire vagy bánatára. Tantárgyak vannak - tudásanyaggal és számonkéréssel. A többlet csupán igény van, nem pedig mód. Kamarás István szociológus szerint ez a hézagpótló az „embertan” című tantárgy lehetne. Erről beszélgetett Csilléi Bélával, lapunk munkatársával.

- Bár a Nemzeti alaptanterv első része hosszas vajúdas után megszületett, mégsem sikerült megfelelnie valamennyi várakozásnak. Tantárgyakban gondolkodik, ami az előzetes bevezetés után óhatatlanul is merevséget jelez. Szükségtelenül szabályoz, hiszen erre ott vannak a helyi tantervek. Így a bizonytalan pedagógusok a meglévő tanszabadsággal sem mernek élni. Félő, hogy az erkölcsi-etikai nevelés valóra váltása érdekében fundamentalista módon bevezetik majd az erkölcsant, anélkül, hogy pontosan kialakítanák annak lényegét. Való igaz, ez a szociálpszichológiai probléma nagymértékben akadályozza az iskolák önállósodását, arculatának kialakítását. Pedig a gondokra igen egyszerű megoldást lehetne találni. Ez lehetne az embertan című tantárgy mint az embertudományok a szintézise. Szintetikus-integrált tantárgyként egyszerre komplex és ugyanakkor rugalmas lenne. Szükségességét maga az élet igazolja.

• Miért egy új tantárgy? Nincs elég bajuk a gyerekeknek a meglévőkkel? A tanárok így is panaszkodnak a túlterhelésre.

- Hangsúlyozni szeretném, ezt az elnevezést nem én találtam ki. Az Országos Közoktatási Intézet Pedagógusképző Műhelyében dolgozom, s feladatom a pedagógusképzésben az embertudományok közül a vallás, az erkölcs és az etika gondozása. És legfőképpen az embertan, amely integrálná a felsoroltakat. Kapcsolataim, előadásaim, foglalkozásaim közben lépten-nyomon szembe találtam magam egy meglévő pedagógusigénnyel, amely hiányolta az iskolai oktatásból az emberről való ismeretek szintézisét. Botránys dolognak tartották ezt a helyzetet. Úgy látszik, komoly deficit van az

emberi kapcsolatok, viselkedés, konfliktuskezelés terén. A tanulók ismerik a másodfokú egyenletek megoldóképletét, de nem tudják, mi a helyük a világban. Az a néhány osztályfőnöki óra pedig édeskevés ahhoz, hogy erre választ kapjanak. Napjainkra már több mint negyven iskolában tanítják eredménnyel ezt a tárgyat. Főként az általános iskola felső tagozatában, de belépett a sorba három szakmunkásképző intézet is. Vásárosnamény, Nyírbátor és Mátészalka szakképző intézeteiben vezették be, arra alapozva, hogy jó néhány diájkunknak ez az iskola az utolsó tanulási lehetőség. Ismerkedjenek hát meg mindazokkal a tudnivalókkal, melyek az életbe történő beilleszkedésüket megkönnyítheti.

- Valójában mi ez a tantárgy? Mitől több, mint egy szakkör vagy fakultáció?

- Az első ötlet a bakonyoszlópi olvasótáborban született. 1976 óta foglalkozom fiatalokkal, szervezett program keretében beszélgetek velük életről, lehetőségekről, művelődésről és az erkölcsről. Ennek a programnak a kialakult, kidolgozott formája jelenti magát az embertant. Legfőbb alapja az „íme, az ember” című könyvem, mely tematikusán rendszerezi mindazokat a tudnivalókat, melyek elengedhetetlenül szükségesek. Ez a rendhagyó főiskolai tankönyv harminc témakörben foglalja össze a legfontosabbakat. Ilyenek a „Test és lélek”, „Ösztönök, érzések, érzelmek”, „Ész, gondolkodás, öntudat”, „Személyiség, gyermekség, felnőtté válás” és még sorolhatnám. De foglalkozik a társas érintkezéssel, kommunikációval, szülő-gyermek kapcsolattal és mindazokkal, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy egy fiatal elfoglalhassa helyét a közösségben, a társadalomban. Mert nagyon úgy tűnik, hogy ez eredmények hajszolása közben magukra hagytuk őket, elfeledkedtünk az oktatás-nevelés lényegéről. Szinte minden iskola kissé másféleképpen fogja meg a tantárgy súlypontját. Van, ahol a művészeti nevelés dominál, másutt az önismeretre, a családi életre nevelnek, míg van, ahol a helyi szokások megismertetése a lényeg. Egyik iskolában például az egészséges családi életre nevelés területe köré építették fel. Egy azonban mindben közös: rendelkezik a kellő pszichológiai, szociológiai ismeretekkel és etikával. Minden bizonnyal ezért is olyan népszerű a diákok, tanárok körében egyaránt.

- Kik tanítják ezt a tantárgyat? Kinek van meg a megfelelő végzettsége? Kell-e speciális képzettség?

- Miután nincs olyan ember, aki mindenhez ért, magának a pedagógusképzésnek kell alapvetően megújulnia. Komoly, magas szintű pszichológiát, antropológiát, szociológiát kell oktatnia, mely kellően megalapozza a végzősök ismereteit.

Ugyanakkor viszont el kell mondanom, ennek a tárgynak az oktatását minden olyan tanár vállalhatja, aki elhivatottságot érez ez iránt, megvan a kellő bátorsága, akarata és empátiája ahhoz, hogy kiálljon a gyerekek elé. Mivel nem tartom helyesnek az osztályozást ezen a téren, így nincs feszültség a diákok körében sem. Érdeklődve figyelhetik, hiszen érdekes és használható dolgokat tanulhatnak meg. Tudjuk, a fiatalok pontosan ismerik a felvételi rendszerünk hiányosságát, és már eleve csak a karriertárgyakból készülnek fel. Ennek ellenére a matematika, a történelem vagy a nyelv mellett ez is hasznos lehet számukra, hiszen ez többet nyújt száraz ismeretknél. Ha pedig szuggesztív tanáregyéniség vállalja, biztos a siker. Ezért is lenne jó, ha nem kötelező kényszernek tekintené bármelyik iskola is, hanem lehetőségnek.

- Van-e megfelelő szakirodalom, módszertani segédanyag, vagy akár tapasztalatokról szóló beszámoló? Mit tegyen az, aki szívesen belevágná egy ilyen kísérletbe?

- Az intézetünkben működő Mentor Kiadó már fél tucat ilyen művet jelentetett meg ebben a témában. Ugyanakkor minden hó negyedik péntekén továbbképzést, konzultációt szervezünk azok számára, akik ebben a témában tanítanak vagy érdeklődnek. A tapasztalatok azt mutatják, az önkormányzatok partnerek ebben a kísérletben. Nem egy pszichológus,

orvos, történész, egyházi személyiség is bekapcsolódott már a továbbképzésbe, így kellően színessé lehet tenni az amúgy is érdekes témákat. Másrészt a középiskolák rá fognak ébredni arra, hogy a civil társadalom kiköveteli magának ezt a lehetőséget. Ahol az általános iskolákban már működik, ott a diákok, szülők elvárják ennek folytatását. Szakmunkásképzőkben a heti egy osztályfőnöki órát duplázzák, általános iskolában önálló tárgyként vezetik be. A gyakorlat azt mutatja, sikerrel, hiszen a jelzések szerint mintegy kettőszáz iskola érdeklődik nálunk a tematika és a program iránt. Bízom tehát abban, hogy a NAT nem teszi kötelezővé a tárgy bevezetését, így mindenki szabadon dönthet majd. Akit pedig valóban érdekel ez a diszciplína, forduljon intézetünkhöz. Az oktatásügy lépéskényszerbe került. Ez az egyik lehetőség. Élni kell vele.

Cs.B.

Hogyan lehetne megváltoztatni a világot?

A Budapest VIII. kerületi Rottenbiller Utcai Általános Iskola 8.b osztályát faggatta: Szermán Éva.

Úgy kellene nevelni az utánam jövő nemzedéket, hogy ők eredendően jók legyenek. Ez mindenkinek előnyös lenne.

Megváltani a világot? Erre két változatom van;

A lehetetlen: megszüntetni a pénzt, s a szegény-gazdag ellentétet, mely már az őskorban kezdődött.

A komolyabb fele pedig:

Úgy kellene nevelni a szülőknek és a tanároknak együtt a gyereket, hogy eszébe se jusson rossznak lenni. Az legyen számára a természetes, hogy ne legyen önző, tudjon gondolni a másik társára is. Legyen empatikus! Olyat ne tegyen a másoknak, ami neki nem lenne kedvező!

Minden gyereket meg kellene tanítani gondolkodni. Hogy ne csikorogjon az agya, mert ez alapvető dolog. Ha most itt az általános iskolában nem tanul meg gondolkodni, mi lesz vele a felsőbb iskolában, ahol nem 8-9 oldalas dolgozatokat kell írni, hanem még komolyabbakat! Ma mindenki saját zsebre dolgozik!

Akik „lentől”, „alulról” indulnak, aztán egy nagy „karosszékekben” ülnek hirtelen, elfelejtik, milyen is volt egy egyszerű, szegény emberként élni, dolgozni!

Ahogy hatalomhoz jutnak, rögtön mások lesznek. Én szerintem ezen kellene változtatni!

Változik a világ. Újabb és újabb találmányok születnek. Ezeket kellene az emberiség érdekében felhasználni, s nem pedig ezek segítségével ártani és pusztítani!

Megszüntetném az összes háborút. A környező országokban és a világ minden táján békét kötnék!

Segíteném, hogy az egymást meg nem értők, a különféle véleményeket, nézeteket vallók egyezsége jussanak.

Én azt tartom nagyon fontosnak, hogy azok az emberek, akik bajban vannak, ne maradjanak magukra. A bajbajutottakon segíteni - ez a célom.

Mi itt, az iskolában például megszerveztük, hogy a kinőtt ruhákat átadjuk a kisebbeknek.

Az ország vezetőinek nagyon fontos lenne, hogy legyen empátiájuk.

Ne felejtsek el, hogy honnan kerültek oda, ahol most vannak, és tudják beleélni magukat a másik ember - akár a szemetes, a kukás - helyébe.

Gondolkodjanak el azon, hogy az a szegény mondjuk miért került ilyen helyzetbe!

„Visszatért a legsötétebb korok egytannyelvűsége”

Kegyetlen hírek jönnek Délvidékről. Nélkülözés, kitelepítések, asszimiláció, a diákok, tanárok számának csökkenése. Tiltó listán a magyar nyelvű tankönyv, szépirodalom. Dr. Sátai Pállal, a szabadkai Pedagógiai Akadémia docensével, a határon túl élő magyarság pedagógiai társaságainak szolnoki nemzetközi konferenciáján beszélgettünk.

- Van-e magyar szó a Vajdaságban? Hallatszik-e még az emberek hangja?

- Nagyon halkán és egyre csendesebben, leszűkült a magyar tannyelvű iskolák oktató-nevelő munkájára, a vékonyka magyar nyelvű sajtó olvasására, az újvidéki rádió hallgatására. A betelepülő szerbek nem ismerik, nem hajlandók érteni a magyar szót. A kisebbség pedig nem mer anyanyelvén beszélni. Ha megpróbál szóba elegyedni a tolóablak mögött ülő tiszteletviselővel, durván elutasítják. - Beszélj szerbül! - förmednek rá, s az egyszerű emberek, akik ezt a hiperinflációs pénzt még magyarul sem tudják kimondani, magukra maradnak. A gazdasági helyzet katasztrofális. A piacon egy salátáért nagyobb kupac pénzt kell adni, mint maga a zöldség. Éjszakánként lövöldözés hallható, különböző félkatonai szervezetek a hatóságok cinkos szemhunyása mellett rettegésben tartják az embereket. Életveszély ma magyarul megszólalni. Nemrégiben volt egy vita a belgrádi televízióban, ahol a szerb résztvevők büszkén ecsetelték, milyen jogokat engedélyeznek a kisebbségnek. Megengedik például, hogy anyanyelvén gondolkodjon az ember. De többet nem.

- Mit tehetnek ebben a helyzetben?

- A jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság pedagógiai szakosztályának elnökeként vagyok itt, s a tanácskozáson kollégáimnak elmondtam, egyetlen esélyünk az Alkotmány pontos betartása. Amit ez előír, betartjuk, amit lehetővé tesz, azt megköveteljük. A törvény biztosítja az anyanyelvű oktatást ott, ahol tizenöt gyerek kéri. Ezt megpróbáljuk mindenütt elérni. Csakhogy a hatalom sokkal ügyesebb. Ahol nincs például magyar anyanyelvű tanár, ott alkalmaztatnak egy szerbet, aki a legnagyobb bánatára bár, de nem tud, csak szerbül. Így elveszett ez a lehetőség is, mivel a tanárképzést szétverték, a diákok pedig inkább szerb iskolába mennek, bízva a jövőbeni boldogulásukban.

- Mi motiválja a magyar iskolák elhagyását? Félelem vagy karriervágy?

- Talán mindkettő. A vegyes házasságokból származó gyerekek inkább szerb iskolába mennek, a többiek pedig a szüleik félelemből oda adják. Mint szakfelügyelő már a nyolcvanas években találkoztam ezzel a problémával. Akkor 25%-a ment a magyar gyerekeknek a többségi iskolákba. Mára ez elérte a 40-50%-ot. És a menekülés csak folytatódik. A pedagógusok jórésze áttelepült. Aki tehette, átmentette gyermekét is. Aki maradt, csendben meghúzta magát. Régi, nagyhírű iskolák alakultak át, szűntek meg, vagy egyszerűen beolvasztották őket. A megmaradtak pedig olyan gazdasági helyzetbe kerültek, hogy jószerevével még tankönyvük sincs. Visszatért a legsötétebb korok egy tankönyvűsége.

- Miben segíthet az anyaország? Mit adhatnak a pedagógiai szervezetek?

- Legfőképpen erkölcsi és nem feltétlenül anyagi támogatásra számítunk. Tudnunk kell, ebben a küzdelemben az anyaország hivatalos és társadalmi közvéleményünk mellett áll. Tankönyvek, módszertani füzetek, irodalmi szöveggyűjtemények kellenének. Sajnos azonban ez kivitelezhetetlen. A legsötétebb romániai időszakot idézi fel a tiltás, amely megakadályozza Arany, Petőfi, Móricz műveinek tanulmányozását. Világirodalmat taníthatunk, de magyar irodalmat csak az ottani könyvekből. Melyek azonban már elfogytak.

- Van-e igény a magyar szóra, van-e diák- és pedagógus-utánpótlás?

A Pedagógiai Akadémia minden esztendőben felvett hatvan diákot. Napjainkra ez kétségessé vált. Az egyetemeken, csak szerb nyelvű képzés van, és legutóbb kitalálták, hogy a magyar nyelvet tanító tanárjelöltek is a többségi nemzet nyelvén kell, hogy tanulják a kortárs és klasszikus magyar irodalmat, nyelvtant. Ez ellen kell fellépünk, ezért kell összefognunk és ezért is jöttem el erre a tanácskozásra. Szeretnénk megakadályozni a pályaelhagyást éppúgy, mint az ország elhagyását. Ha a pásztor elhagyja nyáját, mit várhatunk a csendes többségtől? Nem engedhető meg, hogy a durva asszimilációt követelő nagyhangúaknak legyen igazuk. Kárpátaljával, Felvidékkel, Erdéllyel egy a gondunk, bánatunk. Közösen kell fellépünk a magyarság ügyéért. Türelemmel, megértéssel, a törvények betartásával és következetes kitartással.

- Változik-e valami, ha véget ér a háború? Szerbia tagadja, hogy ebben bármi része is volna. Mi az igazság?

- Elvitték a magyar fiúkat egy ostoba háborúba, semmiért. Éppen csak láncra nem fűzték őket. Az én fiam is ott volt, miközben hallgattuk a frázispufofogatókat. Bízunk benne, hogy a szerb nép, az értelmiség ráébred lassan arra, ez az út nem vezet sehová. Talán már látni némi derengést az alagútban. Erre kell építenünk, ebben kell bízunk. Ehhez kérjük az anyaország segítségét. Hassanak oda, hogy a megillető jogok a mindennapokban érvényesüljenek. Ne lehessen kijátszani ismét az embereket egymással szemben. Ezért dolgozunk és ezért is tartom sikeresnek ezt a szolnoki tanácskozást. Minden ilyen lépés előrébb viszi az ügyet. Tehát még van remény.

Csillei Béla

Beszélgetés dr. Zsolnai Józseffel

Új Katedra: A Magyar Hírlap április 21-ei számában Kálmán Attila a Művelődési és Közoktatási Minisztériumpolitikai államtitkára a háttérintézmények átszervezéséről nyilatkozott. Szerinte ezeket alkalmassá kell tenni arra, hogy gyakorlatiasabban szolgálják a minisztériumot. Tanár Úr szerint mit jelenthet ez?

Zsolnai József: Ami az Országos Közoktatási Intézetet illeti, annak elsősorban a magyar közoktatást kell szolgálnia és nem a tárcát. Súlyos félreértés az, ha összekevernek minket a minisztérium egyik főosztályával. Ha egy tárca alapít egy intézetet, akkor alapító okiratban jelöli meg annak feladatait. 1990 júniusában készült el a Közoktatási Intézet ilyen okirata -amelynek készítésénél jelen voltam -, és az abban megfogalmazottaknak megfelelően szerveztem az embereket és alakítottam az intézetet. Nem vállaltam, hogy jogutódja legyek az OPI-nak, hanem egy kutató-fejlesztő, innovációt továbbító intézetet hoztam létre és vezettem. Amíg ezeket az alapító okiratban megfogalmazott normákat nem változtatják meg, addig annak szellemében szolgáljuk a közoktatást.

Új Katedra: Azt is említi Kálmán Attila, hogy sajnálatosan összekeveredtek a PSZM-re és KFA-ra kirótt feladatok, és ebben rendet kell teremteni.

Zsolnai József: Azt mindenki tudja, hiszen publikáltunk is erről eleget, hogy ezeket nem mi kevertük össze, hanem Dobos Krisztina és Szilágyiné Szemkeő Judit. Biztosan miniszteri értekezleteken ezt megtárgyalták és jóváhagyták, erről én nem tudok, mivel nem voltam ott. Régebben - még Andrásfalvy Bertalan idejében -még hívtak ezekre.

Új Katedra: Az összekeveredésről jut eszembe, a mi iskolánk is pályázott a „minőség elvét valló iskolák” között, aztán egy levélben értesültünk az átcsoportosításról, vagyis, hogy a KFA-hoz kerültek ezek a pályázatok. Aztán semmi értesítés, csak hallgatás.

Zsolnai József: Az volt az első felhívásunk. 188 iskola pályázott, 1992 nyarán szervezték át a KFA-hoz, és megszűnt a III. sz. alkuratórium.

Dobos Krisztina döntéseiről nem tudtuk, hogy mi miért van, ő intézkedett: „akkor azok most odamennek”. Kuratóriumi ülésen mi elég hevesen tiltakoztunk, mert nekünk volt kellemetlen, de hát olykor az ember kompromisszumokra kényszerül.

Új Katedra: Most akkor hogyan áll ez az átszervezés?

Zsolnai József: Január-februárban elkészültek az új alapító okirat tervezetek, ez nem jelent radikális átszervezést. De ha újat alkottak, akkor nem tudom. (Elhallgatják az információkat és a sajtót részesítik előnyben.)

Itt most minden megtörténhet.

Új Katedra: Mi várható a jövőt illetően?

Zsolnai József: Nem érdekel a dolog. Én 4 évvel el tudok számolni, az OKI pedig talpon maradt, a PSZM megoldotta az eddig hiányzó szakkönyvkiadást. Két igényes szakmai folyóiratot folyamatosan megjelentettünk (Iskolakultúra, Új Pedagógiai Szemle), amellel a különféle központok mint szellemi műhelyek működtek. Tehát nem verődött szét a Báthory-féle műhely, a Mihály Ottó által vezetett Iskolafejlesztési Központ, igényesen működött a pedagógusképzési részleg, amely nélkül alapvetően egy ilyen intézet nem képzelhető el. Gyakorlatilag azért nem vagyok kétségbeesve, hogy mi lesz itt, mert már megindult egy folyamat. Majd szeptemberig lesz valahogy, aztán föláll egy új kabinet, feltehetően szakemberekkel. Ami egyszer kiment a gyakorlatba, azt nem lehet leállítani (pl. Waldorf-pedagógia). Azok léteznek a tárcától függetlenül is. A PSZM-ben beindult fejlesztések, gondolkodások még a Lupis-botrány ellenére sem álltak le, mert azok, akik megírták a könyveiket, megjelentetik máshol. Ezért nem értek egyet azzal az esztelen pártészjárással, hogy nekünk 4 évenként mindig újra kell gondolnunk a magyar oktatásügyet. Ez nem megy. 1985-ben Gázsó Ferencsel megindult egy innovációs folyamat. Azt nem lehetett leállítani. Ezek a folyamatok akkor is tovább fognak menni, ha egy intézetet megszüntetnek. Nem intézeteken és nem a Szalay utcán múlnak a dolgok, ezt kell már végre megérteni, de nem is azon, amit a pártok nyilatkoznak. Három sík van: van egy reálfolyamat (működnek a megyei iskolák), a másik egy szabályozási folyamat, a harmadik egy ideologikus programnyilatkozat. Ezt a hármat nem szabad összekeverni. Ez - noha összefügg - egymástól függetlenül is működik.

Új Katedra: Ön szerint milyen lenne az ideális oktatásirányítás?

Zsolnai József: Ha tényleg szakszerűen azt csinálná, ami a dolga. Egy minisztériumnak mint közigazgatási irányító szervnek szakszerűen kellene csinálnia a közigazgatást. Ez nem politika, olyanfajta szakértelmet jelent, ami egyesíti magában a pedagógiai és jogi szakértelmet. Ez az egyik dolga. A másik, amit nem tud ő megoldani, arra találja meg az embert, és rendeljen párhovatarozásától függetlenül. Harmadik dolog: támogatnám az innovációt azért, hogy a pedagógusság alkotó értelmiségi életet éljen.

Új Katedra: Akkor már nem is lenne itt semmi baj. Köszönöm a beszélgetést.

Pecsenye Éva

A STRESSZ ÉS A PEDAGÓGUS 1.

Dr. Farkas Olga

A közoktatás tartalmi szabályozásának elvei között kiemelten szerepel az egészséges életmódra nevelés. Önkéntelenül felmerül a kérdés, vajon az elveket megvalósítani hivatott pedagógusok milyen példát, milyen mintát adnak át tanítványaiknak, gyerekeiknek? Gyakran megfogalmazzuk azt, hogy a tanár, a szülő elsősorban modell, aki érzelmi, esztétikai kultúrájával, kommunikációs viselkedésével, összességében nézve a saját személyiségével, nem pedig elméleti magyarázatásával nevel.

Érdeemes elgondolkodni, hogy milyen életszemlélet, milyen minőségű életmód, életvitel származódik át napjainkban generációról generációra.

Bevezetőként egy középkorú pedagógusnővel készült, tragikus kimenetelű interjúból idézek.

„Még rágondolni is iszonyú, ahogyan 25 éves koromban éltem. Egy belvárosi általános iskolában tanítottam. Abban az időben a kisebbik fiam bölcsődés, a nagyobbik óvoda volt. Az óvoda, a bölcsőde és az iskola, ahol tanítottam, a város három különböző pontján volt. 8 óra előtt pár perccel eleve kimerültem, izzadtan estem be tanítani. Naponta 2 órát utaztam zsúfolt buszon, villamoson a lakásomtól a munkahelyemig és vissza. Eleinte az iskolában megpróbáltam a képességeim legjavát adni. Átlag napi 5-6 órát tanítottam. Délutánonként rendszeresen szakkört is vezettem. Ifjúságvédelmi felelősi és osztályfőnöki munkaközösség-vezetői teendőket láttam el. Hol továbbképzésen voltam, hol az osztályom ügyeit intéztem, hol családot látogattam. Fogadóórák, szülői értekezletek, kirándulások szervezése, lebonyolítása szintén az én feladatom volt. Próbáltam mindennek megfelelni, így a hétvégeken, az ünnepnapokon dolgozatokat javítottam, pedagógiai programokat állítottam össze, az óráimra készültem. Emiatt állandósultak a családi konfliktusaim. A feszültség egyre inkább fokozódott körülöttem. Végül halálosan kimerültem, idegösszeroppanást kaptam. Fél évig szanatóriumban ápoltak, majd újabb másfél évig munkaképtelen voltam.”

A stressz és következményei

A Magyar értelmező kéziszótár megfogalmazásában a stressz „a szervezet vagy a pszichikum erős vagy gyakori megterhelésének hatására létrejött állapot”.

A kezdeti lépésben a külső vagy belső tényező, fizikai vagy pszichés-szociális természetű inger hatására testünk védelmi erőinek általános mozgósítása történik. Stresszhelyzetben hormonok szabadulnak fel, melyek felkészítik az egész szervezetet a megfelelő reakcióra. Ám a második szakaszt, az ellenállás szakaszát csakhamar a kimerülés fázisa követi.

Tehát nagyon is konkrét fiziológiai alapja van az ókori bölcsesletnek: „Ép testben ép lélek”, vagy: „A lélek alany, a test állítmány”.

A pszichés zavarok tehát testi tüneteket, a testi tünetek pedig pszichés zavarokat produkálnak, és fordítva. Olyan ördögi kör ez, amit nem nehéz megérteni. Az áttekinthetetlen teendők sokasága, a számtalan norma, elvárás, a kielégítő, erőt és energiát adó társas kapcsolatok hiánya, az egyén magányossága, sebezhetősége stb. tartós érzelmi feszültséget okoz. Ennek egyenes következménye az alvászavar, a fáradékonyság, a szorongás stb.

A stressz, ahogyan megéljük, meglehetősen szubjektív. Az egyén habitusától, törekvéseitől, vágyától, rivalizációs szintjétől, a lelkiismeretességétől, a lelki és testi edzettségétől stb. függ. A sokkoló élethelyzetek igen széles skálán mozognak, hatásuk mást és mást jelentenek az emberek élményvilágán, életeseményein belül. Ugyanaz a dolog egyikőnknek maga a csoda, míg másikunknak elviselhetetlenül idegesítő attrakció lehet.

Az idén megrendezésre kerülő II. Országos Konfliktuspedagógiai Tanácskozáson egy fiatal, tehetséges, gyönyörű, szőke kolléganő így kezdte a hozzászólását: „Én egy cigány

tanítónó vagyok...” Büszkén és megelégedettséggel beszélt arról, hogy egy igen nehéz terepen milyen sikerei vannak. Munkája legnagyobb elismerésének tartja egy cigányasszony megjegyzését: „Magához beíratom a gyereket, maga nagyon rendes.” Ugyanakkor más, büntetésnek, katasztrófának érezhette volna ugyanezt.

A „túlfűszerezett” élet

„A stressz maga az élet, az élet sava, borsó” - vallja az elmélet megalkotója. Az optimális izgalmi szint valóban teljesítménynövelő lehet, de nézzük meg, mi történik, ha túl fűszeresnek sikerül az életünk. Különösen a családi, a munkahelyi terhelő hatások, a feldolgozatlan, megoldatlan konfliktusok okozzák a szervezet egyensúlybomlását, melyeknek beláthatatlan következményei lehetnek. Ezek közül mindössze néhányat említek. Az emocionális zavar magas vérnyomásba torkollhat. Ismert, hogy a stresszhatások emelik a pulzusszámot, a vérben a koleszterin, a vércukor szintjét stb. Ez a tény különösen kedvezőtlenül hat főként az előzetesen károsodott szívre. Napjainkban riasztó mértékű a szívinfarktuson áteső vagy abban meghalt betegek számának növekedése. A magas vérkoleszterin szint, az elhízás, a dohányzás stb. mind olyan civilizációs ártalom, amely az érlemeszesedés kiváló táptalaja. Eléggyé gyakori, hogy a táplálkozással, az emésztéssel kapcsolatos betegségeket, a gyomorfekélyhez vezető kóros folyamatok kialakulását is magunknak köszönhetjük.

Sokféle módszer és mozgalom létezik napjainkban, melynek célja, hogy az egyéneket segítse testi és lelki egyensúlyuk megtartásában, visszaszerzésében, kielégítő életstílus kialakításában stb. A számtalan természetes gyógy mód között talán a legtermészetesebb az, ami belülről történik.

Kulcskérdés, hogy nekünk milyen képünk van önmagunkról, egyáltalán mit tartunk eszményinek, egészségesnek. Mennyire vállalunk felelősséget saját magunkért, tudatában vagyunk-e annak, hogy bennünk, magunkban van a megoldás.

Gyakran valami olyanon emésztjük magunkat, amit nem tudunk megoldani, amit nem vagyunk képesek megváltoztatni. Újra és újra szélmalom harcot vívunk valami olyasmért, ami eleve kudarcra van ítélve. De legalább ilyen energiapocsékolással jár, amikor azokat a problémákat cipeljük magunkkal, amik nem ránk tartoznak. Így elhasználjuk az erőnket arra, aminek nincs eredménye, nincs értelme. Ezért nem marad energiánk arra, amiben érdemben tudnánk változtatni bármit is.

Sokat segítene, ha Reinhold Niebuhr imája életfilozófiánkká válna: „Istenem, adj higgadtságot, hogy belenyugodjak abba, amin nem tudok változtatni; bátorságot, hogy változtassak azon, amin tudok; és bölcsességet, hogy különbséget tudjak tenni a kettő között.”

A gyakorlattal van a baj

Amikor az egészséges életmódra nevelés témakörét beszéljük meg, gyakran kérem a főiskolás csoportjaimat, hogy mondják el, ők maguk hogyan őrzik meg az egészségüket? Hogyan tartják magukat karban akár szellemi, mentális, akár szociális-érzelmi vagy a fizikai dimenzióban? Az eredmény elkészerítő. „Nincs rá idő.” „Nem érek én rá ilyesmikre.” „Egész nap lótok-futok, felér az két aerobikkal is.” - szól a jól ismert válasz. Egy újabb jelenség: már óvodában megindul a harc az iskolai felvételekért. Így esik meg, hogy „a gyerekek élnek gyerekkor nélkül”. Már a tanulóifjúság nagy része többnyire azt tanulja, hogyan lehet túlélni, mintsem megélni a fiatal éveket. A véget nem érő vágta, a nagy sürgés-forgás „eredményéről”, illetve eredménytelenségéről Rainwater így fogalmaz: „Egy életen át hajszoljuk a nagy semmit.”

Variációk a feszültség csökkentésére

A stressz legjobb ellenszere a lazítás. Minden stressz, szorongás agykérgi ingereltségi állapottal, izomfeszüléssel jár együtt. A lazítás során csökkentjük vagy megszüntetjük az agykéreg izgalmit, másodlagosan az izomfeszülést, a görcsös állapotot. Még egy rövid ideig tartó ellazulás is több órás alvással e-yenértékű lehet. Az autogén tréning az izomrendszer

ellazulását, a vérellátás megfelelő szintjét eredményezi. Nemcsak a teljesítmény fokozására, hanem egyes betegségek megelőzésére, csökkentésére, sőt megszüntetésére is alkalmas ez a módszer.

Jóga-tanfolyamokon képzett mesterektől manapság ezrével sajátítják el a helyes légzéstechnikát, az egészséges és a beteg ember potenciális erőinek kibontását, a belső egyensúly elérésének módjait.

Napjainkban reneszánszát éli a kínai orvoslás is. Egyre többet lehet olvasni az akupunktúráról, a talp- és tenyérmasszírozás áldásos hatásáról. Ezzel a módszerrel az aktív zónák ingerlésével a hozzájuk tartozó szervek vér- és nyirokkeringését serkentjük. Ezen keresztül segítjük elő a lerakódott salakanyagok kiválasztását, amelyek természetes úton nem tudnak távozni a szervezetből. Ezáltal az idegrendszeri feszültség oldódik, az immunrendszer erősödik.

Az utóbbi időben az emberek százával vesznek részt szervezett agykontroll kurzusokon. Míg korábban az akaratfejlesztés kapott hangsúlyt, ma a képzelet megmozgatása, fejlesztése áll a középpontban. A képzelettől vezet azután az út a pozitív gondolkodásig, onnan pedig a kívánt viselkedésváltozásig. Az elérendő célt, a kívánt eseményt, a vágyott állapotot gyakori megjelenítéssel önerőből el lehet érni. A pedagógiában is jól ismert az „önmagát beteljesítő jóslat” fogalma, ami Cserné Adermann Gizella nevéhez fűződik. Ha én egészségesnek, jónak, értékesnek, nyugodtnak stb. gondolom magam, nagy esélyem van rá, hogy azzá is válók. De a fordítottja is ugyanígy igaz.

Az elfojtott érzelmek két végétét gyakorta megéljük. Az egyik az, amikor a kifelé áramló szeretetünket, szimpátiánkat nem tudjuk megosztani másokkal vagy tartunk tőle, hogy megosszuk. Az ellentéte pedig, amikor a félelmünket, dühünket, az agresszivitásunkat próbáljuk elfojtani. A saját természetünk, hajlamunk ellen fojtatott harc előbb-utóbb visszaüt. A hideg maszk alatt alattomosan fortyognak az indulatok, a negatív érzések. Az érzelmeinket nem elnyomni, figyelmen kívül hagyni, netán megsemmisíteni kell, hanem meg kell tanulni bánni velük. Feldolgozásuk még a rombolás vagy a robbanás előtt lehetséges. Különböző személyiségfejlesztő tréningeken elsajátítható, hogyan szabadítható fel a kifelé áramló szeretet, vagy mit lehet kezdeni a harag, a megbántódás, a neheztelés negatív töltésű érzéseivel.

AVP tréningeken a kreatív konfliktuskezelés sajátítható el. A résztvevők megtanulják, hogy az ellenséges, a fenyegető, a romboló energiákat hogyan lehet megértő, jóakarátú, kooperálni képes energiává alakítani. A hallgatók a szokásos eljárásokkal szemben több alternatívát sajátítanak el a viselkedés repertoárjukban.

Továbbá ismert a bioenergetika, a pszichológiai problémák megoldása önerőből: a fókuszolás elmélete és gyakorlata.

Ismét mások a zene jótékony hatására esküsznek.

Mindegy, ki milyen technikát használ, hogy a borzolt idegeit megnyugtassa, háborgó lelkét lecsendesítse. Az iskolai életet kiemelve a lényeg az, hogy a diákok a lehetőségeket ismerjék, a készségeik kialakuljanak és motiváltak legyenek a maguk és mások egészségének megőrzésében, a szellemi-fizikai erőnlétük fokozásában.

Miénk a felelősség

Hosszan sorolhatnám a további stresszoldó megoldási lehetőségeket, de talán ennyi is elegendő volt ahhoz, hogy érzékeltessem, van mód arra, hogy az ördögi körből kilépjünk. Csak rajtunk múlik, hogy nekünk, magunknak a leginkább megfelelő frissítő, lazító, regeneráló természetes eljárásokkal megismerkedjünk, megbarátkozzunk. Mindennapi életünk természetes részeként, saját érdekünkben, önmagunk védelmében kell végezni a lelki és a testi kondíciónkat megtartó vagy azt növelő gyakorlatokat. Egészségünk megőrzéséért mi vagyunk a felelősek.

Úgy tűnik, hogy az egészségmegőrző technikák alkalmazása a mindennapokban olykor évszázados, évezredek múltjuk ellenére sem része az életmód, a pihenéskultúránknak. Pedig a pedagógus társadalomban ez duplán létkérdés. Fáradt, feszült, zaklatott, ideges pedagógus nem tud nyugodt, kiegyensúlyozott gyerekeket nevelni. Sok igazság van a jólismert közmondásban: „A szavak oktatnak, a példák vonzanak.” A nevelt olyan, mint a nevelő. A nevelést először magunkon kell kezdeni. A gyerekeknek életvitel – életmód - modelleket kell látni. Azt, hogy hogyan lehet ezt valójában csinálni. Hogyan lehet egy bölcsőbb életfilozófiával harmonikusabb, kielégítőbb, teljesebb életet élni. Akaratlanul is felvetődik a kérdés: mi a legnehezebb ebben a szemlélet- és életmódváltásban? Talán a 20-30-40 éven át megszokott sémákból, sztereotípiákból való kilépés? Vagy talán a saját egészségünkért való felelősségvállalás? Hogyan lehetne élő gyakorlattá tenni a széleskörű elméleti ismereteket?

Befejezésül hadd álljon itt Kahlil Gibran A próféta című könyvének egyik részlete:

„Majd szólt egy tanító: Beszélj nekünk a tanításról. Ő pedig ezt mondta: Csak azt lehet feltárni előtted, ami félálomban már amúgy is ott szunnyad tudatod derengésében. A tanító, aki a templom árnyékában, követői között lépdel, nem annyira bölcsességét, mint inkább hitét és szeretetét adja. Ha valóban bölcs, nem hívogat, hogy lépj be az ő bölcsességének hajlékába, hanem saját elméd küszöbéhez vezet el. A csillagász beszélhet arról, hogyan fogja fel ő a teret, de nem adhatja át neked az ő értelmezését. A zenész elénekelheti neked azt a dallamot, ami az egész teret betölti, de nem adhatja át a fülét, ami felfogja a dallamot, sem a hangját, amely visszhangozza azt. És az, aki járatos a számok tudományában, beszélhet a súly és a mérték birodalmáról, de nem vezethet el téged oda. Mivel az egyik ember látomásától nem kap szárnyra a másik képzelete...”

Nemzetközi Szaknyelvoktatási Konferencia 1994. május 25-28. SOTE központi épület

A 18 országból érkező közel 300 résztvevővel zajló rendezvény a különböző szakterületekhez kapcsolódó idegennyelv-tanítás elméletét és a nemzetközi gyakorlat tapasztalatait foglalja össze.

A szaknyelv oktatása annak az aktuális kihívásnak kíván megfelelni, mely a felsőoktatási intézményekben végzőket pályájuk kezdetétől fogva végigkíséri a gyakorlatban: hogyan tudják a fiatal diplomások szakmai ismereteiket nemzetközi közegben is alkalmazni. Ez az oktatók számára nem csupán a biztos nyelvi tudás elsajátítását, hanem ezen túl az adott szakterület megfelelő szintű ismeretét és annak módszertanilag helyes közvetítését is kötelezővé teszi.

A konferenciát a több sikeres TEMPUS pályázatot elnyert Kereskedelmi, Vendéglátó és Idegenforgalmi Főiskola és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem mint hazai szervezők, a Kingston University (Nagy-Britannia), valamint több nemzetközileg is rangos szakmai és oktatási intézmény közreműködésével rendezik meg. Ezek közül kiemelkedik a Párizsi Kereskedelmi Kamara, a British Council, a Német Népfőiskolák Szövetsége.

További információkkal készséggel áll rendelkezésére Berényi Pálné dr., a Kereskedelmi, Vendéglátó és Idegenforgalmi Főiskola Idegennyelvi Tanszékének vezetője.

1054 Budapest, Alkotmány u. 9-11.
Telefon: 132-7150, fax: 131-5720

Tiszteljük tanárainkat

Naprakész tudású űrpilóta

Minden gyerek tudja, a legnépszerűbb foglalkozás - még a rendőrt, futballistát, az autóversenyzőt is megelőzve - az űrhajós. Sokunk álma, fiatalkori romantikus ábrándozása vált valóra Farkas Bertalan pilóta 1980-as űrrepülésével. Az első magyar asztronauta, legyőzve a gravitációt, oly magasra szállt, melyről hazánkfia ezidáig álmodni sem mert. Példakép, hiteles hős, irigyelt űrutazó. Az Új Katedra tanulásról, iskoláról, helytállásról kérdezte.

- A pilótatársadalomban a legelőkelőbb hely a berepülőké. Ön viszont egy űrhajón kelt útra. Nem irigyelték a kollégái?

- Bizonyos, hogy volt bennük ilyen érzés, de ez csupán egészséges irigység lehetett. A világűr meghódítása, az űrtechnika elsajátítása tiszteletet jelent mindenki számára. A mai napig büszke vagyok rá, hogy sikerült ez az utazás, és tehettem valamit a hazai kutatások eredményességének a bizonyítására. Egy kis ország részvétele az egyetemes űrkutatásban mindig figyelemre méltó. Tudományos eredményeink, melyeknek ez az utazás is része volt, elismerést adtak mindannyiunknak.

- Sokan úgy vélik, ez az út csupán propagandarepülés volt. Igaz viszont, ön fenn járt, bírálói pedig lenn maradtak.

- Amíg közelébe sem kerültem az űrkutatásnak, magam is misztikus dolognak tekintettem. Mivel lassan már tizenhatodik éve művelem ezt a műfajt, látom, mennyire komoly és fontos ez a munka. Csak úgy lehet végezni dolgunkat, hogy a szakma, a hivatás szeretete, tisztelete, bolygónk megbecsülése legyen az első. Ezt kell éreznie mindenkinek. Azoknak is, akik nem kerülhetnek fel a világűrbe. Az pedig, hogy ez egy adott történelmi korhoz kapcsolódott, nem lehet akadály a tények és realitások elismerésének. Jártam külföldön, beszéltem kollégáimmal. A francia vagy a német űrhajós köztiszteletnek örvend hazájában. Az emberek pontosan tudják, amit tettek, az szakma, tudomány és nem politika. Én repülősként kerültem be ebbe a nagyszerű kutatásba és büszkén vállaltam a feladatot.

- Említette Földünk megbecsülését, védelmét. Amikor előadásokat tart, miről beszél legszívesebben?

- Azoknak a hallgatóknak, akik akkor voltak tizenévesek, mikor repültem, gyermekkori álmaik megvalósulását jelenti ez a beszélgetés. A fiatalabbaknak pedig egy romantikus foglalkozás képviselője vagyok. Mindig arról beszélek, szeressék, becsüljék bolygónkat, óvják környezetünket. Odafentről pontosan látszik, milyen törekeny és sebezhető. Sok meghívást kapok, többfelé járok, de mindig a tudomány szeretetéről, a tanulás fontosságáról beszélek nekik.

- Sokak meglepetésére a sikeres űrutazás után ön nem ült a babérjain, hanem folytatta a tanulást. Miért?

- Ebben a szakmában az ember nem állhat meg egy percre sem. A pilótának, különösen az űrpilótának naprakész tudással kell rendelkeznie. Ezért is hangoztatom a fiataloknak találkozásaink során, hogy ők is folyamatosan tanuljanak. Szeressék a sportot, a testedzést. Egy nagyszerű fizikai állóképesség komoly mértékben segítheti az érvényesülést. Tanuljanak nyelveket. Külföldön járva tapasztalhattam, a nyelveket tudó ember könnyebben boldogul. Valakivel beszélni, szakkönyveket eredetiben olvasni, többet ér minden másodlagos közvetítésnél. És végül, soha ne feledkezzenek meg arról, kinek köszönhetik mindezt.

Szüleik, tanáraik, környezetük szeretete és tisztelete komoly alapot ad további életükhöz. Ez nagyon fontos a tudás megszerzéséhez.

- Ha újra lehetőséget kapna, mondjuk egy úrsiklón, vállalná?
- Természetesen, azonnal!

Cs.B.

Sietünk, siettünk

Már megint elrontottam valamit! -persze, mert sietek, egyszerre több dolgot csinállok. Igazából sohase arra gondolok amit éppen teszek, hanem a következőre, vagy arra, amit még azután kellene tennem. Jó lenne mindent egyszerre elérni. Túl lenni rajta. Megérkezni. Elérni. Hová? Mit? Mit is? Jaj milyen őrtjítőén csapongnak a gondolataim. Hová akartam megérkezni? Mit mulasztottam el közben? Hol rontottam el?! Állj meg vándor!... Ez is most honnan jut eszembe? Vándor? Vándor, vándorlás, csavargás, gyaloglás! Az lenne a jó! Egy kis gyaloglás. Egy kis ráérős boldogság. Nézelődni, megállni, szóbaállni. Jó lenne úgy köszönni: Adjon Isten jó napot! Kezet fogni, barátkozni. Nagyokat lélegzeni. Milyen illata van a levegőnek! Télen hó, tavasszal virág, nyáron méz, ősszel szilvalekvár illata. Vagy aminek akarnám, ha mernék egy kicsit gyalogolni. „Gyalogolni jó.” Az út szép. Lenne. Ha észrevenném. De már régen csak a cél a fontos. Az indulás és megérkezés között elfogyott energia - elpocsékoltság idővesztés. Ezért hát siessünk, mert nem érek rá. Te sem érsz rá. Mi soha nem érünk rá. Sőt! Mi félünk ráérni. Akkor látjuk igazolva létünk fontosságát, ha épp sietünk valahova. Mi játszunk könnyedséggel adjuk okát, miért nem törődünk az egészségünkkel, miért vagyunk türelmetlenek a gyerekekkel, miért vagyunk figyelmetlenek. Megtervezett pihenésünk is program. Mikor is megy a tévében ez a műsor amit nézni akarok? Addig még ezt és ezt el kell végeznem!

Lerogyunk a tévé elé, és ... felriadunk, mi van, elaludtam? Persze, mert vacak a műsor. Persze?! Annyi rossz film nincs is, ahányszor mi nem tudunk odafigyelni. Barátkozás? Jó lenne néha egy kártyaparti. Egyszer egy héten összejönni. Majd ha nyugdíjas leszek. Aha, majd megtudod, mondja a hatvanéves barátnőm, egy percem sincs. Neki sincs. Kinek van? Kinek lesz? A gyerekeinknek biztosan lesz. Lenne, ha úgy szoktattuk volna őket. De mi sietünk, őt meg siettetjük. Ilyen lesz, mint mi. Ha nem ilyen máris, mint Balázs, a rajzán:

(Sietünk vagy ráérünk? Rajzold le, ami eszedbe jut)

Balázs siet, fél, hogy lemarad, elkésik. Péter az anyukáját így látja: Ügyes. Tömör. Ha így látja, így is érzi. Ilyenek vagyunk.

Otthon

- Szomszédasszonyom az asztalt üti -metronómként - a fakanállal, a matek mellett tétovázó fiának.

Ütemesen kopog: nyolcszor hét, ötször kilenc, harmincban a hat... gyorsabban. Marcika nem felel. Marcika a koppantásokat számolja.

- Ne olyan gyorsan anya!

- Ezt gyorsan kell. Ha apád hazajön, még gyorsabban kérdezi.

- Bernadett elsős. Nem tud olvasni. Anyja biztatja, olvassál Dettike, gyakoroljál Dettike. Szombaton és vasárnap is. Egész délelőtt.

- Foglalkozni kell vele, azért nem megyünk sehova.

De az anyja közben főz, takarít, vasal, míg Dettike csak ott ül, ő ráér, tanulhat.

Minduntalan feláll, pisilni kell, éhes, szomjas.

- Mondjad már, nem hallom. Buta vagy, lusta vagy, bezzeg...

Iskola

Rakétasebességű verseny a tananyag és az idő között: Nyisd ki, olvasd fel, húzd alá, tedd le a ceruzát, vedd fel a kék színeset, ne radírozz, írd fel, vedd elő a másik füzetet, a másik könyvet, a feladatlapot, édes fiam tudod, hogy a harmadikban hat könyvünk van magyarból és te még mindig nem tudod megkülönböztetni őket, hol a zöld színesed, otthon hagytad, be fogom írni a pontozófüzetbe, ez már a negyedik fekete pontod, menjünk tovább, keresd ki, meddig keresed, oldd meg, kié lett jó, csak ennyié, karikázd be, húzd alá... csengettek, nem vagyunk kész, fejezzétek ezt be délután és még a házi feladat lesz a...

Napközi

Ebédelj már, igyekezz. Miért nem eszed meg a húst, egész finom, nincs rá időd, igen jön a másik csoport, ne igyál, majd iszol a mosdóban. Mit akarsz, most levegőzni kell, miért akarsz te most a teremben olvasgatni. Siessünk, ne ugrálj, ne ordíts, sorakozó, menjünk tanulni, Pistike mi a baj, nem érted a nyolcas feladatot, tudod a tanár néni szolt, hogy ne segítsék, - akkor figyeltek órán -, gondolkozz, rájössz, már ilyet ne mondj, hogy nem volt magyarázat, most miért csapkodod a könyvedet, hozd ide az üzenőfüzetedet, ez túrhetetlen. Nincs kész a matek, és a vers, azt meg kell még tanulni és az angol... hová mész, edzésre, nem vagy kész, holnap megint engem szidnak, sőt a szülő már ma este felhívja a dirit, nekem abból áll az életem, hogy mentegetőzöm...

Aztán este van, és csodás autók röpítik hazafelé a gyermekeket (indokoltan, igen nehéz a táska) - további reménytelen sietések felé.

Most vágyakozva emlékezem a mamára. A kezére. Varrónő volt. Mindig mindent a helyére tett. Sohasem kereste az ollót, a gyűszűt. Őhózzá járt varratni a környék lánya, asszonya, mert amit kiadott a kezéből, az hibátlan volt. Nekem is ő varrta a ruháimat.

Próba közben türelmetlen lettem:

- Mama, meddig tetszik még méricskéljni?
- Ennek idő kell, állj szépen gyermekem.

Rám mosolygott, cinkos kis hunyorítással:

- Meg aztán - nagyon szeretem ám csinálni.

Aha! A munka öröme. Nem csak az út végét látni, nemcsak vakon a cél felé törni. Az út szépségét is észrevenni. Ez a „gyalogolni jó”.

Miért nem tudom én ezt így csinálni? Nem ragadt rám. A jó nem ragályos. Az alaposág nem, a kapkodás igen.

Nekünk modern attitűdünk van, ami azt sugallja, hogy le vagyunk maradva, következésképp rohannunk kell. Fejlett ám az önkontrollunk is. Riadtan érezzük, hogy nem ilyen zaklatottan kellene, hanem egyszerre csak egy (dolgot, tervet) munkát, de azt alaposan, pontosan, odafigyelve, örülve - végezni.

Ám vágyaink és lehetőségeink közé mi magunk állunk, soha nem érjük utol magunkat. Pedig az. a „majd” ami után futunk, lehet, hogy most van. Ebben a pillanatban. Ez, itt és most. Ez az Élet. Amit, most kéne élni.

Tudatosan, lassabban, amúgy gyalogosan...

Arany Piroska

Beszélgetés Halász Judittal

„Mindenik embernek a lelkében dal van...” - éneklük a gyerekek Babits versét a koncerteken, lemezen és kazettán.

A Jó Tündér, aki sok-sok verset, mesét, dalt zár a szívekbe, mindannyiunk kedvence, Halász Judit színművésznő.

Önfeledt derűje és nagy szeretete ünneppé teszi a vele való találkozásokat.

Gyereknapi tájkép legyen az ajándék minden kis és kisebb (meg a legkisebb) kedves olvasónknak a vele készített beszélgetés!

- Sok művész úgy érzi, hogy kihasználatlanul hever tehetsége, ezért új utakat keres. Vajon az ünnepeket, filmeket és színpadon egyaránt foglalkoztatott művésznőt, Halász Juditot mi ösztönözte arra, hogy gyerekeknek játsszon, énekeljen, meséljen?

- Nagyon prózai az indíttatás. Egyszerűen a véletlen. Nem a kényszer vitt rá, nem azért kezdtem, mert nem kaptam szerepet, nem azért, mert máshol nem voltam sikeres, és nem azért, mert belső késztetést éreztem. Nem is tudtam magamról, hogy én értek a gyerekek nyelvén, és talán könnyebben teremtek velük kapcsolatot, mint sok más felnőtt. Azt hiszem, ez is egyfajta képesség, amit - a gyerekekkel kötött barátságom folyamán - örömmel fedeztem fel magamban.

Kitaláltunk egy műfajt

Általuk olyan világot ismerhettem meg, amelyről azelőtt fogalmam sem volt. Ám, hogy ez így alakult, az tényleg véletlen.

Az első dal, amit Bródy írt nekem, a Csiribiri volt, a második meg a Micimackó. Ha akarom gyerekeknek szól, ha akarom felnőtteknek. Weöres Sándor mondta egyszer, hogy ő bizony nem írt egyetlen gyerekverset sem, csak verset.

Én is úgy gondolom, hogy annak énekelek, aki szívesen hallgatja. Ha a gyerekek vannak többségben, az számomra csak öröm. Amikor az első lemezt megjelentettük, még nem tudtuk, hogy így alakul, mint ahogy azt sem, hogy valójában kitaláltunk egy eddig nem létező műfajt.

A továbbiakban már nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a dalokat elsősorban gyerekek hallgatták, így aztán tudatosan fejlesztettük tovább ezt az elgondolást, vagyis folytattuk, amit elkezdtünk.

Számomra ez nem mellékfoglalkozás, hanem „társfoglalkozás” a felnőtteknek való színházi játék mellett. Én úgy vélekedem, hogy a gyerekek ugyanolyan emberek, mint a felnőttek, csak kisebb az ismeretanyaguk és kevesebb a tapasztalatuk. Viszont szárnyalóbb a fantáziájuk!

Nem lehet hozzájuk kevesebb figyelemmel vagy kisebb felkészültséggel közelíteni, mint a felnőtt közönséghez. Az igénytelenséget, olcsóságot hamarabb megérik, mint a felnőttek.

Az élet legkülönbözőbb területein veszem észre, hogy az emberek kevésbé értékes dolgokra rámondják: „Jó lesz az a gyerekeknek.”

Én azt gondolom, hogy a szülők otthon mindennek a legjavát a gyerekek számára tartogatják; ha a felnőtteknek nem is jut valamiből, a gyerekek számára biztosan előteremtik. Mégis mikor mindannyiunk gyerekeiről van szó, akkor ez pont fordítva működik.

Szeretnék - lehetőségeimhez mérten - legalább olyan emberi és művészi színvonalon szólni a gyerekközönséghez, mint a felnőttközönséghez.

Régi közfelfogás, hogy minden nemzedék megbotránkozva emlegeti, milyenek ezek a „mai” gyerekek. Nekem gyakrabban van alkalmam találkozni gyerekekkel, mint az

embereknek általában, ezért én még azt sem merném megkockáztatni, hogy minősítsem így együtt a „mai” gyerekeket. A gyerektársadalom ugyanolyan sokszínű, mint a felnőtt. Az egyik mozgékony, a másik lomha, egyik bögőmasina, míg a másik a világot sem engedné magának, hogy sírjon... stb. Azért, mert egykorúak, még nem biztos, hogy egymáshoz valók, nem biztos, hogy jól megértik egymást. Mindezt a legkedvesebben egy svéd költő, Ingrid Sjöstrand fogalmazta meg. (Ami a szívedet nyomja című kötet.) Pontosan idézni nem tudom, de arról szól, hogy a papa társaságba invitálja magával a gyereket, valahogy így: „Gyere velem, nem fogsz unatkozni, mert ott is van egy tízéves.”

„Mit szólna hozzá a papám, ha én csak úgy véletlenül össze akarnám őt terelni egy másik 35 évessel?” - teszi fel a bölcs kérdést a gyermek.

Való igaz, hogy a gyerekek könnyebben kötnek barátságot, teremtenek kapcsolatot olyanfajta, még meglévő képességük birtokában, melyet a felnőttek már elvesztenek. De általánosítani egyáltalán nem lehet. Bármelyik két gyerekből biztosan nem lesz barát csupán azért, mert egyidősek.

De nem csak jellembeli különbségek polarizálják a gyerekeket. (Napjainkban egyre inkább.) Nagyon sok függ attól, hogy mit hoznak otthonról, milyen a családi háttérük. A nagyon jó anyagi háttér nem feltétlenül pozitív hatású. Sőt! De az, amit ma úgy hívunk ismét, hogy szegénység, nagyon komoly hátrányt jelenthet egy gyerek számára, ha az őt körülvevő világban nem akad egy olyan felnőtt, aki felismeri a képességeit, és segíti őt abban, hogy azokat kibontakoztathassa; hogy a tehetsége révén esélyt kapjon a felemelkedésre. Vagyis én olyan világot, olyan felnőtt társadalmat álmodom, amely lehetővé teszi a gyerekek számára az esélyegyenlőséget!

- Úgy érzem, napjainkban egyre nagyobb szükség van igazi értékek közvetítésére. Ezért is nagy öröm számomra az a „jelenség”, amelyet Halász Judit és alkotótársai képviselnek.

Fantasztikus élmény volt mindannyiunknak a legutóbbi, a Kőbányai Gyermekek és Ifjúsági Házban tartott koncert. Várjuk a folytatást! Lesz-e koncertsorozat?

- Még nem sikerült igazán közhírré tenni, de minden évben karácsony előtt egy hónapon át koncertezem a gyerekeknek a Vígszínházban. Minden vasárnap délelőtt 2 előadásban. A Pesti Műsor ezt jelezni szokta, de sokan érdeklődnek mégis, mert ez esetleg elkerüli a figyelmüket.

Az év többi hónapjában pedig alkalmanként lépünk fel attól függően, hogy hova kapunk meghívást. Májusban a gyereknap környékén sűrűsödnek a programok. Ilyenkor egész hónapban járjuk az országot az Albatross együttesel. A felkérések is a zenekar címére vagy hozzám, a Vígszínházba szoktak érkezni.

- Játsszunk most együtt! Ha miniszter lennék, s lehetőségem lenne, én felkérném Halász Judit színművésznőt, vezessen egy szemesztert a pedagógusképző egyetemen, illetve főiskolán. Tanítson -játszani! Óvodától egyetemig. Elvállalná?

- Én nem foglalkoztam soha metodikával, sem pedagógiával. Hogy ebbe a játékba belemenjek, ahhoz igen alaposan fel kellene készülnöm. (Egyébként is, a játékot kell a világon a legkomolyabban venni.)

Pszichológiát tanultam a gimnáziumban és a főiskolán is. S mivel a tananyagon túl is érdekelt, sok mindent olvastam, amit úgy hívnak, hogy „szakirodalom”.

Amikor pedig anya lettem, lázasan bújtam a pszichológiai könyveket; persze azokat, amelyek hozzáférhetőek voltak számomra.

Bizonyos alaptételeket meg is tanultam, de azt hiszem, hogy minden, ami ezeken túl van, már pedagógiai érzék kérdése.

Meg egy kicsit az emberségé is. Hiszen senki sem szereti, ha megalázzák, gúnyt üznek belőle, lenézik, semmibe veszik, másodrendű állampolgárnak tekintik. Hát ezt a gyerekek sem szeretik! Ellenkezőleg!

Éltre szóló sebeket okozhatunk, ha valakit negatív jelzőkkel illetünk. A gyerek önkéntelenül is hasonlítani igyekszik majd a róla festett képhez.

Dicsérettel, humorral, előlegezett bizalommal sokkal többet el lehet érni. Ehhez néha kötélidegek kellene, tudom. De azt hiszem, nem szabad feladni. A pedagógusé irgalmatlanul nehéz hivatás, nem is lehet eléggé megfizetni. Azt nem lehet fél kézzel csinálni, egész embert kíván.

Könnyű nekem! - mondhatná rólam egy történelemtanár. Én könnyedén vállalhatok - akár egy újságcikkben is - tanári feladatot, hiszen felmegyek a dobogóra és eléneklem a Micimackót. De ő hogy dalolja el a Dózsa-parasztlázadást?

(Nekem persze erre is volnának eretnek ötleteim, de félek, hogy még a képzeletbeli pedagógusképző egyetemről is kitennének érte...)

- Nézegettem otthon a gyereklemezeinket: Kép a tükörben, Mákosrétes, Boldog születésnapot! Milyen lemezek vannak még ezeken kívül?

Engedjük őket játszani!

- Amikor én még kislány voltam, Helikoffer, Ismeretlen ismerős, Vannak még rossz gyerekek! Aztán van még egy aranyalbum, amelyen az előzőleg megjelent lemezekről a legsikeresebb dalokat válogattam. Ezek nagyrészt új felvételek, új hangszerelésben.

- Kaphatók ezek a lemezek ma is?

- Átalakulóban van a világ körülöttünk, így a hanglemezkiadás és terjesztés is. Elvileg kaphatóak, gyakorlatilag vannak zökkenők a terjesztésben, utánnymásban. Remélem, a kezdeti nehézségek után nálunk is kialakul egy valódi piacgazdaság, és ezek a gondok is megoldódnak.

Lehet, hogy optimista vagyok!

Most készítek elő egy új lemezt, amely reményeim szerint ősszel kerülhet az üzletkebe.

Ám erről még semmi érdemlegeset nem mondhatok, hiszen most alakul még minden.

- Halász Juditot ott látom mindenütt, ahol gyerekekről van szó: jótékonyági rendezvények, „Tégy a gyűlölet ellen!” mozgalom... Méltán kapta meg szeretetük jeléül a gyerekek szavazatát. Hogy is nevezik pontosan ezt a rangot? Mosoly... Hercegnő?

- Mosoly-Rend! Allítólag a lengyel gyerekek találták ki. Gyanítom, hogy felnőtt is segített nekik. Nos, ez nemzetközi útra indult. Eljutott hozzánk is, aztán megrekedt. Lehet, hogy Lengyelországban még él, nem tudom.

Gyerekeket szavaztattak meg arról, hogy ők kit szeretnek a legjobban. Tudomásom szerint II. János Pál pápa is megkapta ezt a címet, Magyarországon pedig Janikovszky Éváról tudok. (Egy újságíró barátom mondta, hogy valós szavazatok voltak, állítólag nem volt „bunda”.)

Ami pedig a szeretet-gyűlölet fogalmát illeti: azt nehéz elérni, hogy az emberek önzetlenül szeressék egymást. Hiszen olyan különbözőek vagyunk, olyan sokféle ízléssel. Talán egyszerűbb feladat megérteni azt, hogy ne gyűlölj, hogy vedd tudomásul, másfajta emberek is élnek, mint amilyen Te vagy, és másfélének is joga van az élethez.

Ne bántsod, ha valaki más, mint Te!

Ha nem szereted, az a Te dolgod, de ne gyűlöld!

Ilyen egyszerű a kérés.

Nem kell messzire mennünk, hisz itt van a szomszédunkban egy ország, s az ott élők évtizedekig jóban voltak egymással, barátok voltak, házasodtak, komák voltak, azután egyik napról a másikra egymás torkának estek, halomra gyilkolják egymást.

Mi, akik itt élünk együtt, mindannyian egyet szeretnénk: hogy ez az ország előbbre haladjon, itt az emberek jobban boldoguljanak!

- Hitem szerint ez az újság eljut szerte az országban sok-sok kisgyerekekhez- Hogyan szól a Mosoly-Rend örökifjú birtokosának gyereknapi üzenete?

- A jókívánságom csak az, hogy hagyjuk a gyerekeket játszani! Ne követeljünk tőlük olyan dolgokat, amelyek ebben megakadályozzák őket!

Engedjük őket játszani, hiszen az ember legszebb tulajdonsága, hogy tud játszani!

S lehet-e szebben megfogalmazni a feladatunkat - a mienket, akik szeretnénk emberi világot adni az utánunk jövőeknek: „Jó szóval oktasd, /játszani is engedd./ Szép, komoly fiadat!” (József Attila)

- Beszélgetésünket azzal a vággyal köszönöm meg, hogy sok kis lélek épüljön-szépüljön, s a „Jó Tündér” mindig velünk maradjon!

Szemán Éva

Hangszerüldözés vagy tévtudat?

Egy XVIII. kerületi óvodában történt. Új dolgozóként kezdtem a hetet. Bevittem a gitárt mint állandóan használt hangszeremet, mire a vezetőnőm kifakadt: „Ezt hogy képzeled? Ez itt nem diszkó, hanem óvoda! Itt nem lehet ám akármit püntyögni! Ha nem úgy szól, ahogy nekem is tetszik, nem fogom engedni a használatát!”

Akkorra már nagyon sok pofont kaptam az élettől, csak ennyit mondtam: „Most kiviszem az udvarra, játszom néhány dalt kísérettel a gyerekeknek, hallgasd meg, utána kérem a véleményedet.” Ki is jött utánam. Leültem a gyerekek közé, énekeltem, gitároztam - felszabadultan. Az első akkordok után a gyerekek keze-lába önkéntelenül megmozdult, a szemük csillogott, s velem énekelték az ismert dalokat; hamarosan tapsolni is kezdtek. Többször elhangzott a „még egyszer!” felkiáltás is.

Vezetőnőm csodálkozva, meglepetten hallgatta a rögtönzött bemutatót, s először szóhoz sem jutott, csak - megpuszilt. Végül azt mondta: „Most már nagyon örülök, hogy itt vagy!”

Az óvónők zenekara, komplex zenés műsorok

Később - az előbb említett óvodában -óvónői zenekart alakítottunk. Az egyik kolléganőmet megtanítottam gitározni, s összekapcsoltuk a két gitárt a furulyával, metallofonnal, majd a bábozást a zenével, s zenés mesejátékokat is játszottunk a gyerekeknek. Minden házi ünnepélyen külön szerepeltünk mi, az óvónők is.

Valamennyi területi rendezvényen részt vettünk. A gyerekek nagyon büszkék voltak ránk, s szüleikkel együtt jöttek lelkes közönségnek a szakmai és bábos vetélkedőkre, óriási pozitív példa volt mindez a gyerekek előtt.

Az otthoni zenéléstől a Nemzetközi Gitárfesztiválig

Zenei adottságaimat szüleimtől örököltem. Mindketten szépen énekeltek, citeráztak. Édesapám különösen szépen, mesterien játszott.

Tizenkilenc évesen iratkoztam be az óvónők részére szervezett klasszikus gitártanfolyamra, a Fáklya-klubba.

A tanfolyamot 1973-ban Szendrey-Karper László kezdeményezte két tanítványával.

Az én tanárom Thoroczky Miklós volt; részben ő írta, s állította össze a tananyagot a régi ÉNÓ - Ének az óvodában - című kézikönyvből, valamint klasszikus gitárkottákból.

A „megtúrt” Gitár és az óvodai zenei nevelés megújítása

A gitár használatával megújítottuk az utóbbi évtizedek magyar óvodai zenei nevelését.

Az első munkahelyemen, ahogyan rádiót sem volt szabad használni - legfeljebb lemezejátszót, később kismagnót -, úgy a gitárért is valósággal harcolnom kellett.

Vezetőnőm csak megtúrta, de nem lelkesedett érte. A gyerekeket viszont lenyűgözte a hangja, az alakja, csodálták, hogy sokféleképpen lehetett megszólaltatni: egy szólamban, több szólamban, ritmuskíséréssel, akkordbontással, énekkel és anélkül.

Hallgatták a gyerekek játékidőben, étkezésnél (ha késett kicsit az ebéd), délutáni lefekvés előtt (az altatók csodálatosak, a csendes félhomályban nagyon jó volt klasszikus darabokat bemutatni), kellemes volt vidám akkordokra ébredni...

Csodálatos zenei világban éltek nap mint nap, mindenről eszükbe jutott egy dal, önfeledten (tisztán!) énekeltek, s már a bevezetőről felismerték a dalokat.

Én nem tanítottam soha direktben az egyenletes lüktetést, ők ezt remekül érezték, érzékelték, a gitár „adta” a lábukba, kezükbe. Hagytam, hogy tapsoljanak, táncoljanak rá úgy, ahogyan ők akarják.

A gitár, az élő zene a legvadócabb, különöc gyerekeket is megszelídíti, elandalítja, felvidítja.

Ha mást nem csinál a gyerek, csak odajön, meghallgat és elmosolyodik, ez már önmagában véve is eredmény!

Újításaim a pedagógiában nagyon sokszor ütköztek ellenállásba.

A régi, a megszokott, az állítólag jól bevált volt mindig a kolléganők munkájának alapja, és sokan haragudtak rám, amiért én lelkesen mindig mást, jobbat, szebbet akartam.

Legfőbb célom az volt, hogy a gyerekek szeretetteljes légkörben, élményszerzés közben tanuljanak meg dolgokat.

Újításaimat rendszerint vagy a közvetlen kolléganőm, vagy a vezetőnőm, vagy a helyettese, vagy együtt mindhárom -akadályozta. Kifogásaik, magyarázataik így hangzottak:

- A zenehallgatási anyagot nem kell a gyerekeknek megtanulniuk, tehát ne énekeljek annyit! (És ha a gyerekek kérik?)

- Nem kell állandóan hangszer, megunják a gyerekek. (Sohasem unták meg!)

- Az állandó éneklés megerőltető (?) a gyerekeknek! (Önként és szívesen énekelve fejlődött a hallásuk, ritmusérzékük, mozgásuk.)

- Ha bábozunk, a szövegre kell figyelni, fölösleges a hangszer!

- Ne játsszam túl a szerepemet, nem előadóművész vagyok, hanem óvónő. Mást is kell a gyerekekkel csinálni, nem csak élményt nyújtani!

Szendrey-Karper László és Thoroczky Miklós meghívta a Fáklya-klub gitártanfolyamára Forrai Katalint, hogy győződjön meg arról, miként lehet a gitárt mint az egyik legnépszerűbb hangszert bevinni az óvodába.

Egy óra leforgása alatt Forrai Katalin hallott egyszólamú gyermekdalokat, népdalokat különböző hangnemben, klasszikus pengetési gyakorlatokat, kétszólamú gitárdarabot duóban, gyermekdalokat és népdalokat akkord kíséréssel...

Gratulált nekünk, további eredményes munkát kívánt, és nemsokára meghívott engem egy előadásra, ahol bemutattam, hogyan lehet eredményesen használni a gitárt az óvodában.

Amióta használom a gitárt, tudom, hogy a csoportok, amelyek hozzám kerülnek, zeneileg sokkal fejlettebbek, mint a többiek.

Ezért is voltak irigyeim, ellenségeim, ám akadtak olyanok is, akik elismerték a munkámat.

A békásmegyeri volt óvodásaimhoz egy évig jártam vissza az iskolába népi játékot tanítani.

Az igazgatónő többször is megköszönte felkészítő munkámat. Meggyőződésem, hogy úgy, ahogyan iskolai olvasástanításban, az óvodában is többféle kézikönyvet kellene használni, mert a világ óriásit változott, s óvodai nevelésünk jócskán lemaradt a világ élmezőnyétől. (Yamaha zenei óvoda-iskola, a hegedűs Suzuki óvoda-iskolája, a világszerte elterjedt ORFF ütős iskolája, Willems zenei óvoda-iskola...)

Óvodások az Esztergomi Nemzetközi Gitárfesztiválon

Szendrey-Karper László nagyon örült volna, ha minél több óvodáshoz sikerül eljutnia a gitárzenének.

Sajnos ő több mint két éve meghalt (1992-es kézirat - szerk.), ezért én elhatároztam, hogy megpróbálok küzdeni azért, amibe ő belefáradt.

Az 1977-es Esztergomi Nemzetközi Gitárfesztiválon helybéli, esztergomi gyerekekkel tartottam bemutatót...

A 18 középsős-nagycsoportos gyerek között gitártanárom 3 éves kislánya is kitűnően érezte magát, énekelt, tapsolt, táncolt, mint a többiek...

A nemzetközi közönség előtt óriási sikerrel szerepeltünk, az európai dalokat a közönség velünk énekelte a saját anyanyelvén...

Gyakorlati tapasztalataim alapján próbálok néhány példán keresztül megmutatni az óvodai élmények együttes hatását.

-Reggeli gyülekezés, szabad játék...

A gyerekek még álmosak, nyugósek, sírnak. Egyéneként fogadom őket pár kedves szóval, s a bábokat már előkészítve. Néhány vidám verset, feleletet játszunk el közösen. A bábok már táncra is perdültek. (Hamarosan kéri a gitárt.)

A dalokhoz kíséretet játszom, a bábozó gyerekek is táncolnak, s jókedvű lesz mindenki.

Az érkező gyerekek mosolyogva kapcsolódnak be - vagy egyszerűen leülnek érdeklődő közönségnek.

A báb, a zene, a tánc, a vers-mese jól indítja a napot. Szinte észrevétlenül lehet bekapcsolódni az aznapra tervezett irodalmi kezdeményezésbe. A gyerekek önként és örömmel vesznek részt a foglalkozáson.

Nem is kell szünetet hagyni, máris hozzá lehet kapcsolni az ének-zenét is, csak a témát kell ügyesen megválasztani. A bábokat itt is remekül fel lehet használni. Versmondásnál is nélkülözhetetlen a bábjáték.

A paraván védelme mögött még a félszeg, visszahúzódó kisgyerek is kedvet kap a versmondáshoz!

Ezáltal erősödik önbizalma, fejlődik kifejezőkészsége, társaihoz való viszonya.

A beszédfejlesztésről

Kiscsoportos voltam, s egy kedves, értelmes, aranyos kisfiú került hozzám. Dadogott. Szülei akkor váltak el, s érzelemgazdag gyerek lévén, a megrázkódtatás, mely őt érte, dadogás formájában jelentkezett nála. Azt már pályakezdőként is tudtam, hogy az éneklés, verselés közben a dadogás megszűnik!

Amikor csak lehetett, énekeltem, gitároztam, mondókáztam, verselgettem, meséltem. Norbi ezt örömmel fogadta, s mindig szívesen kapcsolódott be. Észre sem vettük, olyan gyorsan szűnt meg a dadogása.

Csak az édesanya és a nagymama jött boldogan, könnyes szemmel köszönetet mondani.

Ez a kisfiú nagyon szeretett engem. Egy alkalommal (Norbi 4 éves volt) mi ketten adtunk elő műsort egy névadón. Ő verset mondott, énekelt - egyedül! - én pedig gitárral kísérem.

Gyönyörű ajándékot kapott, s boldogan, magabiztosan vitte haza a sikerélménnyel együtt.

Talán nem lenne szükség annyi pszichológiai-logopédiai „kezelésre” kisiskoláskorban, ha az óvónők több figyelmet fordítanak a vers – mese – báb – ének – zene tánc kapcsolatára, s ennek egységében szerveznék a gyerekek mindennapjait az óvodában.

Válogatta és összeállította A ritmus a világmindenség testvéri köteléke című könyv egy fejezetéből Szemán Éva. A fejezet szerzője: Sziki-Berczi Mária óvónő

Nagylányokat nevelni – a családnak (Vesztesek is lehetnek győzők?)

Festői környezetben, Nagykovácsi legelején áll a szépen felújított, egykori Tiszakastély.

Romantikus lányregények ábrándos tekintetű nevelőnőit, meg virgoncán kergetődő grófi csemetéket látok - képzeletben.

A valóságban azonban ízig-vérig mai, modern lányok sürgölődnek a konyhában, vagy épp játszadoznak a kisebbekkel...

A bejáratnál hirdeti a felirat: Földművelési Minisztérium Mezőgazdasági Szakképző Intézete és Nevelőotthona.

Diákotthonról, nevelőintézetről vannak ismereteink, ám bizonyára kevesen tudják, mit is jelent, mi a lényege az újdonságnak számító mezőgazdasági szakképző- (gazdasszonyképző-) iskolának.

Beszélgőtársam az intézmény igazgatója, Gombai Istvánné.

- Magyarországon 1779-ben kezdődött a gazda- és gazdasszonyképzés. Ez minta értékű volt Európa számára. 1945 után azonban megszüntették.

A 80-as évek végén dr. Litter József járt Grazban, az ottani intézményt és programot tanulmányozta.

A Földművelési Minisztériumban dr. Wallendums Árpád és munkatársai kezdeményezték ezt a képzési formát. Magyarországon aztán 1988-ban Szentlőrincen alakult kísérleti iskola.

Az FM-program különféle formátumú és tantervű mezőgazdasági gazdasszonyképzést tesz lehetővé. Nyolc általánost végzetteknek kétéves szakiskolai, érettségizettek számára másfél éves képzést, mezőgazdasági szakérettségivel rendelkezőknek egyéves kiegészítő képzést.

Az FM a szükséges tárgyi, anyagi és személyi feltételek megteremtéséhez ragaszkodik, ügyelve arra, hogy az e területen folyó képzés színvonalas legyen.

Magyarországon 33 ilyen intézmény működik, többségében mezőgazdasági szakközép-, illetve szakmunkásképző iskola mellett. A mi intézményünk ebben a tekintetben teljesen egyedülálló, önállóan működő.

Létrejöttében az is szerepet játszott - a helyi adottságok mellett -, hogy Pest megyében ilyen jellegű oktatási intézmény nem volt.

1993. május 14-én dr. Szabó János földművelési miniszter úr avatta fel a svájci mintára tervezett, korszerűen felszerelt új épületet.

A 92/93-as tanévben egy évfolyammal indultunk, a 93/94-es tanévünk az első, amikor már mindkét évfolyamon vannak tanulóink.

- Mi ösztönözte a megbecsülésnek és tiszteletnek örvendő általános iskolai igazgatót a „gyors” váltásra? Milyen céllal pályáztad meg a szakképző intézetet?

- Gyógypedagógusként a családcentrikus személyiségfejlesztés híve vagyok.

Nagylányokat nevelni arra, hogy a család megtartó ereje, harmóniája, nyugalma az ő belső, lelki békéjükön, kiegyensúlyozottságukon, felkészültségükön múlik, ez olyan feladat, amelyre szívesen vállalkoztam.

Én szeretem a saját háztartásomat is. Nagyon fontosnak tartom, hogy egy nőnek ne nyűg, inkább öröm legyen a háztartás!

Ha tudok úgy vezetni egy iskolát, hogy ez megvalósuljon, akkor az én munkám is sikeres lesz.

- Milyen tantárgyak szerepelnek a leendő gazdasszonyok tanrendjében? Elméleti tárgyak:

- anyanyelvi kommunikációs ismeretek,
- szakmai számítások,
- állampolgári ismeretek,
- ének-zene-játék,
- testnevelés,
- családelátó és háztartás-gazdaságtani ismeretek,
- vendéglátó és idegenforgalmi ismeretek,
- egészségügyi ismeretek,
- házi betegápolás, gondozás,
- kertgazdálkodási ismeretek,
- állattenyésztési ismeretek.

Ehhez kapcsolódó gyakorlatok pl.: sütés-főzés, szabás-varrás, egészségügyi gyakorlat, lakáskarbantartás, mezőgazdasági kistermelés... Vannak fakultációk:

- idegen nyelvek (német),
- gépírás,
- számítógép-kezelés,
- tánc,
- népi mesterségek (szövés).

- Hol tudják majdan az itt szerzett elméleti ismereteket, gyakorlati tapasztalatokat hasznosítani növendékeitek?

- Nagyobb részüket arra ösztönözzük, hogy tanuljanak tovább. A szakiskolai oklevél megszerzése pedig az alábbi munkakörök betöltésére is alkalmassá teszi az itt végzett lányokat:

- óvodai dada,
- bölcsődében dajka,
- házi betegápoló, gondozó,
- szociális gondozó,
- segédápoló,
- mezőgazdasági munkás,
- orvosírnok,
- háztartásvezető.

- Van perspektívája tehát egy ilyen iskolának?

- Lesz perspektívája! Én inkább így mondanám. Mihelyst a kisgazdaságok, a családi vállalkozások beindulnak.

A ház körüli gazdaságban, a falusi turizmus, vidéki vendéglátás térhódításával egyre nagyobb szükség lesz a helybeli, jól képzett, megfelelő szakismerettel, ötlettel rendelkező fiatal munkaerőkre.

Sokak szerint ez a „vesztesek iskolája”. Ide csak azok jelentkeznek, akiket más intézmény elutasít. A lekicsinylő megjegyzések között elhangzik az is, hogy ez egy olyan hely, ahol szép nyugalomban még el lehet csücsülgetni két évig.

- Közel két év távlatában mit üzensz az előítéletek rabjainak?

- Örvedetes tény, hogy mára már emelkedett az első körben - tehát az eleve ide-jelentkezők száma.

Körülbelül 30 fiatalt fogadhatunk, s a jelentkezők aránya 50-60%-os. Az osztályzatok terén is kimutatható a változás. (Cáfolandó, hogy csak a rossz tanulók kérik felvételüket.) Későbbi, felnőtt életük szempontjából egyáltalán nem közömbös, hogy itt sok-sok sikerélményben van részük.

Szeretném, ha nálunk minden pedagógus személyközpontú lenne. (Azt figyelembe véve, hogy mindenkinek joga van egyénnek lennie.)

- Milyen hiányosságokat szeretnél (elsősorban) pótolni az ideérkezetteknel?

- Úgy vélem, életkoruknál fogva nincsenek kitartó feladatvégzésre szoktatva. Itt, a 2 év alatt személyiségük pozitívan alakul, nagymértékben szocializálódik.

Tolerancia- és empatikus készségük hiányát - mindenfajta ráhatás és példa ellenére - naponta érzem.

- Milyen vonzaskörből érkeznek hozzátok a diákok?

- Főleg Pest megyéből. (Mivel kollégiumi elhelyezést biztosítunk, hétvégi hazamenettel.)

- Kialakításra vár a mezőgazdasági gyakorlathoz szükséges hely. Szeretnénk ökológiai, természetbarát és környezetgazda szemlélettel szervezni egy üvegházat.

Biotermeléssel, konyhakerttel, kisállattenyésztéssel foglalkoznánk.

Vannak már nyulaink, s hamarosan lesznek tyúkjaink is.

A Család Évében ma többfelé is elhangzik az anyává nevelés fontossága. (Én személy szerint tapasztalom, hogy az anyukák egy része se mesélni, se énekelni, se játszani, de még együtt nevetni sem tud. A gyerek meg „csak rosszkodik”.)

- E téren tudtok-e valamit tenni?

- A nagylányok tanulnak énekes népi játékokat, mondókákat, s ezeket a kicsikkel játszani is szokták.

Nálunk megvalósítható a családmodell, hiszen általános iskolás korú nevelőotthoni növendékeink és szakiskolásaink egy fedél alatt, együtt élnek. Ez teret ad és lehetőséget.

Sok esetben tudnak segíteni a nagylányok a kicsiknek. Ebédeltetik őket, elhozzák az iskolából, mesélnek, a betegekkel is foglalkoznak...

Megkínálják őket az általuk főzött ebédből, játszanak, foglalkoznak velük. (Vagyis a 2 hét óvodai és bölcsődei gyakorlat mellett itt helyben, naponta végezhetik azt a tevékenységet, amelyre - szerintem - minden nőnek igazából jól fel kellene készülnie!)

- Közös éleetek alakulását - helyzetemből adódóan - figyelemmel fogom kísérni.

Hítet, erőt, sok-sok türelmét és szeretetet kívánok mindannyiótoknak, hogy minél több, apró, pici lángot legyetek képesek gyújtani a leendő asszonyok, anyák szívében!

Köszönöm a beszélgetést!

Szemán Éva

HARMADANNYI A KERESZTELŐ, MINT A TEMETÉS **Veszélyben a magyar tannyelv ERDÉLYBEN**

- Negyedmillió gyerek tanul ma anyanyelvén, magyarul Erdélyben, és sorsuk, jövőjük nem utolsósorban attól függ, képesek vagyunk-e fellépni érdekükben. A forradalom óta harminchárom színmagyar középiskola létezik, biztosítja ezek között a nehéz körülmények között a tanuláshoz való jogot. Kérdés azonban, hogy a formai eredmények milyen tartalmi változásokat képesek biztosítani az erdélyi magyar fiatalok számára. Ismert tény, hogy a román oktatás mérhetetlenül alacsony szintje csődtömeget eredményezett. A tanulók és tanárok túlterheltsége, ideológiai erőszakoltsága és a méltatlan, lealacsonyító körülmények

súlyos következményekkel jártak. A nehéz iskolatáska a forradalom után sem lett könnyebb. Reméltük, a formai változások tartalmaikat is eredményeznek. Eltelt két-három hét, mire rádöbbsentünk, ennek nyoma sincsen. Tovább nőtt a feszültség, és veszélybe kerültek az akkor kivívott eredmények is.

- A törvényi szabályozás mennyire engedékeny és toleráns a nemzeti kisebbségek iránt? Biztosítják-e a megillető jogokat?

- A tanügyi törvény, avagy ahogy itt Magyarországon nevezik, az oktatási törvény hiánya rányomja bélyegét az egész iskolaügyre. Készül, toldozgatják-foltozgatják, de az elének kerülő változat egyre rosszabbnak tűnik. Már bizottsági jóváhagyás előtt áll, s félő, ha bevezetik, alapjaiban rázkódtatja meg az iskolák helyzetét. Summázva, rosszabb, mint diktatúra idején bármikor is meghozott rendelet. Számunkra, a magyar tannyelvű oktatásban tevékenykedők számára pedig egyenesen katasztrofális. A tervezet teljesen lehetetlenné teszi az anyanyelvű szakképzést. A felsőfokú oktatásban a műszaki, az egészségügyi, a jogi, a közgazdasági szakemberképzést csak román nyelven engedélyezi. És egész sor olyan korlátozást tartalmaz, amely politikai tartalommal kitöltve az oktatási törvényt a hatalom eszközévé teszi. A jelenlegi politikai vezetés tovább folytatja azt az immár lassan háromnegyed évszázada tartó erőszakos gyakorlatot, ami az oktatást a homogenizálás szolgálatába állítja. Elnemzetietleníti a fiatalságot, játékszerként felhasználva őket a hatalom megtartásáért folytatott harcban. Évtizedek óta folyik ez a küzdelem, könyörtelen módszerekkel, gátlástalanul. Néha engednek, mikor Magyarországon például forradalom van. Ilyenkor, legutóbb 1957-ben is lazítottak a bilincseken, vagy amikor nagy volt a nemzetközi tiltakozás. De ezek csupán látszatintézkedések. A valóságban az igazi szándékot, a monolitikus állam felépítését sohasem tévesztették szem elől. 1989-ben komoly illúzióink voltak, amiket azonban szinte napok alatt tönkrezúztak. A helyzet most cseppet sem biztató.

- Mit tehet az RMDSZ, és mit tehetnek az erdélyi pedagógiai szervezetek a romlás megakadályozására?

- A gyerekek közel harmada román tannyelvű iskolába iratkozott be. Talán a félelem vagy a karrier egyengetésének biztosabb útja vitte oda őket, de elhagyták a magyar iskolát. A tanügyi hatóságok pedig mindent megtesznek annak érdekében, hogy tovább romolják a színvonal. Ennek következtében sok a szülőföldjét elhagyó áttelepülő. A számok könyörtelenek. Harmadannyi a keresztelő, mint a temetés. Hivatalos adatok szerint is félszázezer ember hiányzik, ami beláthatatlan következményekkel jár. Miközben még tartja magát jó néhány színmagyar középiskola, a felsőoktatás kérdése már politikai ügy. Ebben a helyzetben az RMDSZ egyet tehet. Megpróbálja összefogni az alulról szerveződő pedagógiai társaságokat, egységes keretbe igyekszik foglalni a szervezeteket. Az óvodától a középiskoláig, a felsőoktatástól a gyakorló pedagógusokig együttesen vesszük fel a harcot a jogok megkurtításával szemben. Ebben számítunk arra a román értelmiségre is, amely magáénak érzi a megbékélés ügyét.

— Ön Nagyváradról a Bihar Megyei Pedagógiai Tanács elnökeként is jött. Milyen ott a helyzet?

- Megyénk egyelőre még a béke szigete. A tanügyi hatóságok mindennemű jogfosztó, erőszakos akciói ellenére iskolarendszerünk működik, a három váradi középiskola él, tevékenykedik. De az ellenpropaganda hatását nem becsülhetjük le. A félelemkeltés, az anyagi eszközök megvonása és különféle kampányok hatására ott tartunk, hogy megyénkben 22 ezer gyerek jár ma magyar iskolába, míg több mint tízezer már román tannyelvűbe. Főként a kevésbé gondolkodó szülők oda viszik gyermeküket, s ez mindannyiunk számára nagy veszteség. Ezért is jöttem el erre a konferenciára, hogy megismertessem kollégáimmal a jelenlegi helyzetet, egyfajta képet adjak az állapotokról és a segítségüket kérjem. Nem pénzről, hanem erkölcsi támogatásokról, eszközsegítségéről van szó. Több millió ember, erdélyi magyar sorsáról van szó. Ha a pedagógia segíthet, akkor ezt meg kell tennünk.

ÚJABB NACIONALISTA HULLÁM ERDÉLYBEN

Veszélyben kincses Kolozsvár

- A hivatalos adatok szerint is több mint egymillió magyar él Romániában. Helyenként még szinte érintetlen tömbökben, mint a Székelyföldön, ahol talán csak a rendőr meg a hivatalnok román. Másutt azonban már a következetes betelepítési politika nyomán felborult ez az arány. Hallatszik még a magyar szó, de egyre kevésbé nyíltan. Fogynak az emberek - aki tehette, elköltözött, aki maradt, kezd beletörődni. Teret nyertek a szélsőséges román pártok, csoportosulások, kiknek programja nem ismer megegyezést, így lett városunk a Vatra, a legszélsőségesebb román mozgalom fellegvára. A választásokon Georghe Funar lett a polgármester, kinek első dolga volt ennek a döbbenetes intézkedésnek a bevezetése, így lett Kolozsvár a legelvakultabb csoportosulások központja, félelemben tartva nemcsak a magyarokat, hanem az egészséges érzelmű románokat is. Nehéz idők járnak most arrafelé.

- Teljesen tehetetlenek a józan emberek? Nincs garancia a szélsőségesek megfékezésére? Mit tehet a magyarság?

- Funar egy báb. Idegen személyek mozgatják, csak végrehajtója egy központi ideológia gyakorlati elveinek. Professzionális politikusok adják az utasításokat kidolgozva. A Mátyás-szobor elleni hadjárat, a román nyelvű felirat, a nemzeti lobogók állandó jelenléte megzavarja az embereket. Át kívánja helyezettetni a Romulus és Remus szobrot, amelyet a legrománabb városok kaphatnak meg és helyére újabb gigantomán emlékmű kerülne. A műemlékfelügyelőség tehetetlen, az emberek félnek, a hivatal nem segít. Ellenőrizetlenül tombol a diktatúra. Kolozsvár a betelepítések nyomán mára román többségű lett.

- És a kolozsvári értelmiség tehetetlenül nézi?

- A megfélemlítés mára tetőzött. Nem vagyok meglegedve azzal, amit tesznek. Mikor megpróbálunk szervezni valamiféle akciót, sajnos kevesen követnek. Közömbösségből, félelemből, a beletörődés miatt - nem tudom. A város elvesztette vezető szerepét, az asszimiláció drámai méreteket öltött. Várad, Arad, Temesvár tartja magát. Ott kevésbé érvényesülnek az elnyomó intézkedések. De összességében mindenhol gondok vannak.

- Jelentkeznek-e a gyerekek magyar iskolába? Merik-e vállalni magyarságukat, tanulási szándékukat?

- A négy középiskola még létezik, de helyzetük cseppet sem rózsás. A Báthory István Líceum, ahol én is tanítok, még felvesz magyar osztályokat. Hozzánk még van jelentkező, de bizony tapasztaljuk, nem elegendő ez a lelkesedés. Az elmúlt esztendőben már volt olyan tervezett-osztály, melyet végül nem tudtunk beindítani. Érezhető a félelem, s a szülők a karrier építgetése szempontjából inkább román iskolába adják be csemetéjüket. Jelenleg 1200 diák van az iskolánkban, de valószínű, hogy az idén már csökkenni fog a létszám. A továbbtanulási lehetőség teljes kilátástalansága kényszeríti a fiatalokat. Mi pedig hiába harcolunk, lehetőségeink korlátozottak.

- Miben segíthet az anyaország? Van-e megoldás?

- Érezzük, nem vagyunk magunkra hagyva. Elsősorban erkölcsi támogatásra van szükségünk. Ám anyagi eszközöket, felszerelést, tanszereket, könyveket is szívesen veszünk. A tudást legjobban anyanyelven lehet megszerezni. Amit az anyanyelvén tanul meg az ember, az válik valós, elmélyült ismeretté. Ezért elengedhetetlen az anyaországgal való kapcsolat, a segítségnyújtás. Ennek okán jöttem Szolnokra, s bízom benne, eredményekkel térek majd vissza. Nem adjuk fel!

Csilléi Béla

TÉZISEK A SZAKÉRTŐRŐL
DR. MAGYARI-BECK ISTVÁN

Az alábbi tézisek leírására dr. Zsolnai József, az Országos Közoktatási Intézet főigazgatója kért föl. A jelen rövid téziseknek nem feladatuk ama közéleti probléma-háttér kutatása, amelyben a fent említett felkérés megtörtént. Annyit azonban itt is megjegyezhetünk, hogy a szakértelem diadaláról, fájdalom, szó sincs ebben a kis hazában. Sőt, mintha a „hatalom technikusai” újból nagy szóhoz jutottak volna, és felhasználva a rendszerváltás adta más (jog, monetáris stb.) eszközöket ismét támadnák a hozzáértőket: minden póre erőszakon alapuló hatalom nagy veszedelmét. Hovatovább a civil társadalom hangos csinnadrattáival beharangozott eljövetele a hozzáértést súlyos hátránnyá minősítette. Persze nem szavakban, hanem az elkeseredett tettek mezején. Egy szakértőt nem szakértői vitában, hanem adminisztratív eszközökkel támadni és tenni lehetetlenné a közéleti banditizmus kategóriájába tartozó tény.

Tehát ki is az a bizonyos szakértő? Mihelyt e problémával szemben találtam magam, meglehetősen ingoványosnak éreztem azt a szellemi talajt, amelyen e problémát a megoldásig kellett követnem. Miért? Mert a szakértő, úgy tűnik, senki más, mint a saját területén kompetens ember. A szakértő azonosítása ily módon a kérdéses szakterület feladata lenne. Ha viszont ez igaz, úgy mi értelme van a szakértő egyetemes definíciójának a problémáját felvetni, kérdezhetné joggal az olvasó.

A bennem működő teoretikus azonban követelte a jogait, s így nem szándékoztam lemondani az általánosítás feladatának a megoldásáról. Kiindulópontnak a szemiotikái alap kínálkozott. Ugyanis így vagy úgy minden szakértő jelek útján befolyásolja a valóságnak azt a szegmensét, amelyen ő hozzáértőnek számít. A szemiotika köztudottan a jel tudománya, s alapvetően a jel három aspektusával foglalkozik. Ezek a szintaxis (a jelek közötti viszonyok), a szemantika (a jel és a jelzett valóság közötti viszonyok) és végül a pragmatika (a jel és az azt használó közötti viszonyok). A szakértőnek tehát ezeken a frontokon kell helytállni. Illetve olyan biztosítékokat kell fölmutatni, amelyek alapján ez a helytállás prognosztizálható lehet.

A fenti megfontolások alapján a jelen sorok írója imígyen definiálja a szakértőt:

1. A szakértő, mint elnevezése is mutatja, az az ember, aki egy vagy több területen átlagon felül tájékozott.

2. E tájékozottság legfontosabb összetevői az adott területre érvényes modellek és elméletek ismerete. Fontos kiemelni, hogy ezen elméleteket és modelleket szakértői szinten már nem másodkézből, hanem az alapművek olvasottságának a birtokában kell ismernie. Azaz nem az interpretációk, hanem az eredeti elgondolások nivóján.

3. További lényeges összetevő a kérdéses elméletek valóságtartományának ugyancsak első kézből való ismerete. Az nem szakember, aki bár sokat olvasott, az olvasmányaival összefüggő tényekkel még életében nem találkozott, vagy ez a találkozás mindössze csak a „futó kaland” kategóriájába sorolható.

4. További lényeges összetevő a kérdéses elméletek alkalmazásának a képessége, amely terjedhet egy egyszerű problémamegoldástól a már adott elméletek talaján, azok változatlanul hagyása mellett, egészen az innovatív vagy kreatív aktusokig. Ez utóbbiakon belül is megkülönböztethető a szóban forgó elméletek bizonyos mértékű átalakítása, illetve azok teljes elvetése. Szerencsés esetben ez utóbbi újelmélet alkotással is párosulhat.

5. A szakértő fogalma feltételezi azt, hogy akire alkalmazzuk, az már egy bizonyos ideje tartó sikeres szakmai múlttal rendelkezik, mégpedig mind a három fent említett összetevőt tekintve. Azaz jártasságot szerzett az elméleti gondolkodásban, viszonylag könnyen ismeri fel a kompetenciájába tartozó tényeket, alkalmazott, vagy fejlesztett, vagy megdöntött, vagy alkotott szakelméleteket. A szakértőtől megkövetelhető szakmai gyakorlat ideje szakterületek szerint eltérő lehet. Irányadó, hogy társadalomtudományi területen ez jóval

hosszabb. Természettudományi és mérnöki szférában a minimális időt én öt évben jelölném meg.

6. A szakértő szaktudását a megfelelő tanintézetekben szerzi meg. Minél jobb intézményben tanul, annál többet ér az a képesítés, amelyet ott szerzett. Amennyiben sikerül megoldani az ismeretek mérésének fogas problémáját, az osztályzatokban kifejezett eredményei is minősítik őt. A jelenben ez még egy korai és félrevezető vállalkozás lenne.

7. Lehet valaki úgy is szakértő, hogy nem végezte el a megfelelő tanintézetet. Ekkor azonban csak egy hosszabb autodidakta múlt és egyértelmű, kézzelfogható eredmények alapján minősíthető szakértőnek. (Ami például az időt illeti, azt a diplomát szerzetthez képest kétszeresének célszerű venni. Természettudományi és mérnöki szférában így nem öt, hanem tíz évvel kellene számolni.) Ilyen esetekben meggondolandó egy külön, sajátos szakértői igazolás kiadása, amennyiben a releváns szakértői testület hajlandónak mutatkozik a különleges eredményeket felmutató „adoptálására”. E szakértői igazolás tartalmi, jogi stb. vonatkozásainak a kidolgozása még előttünk van.

8. Célszerűnek látszik a diszkvalifikáló szempontok kidolgozása is. A szakértő elvileg minden olyan esetben diszkvalifikálja magát, amikor jobb meggyőződése ellenére (tehát kimutathatóan nem tévedésből) a szakszempontot valamely más szempontnak rendeli alá. Ez lehet politikai, lobbyzás, önérdék stb. Ilyenkor tudniillik a viselkedésével, azon túl, hogy szakmai szempontból a tájékozatlanéval kerül egy kategóriába, még a közérkölc szabályai ellen is vét.

Átvettük a Fejlesztő Pedagógia 1994/1. számából.

(A szerkesztő megjegyzése: A fenti „szakértőkép” a pedagógiai szakértőre is vonatkozhatna. Érdemes lenne e témában vitát nyitni, hiszen a szakértői pályázatok most vannak folyamatban.)

A Nemzeti alaptanterv befejező része

A későbbi évfolyamokon kell nagyobb szerephez jutnia a szóbeliségnek, a forrásanyagok, képek és térképvázlatok használatának, a történeti folyamatok és események elemző bemutatásának és értékelésének. A középiskola felső éveiben már általános elvárás a nagyobb összefüggések érzékelésére irányuló elméleti megalapozottság. A vázolt szemlélet jegyében kell megismernedniük a tanulóknak az emberiség múltjának legfontosabb eseményivel, a különböző civilizációk, politikai és jogi kultúrák, társadalmi, gazdasági változások, művelődési áramlatok máig tartó folyamatával, a különböző földrészek történelmével, Európa országainak múltjával és az egyes országok magyar kapcsolatainak történetével, különös tekintettel a közvetlen környezetünkben élő népek történetére.

Nem hanyagolhatók el a különböző korok, mint pl. a középkor az elmúlt évtizedekben; nem eshetnek ki a helytörténeti ismeretek, nem mellőzhetők a művelődéstörténet értékei.

A történelmi tanulmányok teremtsék meg a magyar és a világirodalom megértésének érzelmi értelmi háttérét, adják meg a művészetek, néprajz, zene, filozófia, földrajz, gazdaság-, kormányzat-, szociálpolitika, környezetvédelem befogadásának történeti kapcsolódásait.

A történelemtanítás adjon e mostani századvég - és a jövő század - realitásával számoló, teherbíró értékrendet. Érzékeltesse a politikai hatalmak, nemzetek, eszmék, népképviseltek, demokráciák, közvélemény, környezetvédelem létrejöttének történeti előzményeit. Fejlessze ki a tanulóknak a józan kritikai érzéket, hogy eligazodhassanak a tömegkommunikációs eszközök (sajtó, tévé, rádió), az ismeretterjesztés eltérő információi között. Legyenek nyitottak, érdeklődők, hogy tudomásul vegyék, felfogják a hazai és a nemzetközi történeti, politikai fejleményeket és a tudomány újdonságait.

Alapvető jelentőségű, hogy a diákság ismerje meg a magyarság kialakulásának, a haza megteremtésének állomásait, a magyar államiság fejlődésének, megőrzésének, megújításának korszakait. Tudniuk kell a tanulóknak a magyar társadalom történetének fő állomásairól, a magyar tájak történetéről, a Kárpát-medencének évszázadok óta együtt élő népeiről, e népek kapcsolatairól. A magyar történelem oktatásához hozzátartozik, ahogy hazánk határainak változásait hitelesen tanítsuk. A diákoknak ismerniük kell azt a küzdelmet, amelyet Magyarország az államalapítás óta megmaradásáért, függetlenségéért vívott. Meg kell érteniük, hogy Magyarország története sikerek, veszteségek, eredmények és megpróbáltatások egységében folyamatos jelenlét Európában, szerves lét a Duna-tájon. Tudatosítani kell diákjainkban, hogy hazánk évszázadokon keresztül a Nyugat, az európai kereszténység védőbástyája volt.

Magyarország történetét valóságként tanítsuk. Hasonló tárgyyszerűség érvényesüljön más országok történetének és történelmi teljesítményeinek tanításában is.

A történelem tanításnak is feladata, hogy a tanulók hiteles ismereteket szerezzenek a vallások múltjáról, a kereszténység értékrendjéről, a keresztény egyházak (és a szerzetesség) történetéről, az európai kultúrában, az egységben és a különbözőségben betöltött szerepéről. Tudatosítani kell, hogy a népek és nemzetek kölcsönösen egymásra vannak utalva, s kölcsönös felelősséggel tartoznak egymásnak, különösen a Kárpát-medencében. Értsék meg, hogy a történelem az emberiség közös emlékezete: világörökség.

b) Állampolgári ismeretek

Az állampolgári ismeretek oktatásának célja a tanulók állampolgári és jogi tudatának és ezt megalapozó ismereteinek fejlesztése. Kívánatos ezért, hogy a diákok megismerjék az őket megillető alkotmányos alapjogokat és kötelességeket, az állam alkotmányos rendjét, az önkormányzatok, az Országgyűlés és a kormány, az igazságszolgáltatás rendjét, s elsajátítsák mindazokat a gyakorlati ismereteket és készségeket, amelyek szükségesek a társadalomban való eligazodáshoz, a közéletben való részvételhez.

Külön hangsúlyt kell helyezni a gondolat, a véleménynyilvánítás, a lelkiismereti és a vallásszabadsághoz fűződő alapelvekre, a gyülekezési és egyesülési jogok érvényesítésére vonatkozó ismeretek elsajátítására, valamint a nők és a fiatalok, a gyermekek és a család védelmét szolgáló jogokra, a nemzeti és etnikai kisebbségek egyéni és kollektív jogaira, fontos a választójog, továbbá gazdasági és szociális viszonyaink - a szociális piacgazdaság - jogi rendjének megismertetése, valamint a haza védelmére vonatkozó alapvető jogi ismeretek elsajátíttatása.

Az állampolgári nevelés a biztonságos életvitelre neveléssel kezdődik. Az iskoláskor kezdetétől szoktatni kell a tanulókat a saját és társaik biztonságát szolgáló szabályok betartására, így például a biztonságos közlekedés szabályainak elsajátítására, a kulturált közlekedési magatartásra, a tűzvédelmi, munkavédelmi, vagyonvédelmi szabályok betartására. Az általános alapképzés felsőbb évfolyamain - általában a gyakorlati oktatással összefüggésben (pl. a laboratóriumi gyakorlatok, a technikaoktatás alkalmain) - meg kell tanítani a tanulókat a maguk és tágabb környezetük biztonságát szolgáló ismeretekre (pl. tűz-, munka-, polgári- és vagyonvédelmi ismeretekre).

Az állampolgári ismereteket az általános alapképzés, illetve a középfokú képzés felső éveiben célszerű tanítani. A tanterv összeállításakor az általános jogi ismeretekkel célszerű összekapcsolni a közhasznú tudnivalókkal és ismeretekkel: különös tekintettel a leglényegesebb büntetőjogi, polgárjogi, eljárásjogi, család-, adó- és földjogi alapismeretekre, s az ezzel kapcsolatos gyakorlati tennivalókra (pl. okmányok, jegyzőkönyvek szerepére, hivatalok működésére, egyszerűbb polgári ügyiratok - mint a szerződés, elismervény, kérvény - szerkesztésére).

c) Honismeret

A modern ember úgy lehet polgár, ha egyben megtartja nemzeti öntudatát is. A jövő Európája nem színtelen népek gyűjtőhelye lesz, hanem a nemzeti azonosságukat vállaló és ápoló népeké. A sokszínűség érték, s az egységesülési folyamatban mindent meg kell őrizni, ami a szerves közösségeket összetarthatja.

Az európaiság gondolatához hozzátartozik annak ismerete, hogy mit vettek át a magyarok más népek műveltségéből, és mivel gazdagították más népek kultúráját.

Felgyorsult világunkban az ember egyik alapvető problémája az elidegenedés: lakóhelye nem válik otthonává, és nem igazi tagja annak a közösségnek, amelyben él. A valahová tartozás tudatát, a közösségi eszmék, értékek megbecsülését, a nemzet, a haza, a szűkebb közösség, a család szeretetét a hagyományok közvetítik az embereknek. Az iskolának semmi mással nem pótolható szerepe van ebben: nemcsak továbbadnia, hanem őriznie, ápolnia és gondoznia is kell a közösségi szemléletet.

A honismeretnek be kell épülnie az irodalomtanításba (helyi mondák, írók); az anyanyelv tanításába (helynevek, nyelvjárás); a földrajztanításba (utcanévek, éghajlati sajátosságok); a rajztanításba (népi díszítőmotívumok, népviselet). Szerepet kaphat az idegen nyelvek tanításában (idegenvezetés) is.

A népszokások azt közvetítik a történelemből, amihez érzelmekkel kötődünk. Fontos, hogy a diákok megismerkedjenek közvetlen környezetük történetével. A kisdíjak és a fiatalkor számára jelentőségük van a helyi emlékeknek (pl. templomoknak, temetőeknek), utcanéveknek, adventi, húsvéti népszokásoknak. Különösen fontos a szóbeli kultúra (a népmese, a népdal és a néptánc): élő közösséggé tud kövácsolni csoportokat, és igazi alternatívát jelent a fogyasztói kultúrával szemben. A fiatalokban elemi vágy él a közösségi élet iránt.

A hagyomány közösségteremtő és -megőrző erő.

d) Filozófia

A filozófia a lét megértésének sajátos útja, a kultúra alapvető eleme. A filozófiai és egyéb kulturális ismeretek és tudományos eredmények csupán eszközt jelentenek arra, hogy rajtuk keresztül megfelelő filozófiai beállítódás, nyitottság, elemzőkészség, elvszerűség és tisztánlátás alakuljon ki a lét és a gondolkodás jelenségeiről. Az elsőrendű cél így a filozófiával való foglalkozás, a filozófiai látásmódhoz való szoktatás.

A filozófiaoktatás célja, hogy továbbfejlessze a tanulók elvonatkoztató, absztrakt gondolkodásra való képességét. A világos fogalomalkotás, az ítéletalkotás és következetes elsajátítása elősegíti a vitaképesség készségének kialakítását, valamint az előítélet-mentesség és tolerancia megvalósulását.

A tanulók legyenek képesek arra, hogy egy-egy filozófus gondolatvilágát megértsék, érzékeljék az eszmék konkrét megnyilvánulási formáinak történeti és szociológiai háttérét is. Kerülni kell az egyoldalúságokat, és rá kell mutatni mind a dogmatizmus, mind a szélsőséges relativizmus ellentmondásosságára és tarthatatlanságára. Tudatosítani kell, hogy a filozófia rendeltetéséhez tartozók az ember emberré formálása értelmi és lelki - erkölcsi síkon egyaránt. A filozófia megismerésével az ifjúság bizonyos gondolati, erkölcsi, emberi értékeket sajátít el és épít be a személyiségbe.

A filozófia rendszeres oktatása a középiskola felső évfolyamain célszerű. Egyaránt alkalmazható a problémacentrikus oktatás és a filozófiatörténeti megközelítés. A nagy elméleti kérdéskörök kínálkoznak kiindulópontként, amelyek könnyebben megközelíthetők: ember és természet, társadalom, történelem, egyén, élet, halál, lélek, kultúrfilozófia, természetjog stb. Ezekről a kérdésektől eljuthatunk az egyes klasszikus filozófusokhoz, tanaikhoz, rendszereikhez, továbbá az egyes klasszikus irányzatok, eszmevonulatok sajátosságaihoz, illetve a klasszikus filozófiai tudományágak (metafizika, ismeretelmélet, logika, etika, esztétika, stb.) témaköröihez.

e) Erkölcsstan, vallásismeret

Az erkölcsi nevelésnek át kell hatnia az iskolai élet egészét. Szükség van azonban rendszerezett ismeretekre is, amelyek igazodási pontokat jelentenek a cselekvéshez. Meg kell ismerni a tanulóknak a jó és a rossz fogalmát: a cselekedeteket normák kell mérni. El kell jutni arra a fokra, hogy felismerjék: a pillanatnyi személyes érdek nem minősítheti a cselekedeteket. Mindenki számára elfogadható értéknek tekintjük az életet. Ami akár az egyén, akár a közösség életét veszélyezteti vagy csorbítja, az rossz. Az erkölcsstan tanításában az alsóbb szinten külön hangsúlyt kell adni az élővilág, az emberi élet titkának. A felsőbb évfolyamokban lehetőség nyílik konkrét élethelyzetek elemzésére és általános következtetések levonására.

Az erkölcsstan nem viselkedési szabályok elsajátíttatása, hanem alapelvek, értékek felismertetése, amelyek meghatározzák az emberi cselekedeteket.

Az ember felelős lény: felelős önmagáért, a többi emberért, a környező világért. Az ember az életet adottságként tapasztalja meg, amely fölött nem korlátlan úr: az életet óvni, gazdagítani, emberibbé tenni kötelessége.

Az ember cselekvését meghatározza, miként ismeri föl a helyét és a szerepét a világban. Az emberiség történelme során a vallások szerepe mindig személyiségformáló és közösségformáló volt. A műveltséghez elválaszthatatlanul hozzátartozik a nagy világvallások ismerete; az európai kultúrkörben különösen a zsidóság és a kereszténység, és azok különböző ágainak ismerete fontos. A Biblia értékrendjét magáénak vallja az európai kultúra. A tízparancsolat életszabályai meghatározó érvényűek az emberi együttélés és a személyiség kibontakoztatása szempontjából. Fontos, hogy a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően megismerkedjenek a legjelentősebb ünnepek jelentésével, a hozzájuk kapcsolódó szokásrendszerrel. Az emberi élet fordulóit - a születéstől a halálig - elkíséri a vallás jelképrendszere. Mások megértésének, elfogadásának feltétele, hogy rendelkezünk az életüket meghatározó vallás leglényegesebb tanításainak, szokásainak, szertartásainak ismeretével.

A vallásismeret nélkülözhetetlen a művészetek - irodalom, képzőművészetek, zeneművészet - alkotásainak megértéséhez. Az iskolai tevékenység során el kell jutni annak felismeréséhez, hogy a múlttal való kommunikációnak is kiemelkedő fontosságú eszköze a vallásismeret. A felsőbb évfolyamokon lehetőséget kell biztosítani a nagy világvallások leglényegesebb elemeknek megismertetésére.

f) Gazdaságföldrajz

A földrajz az a szaktudomány, amelyet mind a természettudományok, mind a társadalomtudományok közé be lehet sorolni. A gazdasági földrajz megalapozásához, megértéséhez feltétlenül szükséges a természetföldrajz ismerete, a gazdasági ismeretek a gazdaságföldrajzi ismeretek nélkül megalapozatlanok. Korunkban feltétlenül meg kell ismerniük a tanulóknak a népesedési problémákat, a népesség földrajzi megoszlását, összetételét, a népességi és gazdasági mutatók közti összefüggéseket. Ezek nélkül Magyarország problémáit sem érthetik meg.

A települések fajtáinak, típusainak, az urbanizáció problémáinak bemutatása alapvető feladat. A mezőgazdaság a mezőgazdaságra ható természeti és társadalmi tényezők ismerete, az energiaforrások, az energiafelhasználási, -ellátási problémák, az ipar, a kereskedelem és a közlekedés sajátosságainak megismerése teszi alkalmassá a fiatalokat arra, hogy probléma- és értékorientált módon közelítsenek a természeti és gazdasági környezetükhöz, hogy megértsék az őket körülvevő gazdasági folyamatokat, és környezet iránti érzékenységgel, felelősséggel tudjanak aktívan részt venni a gazdasági folyamatokban. Magyarországon nagy hangsúlyt kell helyezni az idegenforgalmi ismeretekre, amely a honismerethez kapcsolódóan lehetővé teszi az ország természeti, kulturális kincseinek jobb hasznosítását. Arra kell törekedni, hogy a tanulóknak kialakuljon a környezettel való együttélés képessége, az eltökélt szándék és

felkészültség a természeti és művi környezet dinamikus egyensúlyának megőrzésére, az életet veszélyeztető emberi hatások kizárására.

g) Közgazdasági ismeretek

A gazdaság és a társadalom viszonyának középpontjában az egyéni-közösségi jólét és a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások problémaegyüttese áll, ami mögött lényegében a társadalmi igazságosság és a gazdasági hatékonyság összehangolásának kérdései húzódnak meg. A közgazdasági ismeretek oktatásának célja, hogy elemi fogalmi ismereteket nyújtson e problémák és összefüggések megértéséhez.

A gazdasági cselekvés fő mozgatórugója az önérdek, ugyanakkor a hosszú távon hatékony gazdaság etikus magatartást és ökológiai szemléletet igényel. Az etikus cselekvés a gazdaságban a társadalmi költségeket csökkenti, a környezettel való gazdálkodás pedig a károkat előzi meg. Kulturált gazdasági szereplők nélkül nem alakulhat ki jól működő piacgazdaság, amelyben a jog és a politika eszközei végesek.

A szociális piacgazdasággal összefüggésben rá kell mutatni az egyoldalú nyereségelvűség korlátaira: az értékekkel való hatékony gazdálkodás ugyanis feltételezi a nem áru jellegű értékek (pl. egészség, szeretet, műveltség) felismerését s az olyan értékteremtő tevékenységek elismerését, amelyek nem vesznek részt közvetlenül a piaci mechanizmusokban (pl. a családban végzett munkák, a karitatív tevékenységek és a közszolgáltatások, mint pl. az oktatás, az egészségügyi ellátás stb.). Ugyanakkor nyilvánvalóvá kell tenni, hogy ha egy társadalom a fizetőképesség alapján gazdálkodik, akkor az emberek pénzszerzésre törekszenek, és ez közöttük különbségeket eredményez. Az erőforrások magántulajdonára épülő gazdasági rendszerben a kereslet és kínálat hatóerői érvényesülnek. A magán döntéshozók jellemzően a saját érdekük szerint döntenek. A tisztességes versenyben szerzett előnyök a gazdaság és a társadalmi jólét növekedését eredményezik.

Az emberek mindennapi életvitelének, rutintevékenységeinek megértéséhez célszerű a vizsgálódások körébe vonni a fogyasztási cikkek és szolgáltatások, a közjavak, a köztulajdonú erőforrások és az egyetemes javak, valamint az ezeknek az előállításával és elosztásával foglalkozó szervezetek, intézmények, koordinációs rendszerek, mechanizmusok lényeges összefüggéseit. Ebből a körből nem lehet kihagyni a közös tulajdonú erőforrásokat (pl. tiszta levegő, ivóvíz, a természeti környezet stb.).

Kisiskoláskorban a háztartáson belül zajló tevékenységek, a szülők munkája, jövedelemforrásai, a pénz szerepe, a kulturált fogyasztási szokások lehetnek egyes tantárgyakban beszédtemák. A 10-18 éves korosztály más tantárgyakhoz kapcsolódóan, esetleg összefoglalóan önálló tantárgyként is ismerje meg a szociális piacgazdaság intézményrendszerének főszereplőit (háztartás, cégek, állam), az őket összekötő gazdasági és jogi folyamatokat, a nemzet gazdasági múltját, a gazdaság megoldásra váró feladatait (gazdasági növekedési zavarok, infláció, munkanélküliség, fizetési mérleg), gondjainak meghaladási lehetőségeit. A közgazdasági ismeretek közvetett megjelenítésére jó alkalmat kínálhatnak mindazok a tantárgyak, amelyek a tanultak alkalmazására a hétköznapok gyakorlati problémáiból válogatnak (pl. matematika, informatika, kémia). A történelmi folyamatok megértésének is egyik alapja a gazdasági érdekek felismerése, az állampolgári ismeretek nélkülözhetetlen velejárója. A gazdasági etika szerves része az erkölcsstannak.

h) Egészségtani ismeretek

A testi-lelki egészség kérdéseinek, az egészséges életmódra felkészítésnek át kell szőnie az iskolai oktatás egészét. A kisiskoláskorban a köztisztaság elemi egészségügyi szabályai mellett a személyes higiéné szabályairól és jelentőségéről is van alkalom beszélgetni. Különösen fontos a biztonságos élet szokásainak kialakítása, az erre vonatkozó elemi szabályok megtanítása (pl. kémiai szerek, gyógyszerek használata; a gépek, az

elektromos eszközök, gáz kezelése), az életkornak megfelelően a veszélyhelyzetekre való figyelmeztetés. Korán kell kezdeni a szenvedélybetegségek megelőzését a dohányzás, az alkohol, a kábítószer veszélyeinek megismertetésével. Hasonlóképpen kezdettől fogva nevelni kell a gyermekeket a televízió, a számítógép mértéktartó használatára.

A tantárgyak közül elsősorban a biológia közöl az egészségre vonatkozó ismereteket, de van ilyen vonatkozása pl. a technika, a kémia, a háztartástani tanulmányoknak is. Az egészséges mozgásigény kialakítása az iskolai testnevelés és sport tanításának egyik legfontosabb célja.

A lelki jelenségekről és a társas-lélektani folyamatokról való ismeretek, érzelmeink, cselekvéseink és azok rugóinak tudatosítása, társas viselkedésünk szabályszerűségeinek megismerése hozzásegít ahhoz, hogy felszabadultabban, ugyanakkor a másokra nagyobb figyelemmel, kevesebb félelemmel és agresszióval, több bizalommal és együttműködési készséggel közelítsünk egymáshoz. Az elemi pszichológiai és társas-lélektani ismeretek nyújtásával, s ami ugyanilyen fontos, a harmonikus együttéléshez és a személyiség szabad fejlődéséhez szükséges kommunikációs képességek, konfliktuskezelési technikák, együttműködési képességek és alkotókészségek fejlesztésével és kibontakoztatásával az iskola hozzájárul a lelki egészségre neveléshez. A tantárgyakban megtanítható ismeretek, szokások mellett az iskola társas környezetének, nevelési szokásainak alapvető jelentősége van a lelki egészség megőrzésében, az egészséges személyiségfejlődésben.

6. Természetismeret

A természeti környezet jelenségeinek és oksági viszonyainak megismerése, a technikai alkalmazások mögött rejlő tudományos ismeretekbe való betekintés nélkülözhetetlen előfeltétele annak, hogy természeti, társadalmi és technikai környezetünk tudatos használói legyünk, és megtanuljunk harmonikus kapcsolatban élni - és nem visszaélni - környezetünkkel magunk, kortársaink és az utánunk jövő nemzedék javára.

A természetet nem lehet csak könyvből vagy tanári elbeszélésből igazán megismerni. Elengedhetetlenül fontos a természet közvetlen tanulmányozása. A természettudományi vizsgálómódszereket: a megfigyelés, a leírás, az összehasonlítás, a rendszerezés, a kísérletezés, a hipotézisalkotás, a következtetés módszereit csak a természettudományi művelődési anyag természetközeli feldolgozása során lehet elsajátítani. S mivel ezek a módszerek mindegyik természettudományi ág közös vizsgálómódszerei, a művelődési anyag feldolgozásához önként kínálják a vezérfonalat.

A természettudományok tanulásának másik fontos célja a természet és a technika viszonyának, s benne az ember szerepének és felelősségének belátása. Ezért az alábbi és más természettudományi tantárgyakba is szervezhető ismeretkörök tananyagának megválasztásában vezérlő szempont a tudományos eredmények gazdasági és fogyasztói szempontú technikai alkalmazásainak értékelése a természeti környezetre és az emberre való visszahatás szempontjából, valamint az ökológiai szemlélet és a környezetgazdálkodás szemléletének kialakítása.

Mindezekon túl a szűkebb és tágabb természeti környezettel való foglalkozás viszonyítási alapot is ad a pillanatnyi és az örök értékek felismeréséhez.

a) Fizika

A fizika iskolai tanításának célja, hogy a diákok megismerkedjenek a legfontosabb fizikai jelenségekkel, ezzel együtt bevezetést kapjanak a természettudományos gondolkodás lényegébe. A természet fizikai jelenségeinek megfigyelése már a kisgyermek számára is érdekes és tanulságos: az időjárásban megfigyelhető halmazállapot-változások, fényjelenségek, a természetben és saját mozgásában, ütközéseiben megfigyelhető erőhatások, s nem utolsósorban a mindennapi élet technikai csodái, a gépek természetes kíváncsiságot keltenek a gyermekben, és magyarázatot igényelnek. Egyszerű fizikai kísérletekkel iskolai feltételek között is szemléltetni lehet a természet oksági viszonyainak általánosságát: azt,

hogy látszatra nagyon különböző fizikai jelenségek ugyanarra a természeti törvényre vezethetők vissza. Ezért a fizika különösen alkalmas annak érzékeltetésére, hogy a tudományos fogalmakat hogyan alakítjuk ki megfigyelések, kísérletek és a belőlük levont következtetések segítségével, valamint arra, hogy a tudományos fogalmakat és összefüggéseket hogyan használhatjuk új jelenségek magyarázatára, sőt saját céljainkat szolgáló szerkezetek - gépek - alkotására. A természettudományos tárgyak közül elsősorban a fizikában lehet megmutatni azt is, hogy az oksági összefüggések a természetben mennyiségi összefüggésekkel párosulnak: a mértékek, mértékegységek és a természeti törvényekben rejlő matematikai összefüggések használatának tanítása a fizika tantárgy egyik fontos feladata.

Az általános alapképzés fizikai témáinak kiválasztását elemi fokon a természetben és a háztartásban megfigyelhető legfontosabb jelenségek magyarázata motiválja (víz, levegő, hő, halmazállapot stb.).

Az önálló tantárgyként tanított fizikában alapfokon elsősorban azokat a témákat választjuk, amelyek alkalmat adnak kísérleti bemutatásra, illetve amelyeken a hétköznapi technikai alkalmazások jól szemléltethetők (pl. mechanika, fénytán, hangtan, elektromosság). A matematika alkalmazása olyan témákban és feladatokon mutatható be, amelyekben egyértelmű, szemléletes és világos fizikai fogalmakat és összefüggéseket és jól megértett matematikai módszereket lehet alkalmazni.

A fizika tananyagának kiválasztását a középiskola felsőbb évfolyamaiban is - a tudományos részletesség és a szaktudomány filozófiai válságának kísértéseit legyőzve - gyakorlati pedagógiai szempontoknak kell alárendelni. A fizika tantárgynak a racionális gondolkodást és a racionalitásba vetett hitet kell erősítenie, még akkor is, ha a tudomány művelése során mindenki - szükségképpen - eljut a természet végtelenségének, és az emberi fogalmak végességének és tökéletlenségének felismeréséhez. Lényeges, hogy a tanulók minden iskolafokon kezelhető, megértett, tiszta fogalmakkal dolgozzanak, fizikai világképük egységes maradjon. Tanulmányaikban a kísérleti és az elméleti megközelítés egyensúlyban legyen, fogalmaik szemléletes belátáson, amennyire lehetséges, bemutató kísérletek alapján szerzett közvetlen tapasztalaton alapuljanak. Saját maguk is végezzenek kísérleteket, s ezek során megfigyeléseiket, mérési eredményeiket pontosan, áttekinthetően jegyezzék le, és tanulják meg ezek összefoglalását, a hipotézisalkotás, a kísérletek tervezésének és a következtetésnek a módját. A természettudományi irányultságú gimnáziumi, illetve szakközépiskolai képzés felső évfolyamain a kísérletezéssel kapcsolatban kell kitérni arra, hogy a tudományos állítások megfogalmazásakor alapvető követelmény a probléma szabatos meghatározása, a kísérleti feltételek pontos leírása, a következtetések érvényességi körének megvonása. A fizikai elméletek tárgyalásakor térhetünk ki arra, hogy a tudományos törvények magyarázó érvénye az emberi tudás végességéből következően szükségképpen korlátozott, s hogy a tudomány fejlődésében időnként egymással versengő elméletek élnek egyszerre.

b) Kémia

A kémia oktatásának célja, hogy a tanulók fokozatosan elsajátítsák azt a kémiai szemléletet és műveltségtartalmat, amely a XXI. század kulturált embere számára szükséges. Ettől a tudásanyagtól azt várjuk, hogy eligazít a környezetben megjelenő és a mindennapi tevékenységben felhasznált anyagok kémiai sajátosságainak, hatásainak, alkalmazásainak megértésében, és segít azok tudatos felhasználásában. Ez az ismeretanyag és szemlélet hozzájárul továbbá a tanulók természet- és társadalomképének formálódásához, egyéni képességeik felismeréséhez és fejlesztéséhez, személyiségük kialakulásához. A kémiaoktatás nyújtson maradandó és hasznosítható tudást, átfogó, természetbarát szemléletet, hogy ezáltal a tanulók felismerjék és megértsék a kémia jelentőségét az egyén és társadalom életében.

A kémia oktatását négy alapvető követelménycsoportra építjük: alapvető kémiai fogalmak, mennyiségek, összefüggések, törvények; a konkrét kémiai rendszerek, azaz anyagok és reakciók ismerete; ezek gyakorlati alkalmazásai (fontosabb vegyipari eljárások, a

vegyi anyagok környezeti hatásai, a természet és a környezet védelme); és ezekhez kapcsolódva - a kémiában meghatározó ismeretszerzési módoként - a rendszeres tanári és tanulókísérletek.

A tanulókísérletek különösen fontosak, mert a tanulóknak egyszerre nyújtanak ismeret- és élményanyagot, továbbá fejlesztik megfigyelő-, elemző- és értékelő képességüket. Egyúttal megtanulják azt is, hogy miképp kell a vegyszereket, hétköznapi vegyi anyagokat biztonságosan és felelősen kezelni, célirányosan felhasználni.

Ezt a négy, szorosan összetartozó és egymást feltételező követelménycsoportot mindvégig párhuzamosan, didaktikai egységben kell megjeleníteni a különböző tankönyvekben, keret- és helyi tantervekben, valamint a tanítási órákon.

Nagyon fontos, hogy mind az elsajátítandó tananyag, mind a tankönyvek, mind a kémiaórák szemlélete és anyaga legyen élet-, anyag- és élményszerű, emberközeli, tanulságos, érdekes és látványos; mutasson rá a kémia és az ember természetes és szükségszerű kapcsolatára, továbbá arra, hogy a kémia nem önmagáért való tudomány, hanem mindennapi tevékenységünk szerves része; tudatosítsa az alkalmazó-felhasználó szakemberek meghatározó szerepét abban, hogy mennyire védik vagy károsítják a környezetet; érzékeltesse, hogy a kémia mindig nélkülözhetetlen volt az emberiség számára, ma pedig meghatározó a modern társadalom életében.

A tananyag tartalmát illetően alapvető fontosságú, hogy mindenki számára nyújtson kémiai alapképzést, ugyanakkor alapozza meg a szakirányú képzést is.

Az alapképzés során a tanulók sajátítsák el a kémia jelrendszerét, az egyenletírás szabályait és a számítások alapjait. Ismerjék meg a környezet legfontosabb kémiai elemeit, szerves és szervetlen anyagait, azok jellemző fizikai és kémiai tulajdonságait. Ismerjék meg az anyagok közötti kölcsönhatásokat, ennek alapján legyenek képesek leírni azok mennyiségét, energetikai, sebességi vonatkozásait és irányát. Az anyag szerkezetének ismeretében tudják megmagyarázni a változások lényegét, legyenek tisztában a fontosabb reakciótypusokkal. Ismerkedjenek meg a fontosabb vegyipari előállítási módszerekkel, feldolgozási eljárásokkal, környezetvédelmi technológiákkal és mindezek gazdasági vonatkozásaival. Szerezzenek gyakorlati ismereteket a közvetlen környezetükben előforduló hasznos és káros vegyi anyagok kezelésében. Ismerjék meg a laboratóriumi munka és a vegyszerek kezelésének szabályait. Szerezzenek jártasságot az alapvető laboratóriumi műveletek elvégzésében. Az egyes anyagrészekhez kapcsolódóan ismerjék meg a kémiatörténet egy-egy jelentős, tanulságos vagy érdekes eseményét.

Az alapképzést követően a tanulók kémiai ismeretanyagát, laboratóriumi munkában való jártasságát olyan szintre kell emelni, amely képessé teszi őket az érettségi vizsga letételére és a felsőbb tanulmányok megkezdésére. Ehhez a kémiai számítások mélyebb elsajátítása szükséges, amelyhez segítséget nyújt az időközben megszerzett matematikai tudás is.

A tanulókat el kell juttatni a fizika és a kémia, a biológia és kémia kapcsolatának, és ezzel együtt a természettudományok egységességének felismeréséhez.

A laboratóriumi munkát tekintve, alapvető jártasság megszerzése kívánatos a kémiai analízisben.

c) Biológia

Az ember része az élővilágnak, a biológiai összefüggések megismerése segíti saját életének alakítását is. Fontos, hogy a diákok az élővilágról, az emberről és természeti környezetéről olyan alapvető ismereteket szerezzenek, amelyekre a felnőtt embernek szüksége van, bármilyen foglalkozást űz is.

A biológia sajátos szerepe és jelentősége kettős forrásból fakad. Egyrészt a természettudományok között ez a tudomány nagymértékben épít más tudományterületek ismereteire (kémia, fizika, földtudományok), ezért a biológiában a közoktatás bármely

szintjén (az életkori sajátosságoknak megfelelően) kívánatos az ilyen jellegű ismeretek integrációja. Másrészt a biológia az élővilággal foglalkozik, ezért fontos az emberi szervezet és az életműködések oktatása, az egészséges életmód, életvitel kialakítása. Az ember és az őt körülvevő környezet kapcsolatának megismertetésében kell kialakítani azt a szemléletet, amely szerint az ember annak tudatában tevékenykedik, hogy nem kihasználja, hanem része a természetnek. A biológia képes megmutatni, hogy az élet, annak minden formája érték. Erőforrásaink, létfeltételeink a bioszféra épségétől, fennmaradásától függenek. Az élet tisztelete erkölcsi érték önmagában is. Az ökológiai egyensúly felbomlásának elkerüléséhez szükséges szemléletváltás forrása a biológiai ismeretnyújtás.

Az élővilág gazdagságát a tanulók közvetlen környezetük növény- és állatvilágának, növény- és állatfajainak, fajtáinak megismerésén keresztül fedezzék fel. A hazai és más tájak jellemző élővilágát az alapvető ökológiai ismeretek beépítésével és a földrajzi ismeretekkel párhuzamosan, azokhoz kapcsolódva mutassuk be. Az életmód-környezet kapcsolatból adódó sokféleség szépsége, az élet jelenségeinek változatossága az esztétikai nevelés része, és így módon alakítja ki az élet iránti csodálat és tisztelet érzését.

A faj- és fajtaismereten túl a szervezeti felépítésről és működésről annyi ismeret megszerzése szükséges, amennyi a közvetlen tapasztalás, egyszerű kísérlet, megfigyelés alapján rögzíthető. A megismert fajok csoportosítása tegye lehetővé az elemi evolúciós szemlélet kialakulását. El kell érni, hogy a diákok az emberi szervezet felépítéséről és működéséről annyit tudjanak, amennyi lehetővé teszi a helyes életmód tudatos kialakítását, a személyes higiénia és az egészséges élet szabályainak betartását. Természetes igényük legyen a természeti értékek tisztelete, óvása.

Az iskoláskor kezdetétől fogva a biológiaoktatás teljes folyamán építeni lehet a szemléltetésnek és az elemző megfigyelésnek a rajzolásban, ábraolvasásban rejlő lehetőségeire. A sejtek, a szervek felépítésének szerkezeti ábrákon, az életfolyamatok és az ökológiai folyamatok „folyamatábrán” való tanulmányozása, képes albumok, természetfilmek megtekintése, a növényhatározó használata, illetve növények rajzolása érdekessé és vonzóvá teszi a biológia tantárgyat, miközben a vizuális megismerés és elemzés képességeit minden más természettudományi tárgynál jobban fejleszti.

Az általános alapképzés végére el kell érni, hogy a biológiai ismeretek a megszerzett fizikai és kémiai ismeretekkel megerősödve ökológiai szemléletté érjenek. Az egészségtani ismeretek tanításakor ki kell térni a környezetnek a genetikai anyagra kifejtett káros hatásaira és a védekezés lehetőségeire.

A középiskolásoktól elvárható, hogy kifejlődjön az összefüggések, a törvényszerűségek ismeretén alapuló problémamegoldó képességük. Törekedni kell arra, hogy a biológiában is kapjon teret az elvonatkoztatás és a következtetés; a tanulók ismerjék fel és emeljék ki a leírt és megfigyelt jelenségekből az általános törvényszerűségeket; pl. az élettanban domborítsák ki a folyamatok összetett jellegét, a biológiai szabályozás elemeit. Megfelelő szinten ismertetni lehet a biológia fejlődésének tendenciáit, az ismeretek folytonos megújulásának, halmozódásának jelentőségét.

A kísérletek segítsék elő a megismerést, de teremtsük meg a lehetőséget az önálló ismeretszerzésre is. Törekedjünk arra, hogy a diákok gyűjtőmunkájuk, saját kísérleti tapasztalataik és irodalmi források alapján önálló előadás, dolgozat készítésére is képesek legyenek. Egyúttal hívjuk fel a figyelmüket a védett növény- és állatfajok élőhelyeinek védelmére.

d) Természetföldrajz

A földrajz tanításának célja, hogy a tanulók megismerjék az ember mint biológiai és társadalmi lény földrajzi, biológiai környezetétől szolgáló Földet, a természet és a társadalom legfontosabb sajátosságait, jelenségeit, folyamatait, egymásra hatásuk térbeli rendjét és azok következményeit.

Az élő és élettelen természet fejlődésének ismeretében vegyék tudomásul a folyamatoknak a társadalom történetére kimutatható hatásait, illetve a társadalom visszahatását a természeti környezetre.

A világban való eligazodáshoz a tanulók tanuljanak meg tájékozódni a Földön, a szó szoros értelmében és átvitt értelemben egyaránt. Szerezzenek alapvető ismereteket a csillagászat alapjairól, égitestünkről, a Föld tájairól, országairól, népeiről, környezetünkről. Alakuljon ki bennük valós kép a hazai föld tájairól, vizeiről, népességéről, településeiről, ezek fejlődési sajátosságairól, társadalmi és gazdasági viszonyairól. Bár az utóbbiak a gazdaságföldrajzhoz vezetnek át, a természetföldrajz oktatásában is tudatosra kell tenni, hogy a rohamosan növekvő termelés és fogyasztás egyre gyakrabban bontja meg a természeti folyamatok dinamikus egyensúlyát, ezáltal maradandó vagy megszüntethető károkat okoz a környezetben: veszélyezteti a bioszférát, magát az embert és értékes alkotásait. Ezért a fejlődés fenntartása érdekében környezetgazdálkodási szemléletre van szükség. Fontos, hogy felkeltsük tanítványaink érdeklődését környezetük iránt, és kialakítsuk bennük a természet szeretetét, megismerésének, védelmének igényét.

Az általános alapképzés évfolyamaiban a környezet alapvető jelenségeit, a térben és időben való tájékozódást, a Föld szféráinak kialakulását, a Föld, különösen hazánk tájait, vizeit, településeit és időjárását, a csillagászat főbb ismereteit, a földrajzi környezetnek a történeti, társadalmi, gazdasági hatásait kell tanítani.

A hazai tájhoz, a magyar néphez, a természeti és társadalmi értékeinkhez való kötődés is segítse fiataljainkat, hogy valós alapokon nyugvó nemzettudatuk legyen. Ennek érdekében ismerjék meg a földrajzi tényezőknek a Kárpát-medence gazdasági életében, népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben megnyilvánuló hatásait és földrajzi összefüggéseit. Ismerjék meg a jelentősebb hazai és külföldi felfedezőket, utazókat, tudósok tevékenységét.

Az alapfokú általános képzés, illetve a középfokú képzés felső évfolyamain törekedni kell arra, hogy a tanulók rendszerben lássák, igényeljék és értsék a tények magyarázatát. Az alapvető környezeti jelenségek, a haza, a kontinensek és óceánok földrajzának megismeréséhez kapcsolódóan a fogalomalkotásra, a korábbi ismeretek szintézisére kell törekedni. Értsék meg a tanulók, hogy a természeti és gazdasági körülmények, hagyományok mennyiben határozzák meg, illetve befolyásolják a népek gondolkodásmódját, gazdasági helyzetét, világszemléletét.

7. Művészetek

A művészi alkotás az élmények rögzítésének, tárolásának, másokban való felidézésének sajátos technikája. A művészi alkotásra való képesség az emberi nem páratlan adottsága.

Az élmény - az a pillanat, amikor gondolataink, érzelmeink egy rövidke időre felszabadulnak a cselekvés igájából, s amikor képesek vagyunk rácsodálkozással szemlélni a körülöttünk és bennünk ható erők összjátékát - a világ megismerésének, a tanulásnak alapvető és mérhetetlenül fontos módja. Hogy mennyire az, mutatja az élmény utáni gyakran szenvedélyes vágyakozásunk, amit a szórakoztatóipar közvetlenül és gátlástalanul kielégít. Míg azonban a szórakozás csupán kikapcsolja éberségünket, addig a művészi élmény oldás és kötés egyben: miközben a művészi alkotásban ismeretlen ismerősként köszön ránk a valóság, a bennünk és körülöttünk kavargó gondolatok, érzelmek, indulatok, ugyanakkor a művészet ráébreszt ezek valóságos jelentőségére és összefüggéseire úgy, hogy tudatosulnak bennünk a világban működő szellemi és lelki erők kölcsönhatásának következményei. A művészi élmény - a tisztító, megvilágosító és feszültségoldó katarzis - ilyenformán hétköznapi élményeink és a valóság tudatos értékelésre tesz képessé, feszültségeinket oldja, anélkül, hogy kioldaná bennünk a romboló indulatokat, szemlélődővé tesz, anélkül, hogy közömbössé tette. Mindezek által a művészet életünket békésebbé, gazdagabbá, szebbé teszi.

A művészi alkotás szerkesztési technikái - a többszörös (közvetlen és szimbolikus) jelentés, a többsikű szerkesztés, a feszültségkeltés és feszültségoldás dinamikája, az egyetemes jelképek használata és a jelképteremtés, a képi, nyelvi és zenei hatások, a mozgó és álló elemek változatos alkalmazása stb. - a művészeti ágak közös módszerei. Ugyanakkor a művészi ábrázolás módszerei az egyes művészeti ágakban nagyon különbözők, mivel különbözik az anyag és az eszköz, amivel a művész dolgozik. Az anyagok és eszközök kezelésének módját és az ábrázolás módszereit: a művészi kifejezéshez szükséges „mesterségbeli” tudást, valamint a műfajok szabályait - a művészeti ág sajátos nyelvét - az alkotóművészi tevékenység során és műalkotások megfigyelésével lehet elsajátítani. A művészi közlésmódban való jártasság - akár az idegen nyelvek ismerete - a kifejezés, a közösségteremtés lehetőségét hordozza a kortársak kisközösségeiben éppúgy, mint a közös kulturális hagyományban. Ilyen értelemben az élő művészet a múlt, a jelen és a jövő generációit összekapcsoló élményközösség.

Az iskolai művészeti nevelés és művészetoktatás a művészet e hármas pedagógiai értékének elismerése: az élménytanulásban betöltött különleges szerepének, a művészi ábrázolás mesterségének elsajátítása során betöltött készség- és képességfejlesztő funkciójának, valamint közösségteremtő erejének köszönheti évezredek jelenlétét az általános képzésben.

Az említettek mellett terápiás értéke miatt is kitüntetett szerepe van a művészetoktatásnak, amint ezt számos elismert pedagógiai irányzat és a gyógypedagógia vallja és alkalmazza: a pszichésen sérült, nehezen kezelhető, deviáns, illetve a szóbeli kifejezésben gátolt gyermekek és fiatalok nevelésében, az értelmi, érzékszervi fogyatékosokban szenvedők korrekatív és kompenzáló fejlesztésében a művészi kifejezés ösztönzése és a művészi készségek fejlesztése a teljes értékű életre felkészítés és a személyiségfejlesztés fontos eszköze.

a) Ének-zene

Az iskolai zenei nevelés sajátos feladatot vállal a gyermekek érzelmi, értelmi és jellemnevelésében. A zene örömet ad, lelkesít és megnyugtat. Ez a gazdag érzelmi hatás a beleélés-átélés és a közvetlen cselekvés eszközeivel színesíti a fantáziát, formálja az ízlést és fogékonyra teszi a gyermekeket más emberek, közösségek és kultúrák értékeinek befogadására. Az éneklés és a hangszerjáték, a zenei készségek fejlődése az aktív zenei cselekvés örömeivel ajándékozza meg a gyermeket. Ugyanakkor a csoportos muzsikálás élménye a tanulókat arra ösztönzi, hogy nagyobb közösségek tevékeny és felelős tagjai legyenek. Mind az aktív muzsikálás, mind a zenehallgatás és a zeneirodalmi tájékozottság hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a kortárs zenéből -beleértve a könnyűzenét is - ízléssel, éretten válogassanak, hogy zeneszerető, hangverseny látogató közönséggé váljanak, adott esetben aktívan muzsikáló kórustagok, zenekari tagok legyenek. A magyarországi iskolai zenei nevelés Kodály Zoltán világszerte elismert zenepedagógiájának elveit követi. Ezek alap gondolata, hogy a zene - akár a nyelv - egyetemes kultúr-kincs, amelyhez zenei anyanyelvünk: a magyar énekes és hangszeres népzene, a gyermekjátékok és népszokások megismerésén át vezet az út. A zenei nevelés módszertani alapelve, hogy az aktív zenélés - a közös éneklés, a közös hangszeres muzsikálás - s az ehhez szükséges elemi kottaolvasási és íráskészség feltétele és segítője a zeneértés fejlődésének és a zeneirodalomban való tájékozódásnak. Ennek értelmében a zenei nevelés párhuzamosan több területen folyik.

Az éneklés és a hangszerjáték a zenei nevelés alaptervékenységei, mivel a zene megértésére, a zenemű befogadására elsősorban az válhat képessé, aki valamilyen mértékben részt tud venni a zenei alkotótevékenységben. A zenei foglalkozások természetes eleme az énekhang, minden gyermek veleszületett „hangszere”. A gyermekhangszerek használata kedvet ébreszthet a rendszeres hangszer tanuláshoz, ami bizonyos fokon túl képessé teheti a tanulót a magas szintű aktív muzsikálás művészi tevékenységére.

A ritmuskészség fejlesztése segíti a mozgási és szellemi tevékenységek harmonikus rendezettségének kialakulását. A mérték-, a ritmus- és a tempóérzék nemcsak a zenei karakterek jellegének felismerésében segít, hanem általános mértékrendszert is ad a művészetek, a tudományok és a hétköznapok jelenségeinek értékeléséhez. A ritmusérzék fejlesztése segíti a beszédértést. Az ének-zenei órákon megfigyelt beszéd – dallam - ritmus kapcsolatok tudatosítása elősegítheti a kifejező, érthető beszéd igényének és készségének kialakulását.

A zenei olvasás-írás készségének fejlesztése a magyar iskolai ének - zene oktatásnak fontos alapeleme. A kottaolvasás könnyített módszere - a relatív szolmizáció - segítségével a zenei írásolvasás már az iskoláskor kezdetén elsajátítható. Ily módon az általános zenei műveltség megszerzése nem csupán a zenével külön is foglalkozó gyermekek, hanem minden iskolás számára lehetséges. Az abszolút (ábécés) rendszer ismerete pedig fokozatosan kiterjesztheti a gyermekek tájékozottságát az énekes és hangszeres zeneirodalom minden területére.

A zenehallgatás a gyermek élményvilágának fontos része. A tanulók az iskolában és az iskolán kívül is hallgatnak zenét, és ízlésüket a tömegkommunikáció is formálja. Csak akkor válhatnak az egyetemes zenei kultúra részeseivé, ha előítéletektől mentesen, biztos ítélettel kalauzoljuk őket a klasszikus zenében, a népzeneben, a kortárs zenében és a mindennapi életet kiszolgáló szórakoztató zenében. A zeneszerzők életműve összefüggést teremt a történelmi korról, ugyanakkor eligazít a kultúrtörténeti és művészeti stílusok felismerésében is. A zenehallgatás eszköze az élő zenei bemutatás és a hangverseny látogatás is. Az élő zene közvetlenebb és maradandóbb élményt nyújt, mint a rögzített zene hallgatása.

A zenei ismeretek a zenei tevékenységekhez kapcsolódnak. A hangzó zenében megfigyelhető, elkülöníthető dallami, ritmikai stb. sajátosságok megismerésével finomítható a zenei stílusok iránti fogékonyság. A zenei formák és műfajok ismerete egyben más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez is hozzájárul.

A zenei rögtönzés főként a kisgyermek örömteli, fantáziát mozgató játéka. Erre a játékos ismétlő-, utánzó- és kifejező kedvre építve fejleszthető a rögtönzőkészség, folyamatos gyakorlással az alkotókészség. Különösen fontos, hogy a rögtönzés kiterjedjen a zene és a vers, a zene és a mese (dráma), a zene és a kép, illetve a zene és a mozgás kapcsolatára is.

A mozgás és a tánc az emberi kultúra ősi elemei. Az iskolai zenei nevelésbe a népi gyermekjátékok, népi táncok és történelmi táncok tanítása, a szabad, rögtönzött mozgásvariációk révén épülhet be.

A kötelező, tízéves általános alapképzésen túl, a középiskola zárószakaszában a fenti készségek és ismeretek bővítése, finomítása, rendszerezése és összefoglalása a cél. A kiterjesztett ismeretek egyrészt azoknak a gyermekeknek a tudását mélyítik, akik a pályaválasztáshoz, továbbtanuláshoz szükséges anyagként tanulják az ének-zene tantárgyat. Másrészt számolni kell azzal, hogy a serdülő korosztály a szellemi és érzelmi élet elmélyülésének termékeny korszakában van. Ebben az időszakban még fejlődik a zenei ízlés, még megnyerhetők a fiatalok az értékes, közösségteremtő zenei tevékenységnek. Az iskolai kórus, zenekar, néptáncgyűttes, az iskolai ünnepélyek, hangversenyek, amelyeken a tanulók hallgatóként vagy előadóként vesznek részt, egész életre szólóan meghatározzák a fiatalok viszonyát a zenéhez és a zenei előadóművészethez. Ezért a kötelező ének-zene oktatással egyenrangú fontosságú az iskolai zenei élet megszervezése, az iskola belső életében a zenei kultúra meghonosítása, ápolása. Ahol a tanárok szívesen hallgatják, értékelik a tanítványok muzsikáját, ott a zene meghitt közösséget teremt diákok és tanárok között.

b) Vizuális művészetek

A vizuális kommunikáció a teljes életet átfogja: szerepe van a köznapi, a tudományos, a műszaki-technikai életben, a művészi közlésben és az ismeretszerzésben egyaránt. A képi

nyelv az anyanyelv mellett - annak képzeti háttérrel is adó - másik fontos nyelvünk, műveltségi körünk.

Amint az olvasástanulás során először válik észlelhetővé és megfoghatóvá az emberi beszéd természete, szerkezete, ugyanúgy a „rajzoló”, a „megformáló” feladatok szembesítik a tanulót először azzal a ténnyel, hogy amit látunk, az a környezetből érkező információk értelmezése, lefordítása a fogalmaink és az érzelmeink nyelvére. A vizuális nevelés célja ezeknek a fordítási műveleteknek a tudatosítása, a „látás” tudatosítása, s ezzel egyidejűleg a képi ábrázolás, a vizuális közlés szabályainak, módszereinek megtanítása. Ilyen vonatkozásban a vizuális nevelés az értelmi nevelés egyik fontos területe.

A vizuális kommunikáció tanítása így minden tantárgyban -az egész nevelésben, oktatásban - feladat, a célirányos készségfejlesztés a vizuális esztétikai nevelés sajátos tantárgyaiban (rajz, rajz és művészettörténet, kézművesség, tárgy- és környezetkultúra stb.) történik.

A vizuális művészeti nevelés és oktatás feladata az érzelmek és az élmények kifejezéséhez használt vizuális formanyelv elsajátíttatása. Mivel azonban a művészi kifejezésnek ez a módja -a zeneszerzéshez, illetve a költészethez hasonlóan - csak keveseknek adatik meg, az irodalmi neveléshez és a zenei neveléshez hasonlóan a képzőművészeti nevelés is elsősorban a befogadás: a tudatos műélvezet elérését tűzi ki célul. Ennek eszközeként azonban nagy hangsúlyt kell helyezni az aktív művészi tevékenységre, felismerve, hogy az alkotással való próbálkozás során - „alkotótársaként” - lehet igazán behatóan megismerni és méltányolni a műalkotást mint a kifejezés vágyától vezérelt szellemi folyamatot, és eredményét: a művet.

A vizuális művészeti nevelés a személyi és tárgyi feltételektől függően különféle tantárgyakba szerveződhet.

A képzőművészeti oktatás keretében kell megtanítani a képi, plasztikai és téri ábrázolás kifejezőeszközeit és technikáját (a rajzolást, festést, mintázást); ezek művészeti ágak szerinti jellemzőit; a képolvasás, a műelemzés elemi képességeit, készségeit. Be kell vezetni a tanulókat az alkotás folyamatába a felkészülést szolgáló tanulmányrajzoktól a tervezésen át a kivitelezésig. Meg kell tanítani őket a munkaszervezésre, az önellenőrzésre, az eredmény értékelésére.

A népművészet, illetve kézművesség keretében a kézügyességet, technikai érzéket fejlesztő egyszerű kézműves technikákon (szövés, fazekasság, fafaragás stb.) keresztül a tanulók a jelenben is felhasználható formakincsre, anyagismeretre tehetnek szert. A népművészeti tárgyak vizsgálata elvezet a hagyományos társadalmakban meglévő közös népi kultúra megismeréséhez, amelyben a művészi, a kultikus, a gazdasági, a társadalmi szempontok elválaszthatatlan egységben jelennek meg.

A tárgy- és környezetkultúra oktatása során a tanulók saját maguk vagy társaik egyszerű szükségleteire terveznek tárgyakat, majd a lehetőségeknek megfelelően kézműves technikával elkészítik azokat. Ily módon megtanulnak a hasznosság, szépség és gazdaságosság elvei szerint alkotni, dolgozni. Saját munkáik, kész tárgyak, árucikkek elemzésével hozzásegíthetjük őket, hogy környezetük szakszerű használóivá, felkészült fogyasztókká váljanak.

A film-, fotó-, videoművészet oktatása is csak megfelelő tárgyi feltételek mellett ajánlott. A fényképezés, a filmkészítés, a videofelvétel készítése nemcsak későbbi szabadidő tevékenységeket, sőt akár a munkában hasznosítható technikai készségeket alapozhat meg, hanem ezen keresztül meg lehet tanítani a tanulókat a vizuális tömegkommunikáció nyelvi eszközeinek tudatos és értékelő értelmezésére. A befogadás területén ehhez a tárgyhoz a filmesztétika tanítása és a média használatára nevelés áll legközelebb.

A művészeti ismeretek körében meg kell ismertetni a tanulókat az egyes vizuális művészeti ágak (a képzőművészet, a népi tárgyalkotó művészet, az iparművészet, a fotó-,

film-, videoművészet) és ezek műfajainak, valamint a művészettörténeti korszakoknak, stílusoknak főbb jellemzőivel, kiemelkedő alkotásaival.

A műalkotások elemzésének akkor van létjogosultsága, ha elősegíti a művészi üzenet megértését, a művekkel való közvetlen, érzékletes találkozás katartikus élményét, amely a rácsodálkozás, gyönyörködés, megrendülés, megtisztulás révén visszavezet az esztétikai és végső soron az erkölcsi értékekhez.

Az alapozó jellegű vizuális művészeti nevelés befejezése után a középiskola felső évfolyamain a tanulók érdeklődésének és a lehetőségek függvényében összefoglaló művészettörténeti ismereteket, ábrázoló geometriát, számítógépes grafikát lehet tanítani a vizuális művészeti nevelés képzési területén.

8. Gyakorlati készségek és ismeretek

A gyakorlati készségek és ismeretek az általános alapműveltség nélkülözhetetlen részévé váltak. Ezért beépülnek a kerettantervek, illetve helyi tantervek tananyagaiba. Ezek a készségek és ismeretek nem feltétlen külön tantárgyak formájában jelennek meg. A helyi tantervekben jelentős eltérő szerkezetük és ismeretanyaguk a térség, a település sajátosságainak, a tényleges lakossági igénynek megfelelően alakulhat ki. Másként kell tehát pl. a technika, háztartástan, gazdálkodási ismeretek tananyagát kialakítani egy tanyasi vagy kistelepülési környezetben működő általános iskolában és egy városiban.

A tananyag feldolgozásának tervezésekor figyelembe kell venni, hogy a tartalom más képzési terület ismereteire épül. A gyakorlati képzés ismeretei, pl. az informatika alkalmazása beépülhet más tantárgyak ismeretanyagának feldolgozásába.

a) Informatika

Az elektronikus információhordozó, -tároló és -átalakító eszközök az információ fogalmát kibővítették, a tárolás és hozzáférés lehetőségeit kitérítették. Az informatikai, ezen belül számítástechnikai ismeretek mind a tanárok, mind a tanulók munkáját megkönnyítik. El kell érni, hogy a számítógép a tanulók hasznos munkaeszközévé váljék, hogy készségszinten elsajátítsák valamely szövegszerkesztő használatát, alkalmazói szinten megismerkedhessenek adatbáziskezelő rendszerekkel. (Erre alkalmas eszköz lehet pl. egy könyvtári információs rendszer.)

A számítástechnikai eszközök felhasználásával lehetővé válik újabb problémamegoldási eljárások tanítása, matematikai, fizikai, kémiai, biológiai, földrajzi, társadalmi, gazdasági folyamatok szemléltetése, modellezése. A folyamatok elektronikus megjelenítése azonban nem helyettesíti a tapasztalati megismerést. Különösen jól használható a számítógép a függvények grafikus ábrázolásának, a sík, a tér koordináta geometriájának tanításához.

A számítástechnikai eszközök lehetővé teszik az igényes, áttekinthető, hatékony információközlés módszereinek oktatását, illetve elterjesztését (pl. a szövegszerkesztővel támogatott fogalmazástanítás, iskolai újságírás révén).

Az informatika oktatása segíti a problémamegoldási készség, az algoritmikus gondolkodás és a térszemlélet fejlesztését.

Az elektronikus feladatbankoknak nagy jelentősége van az interaktív tanulásban, fejleszti a tanuló önállóságát. A számítógépes feladatbankokkal segített oktatásnak elsősorban a memorizálásban van nagy szerepe.

A nevelés területén a számítástechnika sajátos lehetőséget rejt magában. Igen fontos, hogy a tanulók számára világos legyen: a számítógépek kiterjesztik az ember lehetőségeit. A számítástechnikai-informatikai forradalom igen nagy lehetőséget adott az ember kezébe, de világosan látni kell a használatában rejlő problémákat és veszélyeket is. A kisgyermekek nagyon gyorsan megtanulják a számítógépek használatát, de óvni kell őket attól, hogy rabjaivá váljanak.

A számítástechnika oktatásakor a felvetődő erkölcsi problémákra is ügyelni kell. Az eszközöket (műszaki-hardver és program-szoftver) kezelő diákok könnyen kárt is okozhatnak: vírusfertőzéssel, idegen adatokhoz való illetéktelen hozzáféréssel.

Minden tanulónak részesülnie kell iskolai tanulmányai során alapfokú informatikaoktatásban. Az informatika oktatása függ az adott iskola pedagógiai programjától. Az érdeklődő tanulóknak meg kell adni azt a lehetőséget, hogy mélyebben megismerhessék a számítástechnikát.

b) Technika

A technika oktatásának feladata a mindennapi élethez szükséges műszaki, mezőgazdasági, technológiai alapismeretek közvetítése, gyakorlati készségek fejlesztése az anyagok, eszközök, szerszámok kezelése, munkafolyamatok megtervezése, megszervezése, kivitelezése és a munka értékelése terén.

Meg kell ismertetni a tanulókkal a természetben fellelhető anyagok tulajdonságait, alakításuk szabályait és egyszerű modelleken való alkalmazásukat. Gyakorlati példák segítségével be kell mutatni a gépek és berendezések felépítő elemeit, a gépelemek fajtáit, a szerelésükhöz szükséges eszközöket és azok alkalmazását.

A technika történetén keresztül be lehet mutatni a közlekedés, szállítás fejlődését, a légi, a szárazföldi és vízi közlekedés eszközeit. Meg kell ismertetni a közlekedési eszközöket meghajtó erőgépeket, a gőzgépet, a belső égésű motorokat és a napenergiával működő berendezéseket. Áttekintést kell adni az energiatermelés fejlődéséről, a különböző energiahordozó anyagok hasznosításáról, gazdaságos, környezetkímélő felhasználásáról.

Törekedni kell arra, hogy a tanulók önálló munkavégzésre, munkatevékenységük megtervezésére képessé váljanak. Sajátítsák el a szerszámok és eszközök biztonságos használatának szabályait. Ismerjék meg a szükséges és megfelelő pontosságú mérések eszközeit, műszereit. Legyenek képesek az egyszerűbb műszaki rajzok és grafikus ábrázolások olvasására.

Ismertessük meg a villamos motorok és villamos berendezések üzemeltetésének és a villamos érintésvédelemnek a szabályait.

Legyenek tudatában: a számítógép feltalálásával új korszak kezdődött az informatika, a tervezés, a munkaszervezés és az ember mindennapi életében.

A mezőgazdasági ismeretek körében a háztáji állattartás, kertgondozás szabályai, szerszám- és eszközhasználata mellett ismerjék meg az utca, az erkély, az ablak virágosításához szükséges növénygondozási alapismereteket.

A technika tantárgy tananyagának összeállításánál nagymértékben támaszkodni kell a lakókörnyezetben szükséges ismeretkörökre, és lehetőséget kell biztosítani bizonyos tananyagrészek fakultatív alapon történő részletes ismertetésére is - a későbbi pályaválasztás elősegítése érdekében. Figyelembe kell venni a fiúk és lányok eltérő érdeklődését és képességeit.

c) Ismeretek a tömegtájékoztatásról

A tömegtájékoztatás az ismeretszerzésben, a szórakozásban, az aktív politikai lénygé válásban eddig nem birtokolt lehetőségeket kínál az embernek. Látni kell azt is, hogy a tömegtájékoztatás felhasználásával az ember és a közösségek viszonylag könnyen manipulálhatók. Ezért ismertessük meg a tanulókat a tömegtájékoztatás módszereivel, technikáival. Erre az iskolában általában a következő módszereket alkalmazzuk.

Leíró módon be lehet mutatni a tömegtájékoztatási eszközök különböző változatait (rádió, fotó, televízió, hanglemez, reklám, videojáték stb.). Az alkotó munka folyamatának részesévé válhat a tanuló azzal, hogy iskolaújságot szerkeszt, ír, fotó-, video és filmkörben vesz részt, bekapcsolódik az iskolai tömegkommunikációs rendszerbe. Ezen az úton a gyakorlatban ismeri meg a tömegtájékoztatás és a befolyásolás technikáit, módszereit. A tömegtájékoztatás egyes alkotásainak közös elemzésével is segíthetjük a tanuló tájékozódását,

felfedeztetve, megvilágítva a tömegtájékoztató hatásmechanizmusait. A legeredményesebb a három megközelítési mód együttes alkalmazása.

A tanulókat meg kell tanítani arra, hogy életvitelüket és a tömegtájékoztató eszközök adta kínálatot egészségesen hangolják össze, alakítsanak ki stratégiát a műsorokban való válogatásra, használják fel a tömegtájékoztató eszközök adta lehetőséget az ismeretszerzésre. A tömegtájékoztató ismereteket más tantárgyakba ágyazva (pl. irodalom, művészetek) önálló tantervi egységekként vagy a tantárgy egy vonulataként építhetjük be a tantervekbe.

d) Háztartástan

A háztartástan tanításának célja a legalapvetőbb háztartási tevékenységek megismertetése. A tantárgy jól szolgálhatja a család szerepének erősítését, rangjának visszaállítását. A család munkamegosztása, az egymásért végzett tevékenység erősíti a felelősségtudatot és fejleszti az egymásra utaltság érzését.

A tananyag feldolgozásánál figyelembe kell venni a falu és a város eltérő lakókörnyezetét, lakóépületeit és háztartásvezetési szokásait.

A lakáskultúra, lakásgondozás ismereteinek oktatásával fejleszthetjük a tanulók igényességét, ízlését.

A háztartásban alkalmazott gépek és eszközök biztonságos kezelésének érdekében meg kell tanítani azok alapvető működési elvét, karbantartási előírásait.

A hagyományos étkezési szokások kritikus bemutatásával az egészséges táplálkozás, megfelelő étrend és ételfajták fogyasztásának elterjesztését segíthetjük elő.

Az ételkészítés szabályainak, a házi ételtartósítás módszereinek megismertetése során a higiénés előírásokat, az ételromlás, ételmérgezés kialakulásának okait is tanítani kell.

Ismertetni kell az ünnepi ételek és ünnepi terítékek készítésének módszereit.

A csecsemők és kisgyermek, valamint az idős és a beteg ember gondozását, a felelősség, a tisztelet és az együttérzés szempontjából még eltérő étrendjüket, étkezési szokásaikat a különbségek okainak bemutatásával tanítsuk.

A lakás helyiségeinek, háztartási berendezéseinek, eszközeinek tisztítási, fertőtlenítési módszereit, a háztartásban keletkező hulladékok kezelésének és tárolásának szabályait a környezet és az egészség megóvása érdekében kell tanítani.

Fontos feladat a családi közösség megszervezésével, a háztartás megszervezésével, a családi gazdálkodással kapcsolatos alapvető tudnivalók megbeszélése, a háztartás-gazdasági számítások bemutatása, az életviteli, fogyasztói szokások kritikus megvitatása.

e) Gazdálkodási ismeretek

A gazdálkodási ismeretek tanításának célja a vállalkozói magatartás megalapozása.

A kis- és középvállalkozások elterjesztése érdekében be kell mutatni a kisárutermelés és a magángazdaság eltérő lehetőségeit tanyasi, falusi és városi környezetben.

Biztosítani kell a családi és az azt meghaladó élelmiszer-termelés, a népi kismesterségek, a kézművesség gyakorlásához szükséges gazdálkodási alapfogalmak elsajátítását.

A gazdálkodási ismeretek helyi tantervének elkészítésekor figyelembe kell venni a térségi lehetőségeket, a hagyományokat, és ennek megfelelően kell megtervezni a tanítás anyagát. Üdülő- és idegenforgalmi körzetekben a turizmus és fizető vendégszolgálat, mezőgazdasági körzetekben az állattartás, kertészeti termesztés, élelmiszer-előállítás és kiskereskedelem kapjon hangsúlyt.

A vállalkozásbarát környezet bemutatásával az alapvető jogi és közgazdasági szabályozás elveinek ismertetésével az önálló boldogulás lehetőségeit vonzóvá tehetjük.

Áttekintést kell adni a hitelrendszer, az adórendszer működéséről és a biztosítási formákról.

A sikeres nyereséges vállalkozás megítélése érdekében a költség-, önköltségszámítást, árképzést egyszerű, konkrét példákkal kell szemléltetni.

A munkaügyi, ügyviteli, szerződéskötési és az üzleti levelezési alapismereteket mint a törvényes működés jogérvényesítő és ellenőrizhető, ezért nélkülözhetetlen ismereteit oktatni kell.

A gazdálkodási ismeretek segítik a tanulók pályaválasztását, megalapozzák a szakmatanulást.

f) A könyvtár

Az iskolai könyvtárnak kiemelkedő szerepe van a korszerű oktatásban, a készségek és a képzettség igényes fejlesztésében, az önképzésben, a tanulók teremtő szabadságának és önálló tájékozódásának szolgálatában.

A könyvtár jelentősége - amire a képzés egész folyamatában tudatosan építeni kell - különösen a következőkben van: tere és segítője az önálló gondolkodás erősödésének, az ismeretek önálló elsajátításának; forrása és szolgálója a nagyobb szellemi aktivitásnak, a szárnyaló tudásigény kielégítésének, a kutató-alkotó érdeklődésnek, az egyéni fejlődési ütem, a tehetség kibontakozásának; az iskolai könyvtár - nemcsak könyvekkel, hanem a tanárok útmutatásával, szerető és szakszerű tanácsaival - növeli a szociális, családi hátránnyal induló tanulók művelődési esélyeit. A könyvtár használatával lehet és kell rávezetni a tanulókat a tudományok és a történelem mélyebb ismeretére, az ismeretek rendszerére és rendszerezésére.

A könyvtári források használata a tanulókkal való egyéni foglalkozáshoz is nélkülözhetetlen; a könyvtár különböző kiegészítő szolgálatokkal (pl. friss tájékoztatókkal, adatokkal, témadokumentációval) segítheti a tanári munkát a képzés egész folyamatában.

A könyv - az irodalmi élmények révén - az érett emberré válás egyik fontos eszköze. Olvasni szerető, irodalmi élményekkel rendelkező diákok nevelésében ezért az iskolai könyvtárnak a-lapvető szerepe van.

A nyomtatott szöveg az elektronikus információhordozók (számítógép, videó, tv stb.) mellett is az információszerzés legfőbb forrása marad. A számítógéppel vezérelt multimédia-rendszerek a nyomtatott szövegek használatában új korszakot nyitnak. A könyvtár hagyományosan az ismeretek és a kultúra tárháza, a modern könyvtár viszont információtechnológiai és multimédia-központ, amelyből kapcsolatot lehet teremteni a világ más pontjain lévő nagy könyvtárakkal, információs központokkal úgy, hogy ezekből szinte korlátlan terjedelmű információt lehet lehívni és helyben kinyomtatni. A könyvtárak ez új szerepkörére fel kell készülni mind az iskoláknak, mind a tanulóknak. Ezért a könyvtári informatikai rendszerek fejlesztése és használatuk megtanítása az iskola egyik fontos feladata.

9. Testnevelés és sport

A tanulók mozgásteret napjaink életkörülményei között leszűkült. Szabadidejük nagy részét a lakásban számítógép, videó, televízió előtt töltik, így életformájuk mozgásszegény életmódot eredményez. Ennek hatására csökkent a fiatalok körében a mozgás és a sport népszerűsége.

Az iskolai testnevelésnek és a sportnak kiemelkedő jelentősége van a tanulóifjúság egészséges életmódra nevelésében, a rendszeres testedzésben. A testmozgás, a sportok, különösen a szabadtéri sportok vonzerejének növelése kiemelt fontosságú feladata kell legyen az iskolának, ahol a gyermekek és a fiatalok napjaik jelentős részét teremben, szellemi munkával töltik. A szellemi és fizikai terhelés összehangolására csak az iskolának van esélye és befolyása a környezet támogatásával. Az iskolai testnevelés és sport célja a szellemi leterhelés ellensúlyozása, a kiegyensúlyozott testi-lelki fejlődés elősegítése, a testmozgás, a testedzés, a sportolás megszerettetése; a tanulók cselekvéskultúrájának (fejlettségi szintükhöz igazodó) konkrét mozgásos feladatokkal való fejlesztése, az általános és speciális, valamint a sportági mozgásanyag közvetítése, ami megalapozza az egészséges életmódhoz tartozó szabadidős tevékenységeket. A testnevelés tantárgy feladata a mozgáskészség és -képesség fejlesztése és a különböző sportágak, testnevelési és sportjátékok elsajátítását szolgáló alapképzés.

Az iskolai sportélet feladata, hogy - további mozgáslehetőség biztosításán túl - az edzettségre, helytállásra, a küzdeni akarásra, a kitartásra, a szellemi, lelki összpontosítás készségére, az etikus versenyzésre, a „fair play” szemléletére neveljen. Biztosítson rendszeres versengést, vetélkedést, teremtsen meg az iskolai sporthagyományokat és ápolja azokat. Az iskolai sport közösségei töltsék be azt a nevelési funkciót, amelyet a sportolás biztosít. Az iskolai sportkör tevékenysége illeszkedjen a környezetében lévő kisebb-nagyobb társadalmi és sportközösségek életébe, igazodjon a földrajzi, a környezeti adottságokhoz. A jó iskolai sportot az iskolát körülvevő közösségek, csoportok, szervezetek, intézmények támogatása befolyásolja. Az iskolai testnevelés kötelező mozgásanyagához tartozik az atlétika, a torna, a testnevelési és sportjátékok, a természetben végezhető sportok, valamint az úszás. Emellett választhatók a küzdő- és téli sportok, zenére végezhető különböző mozgásformák (pl. aerobik, tánc), egyéb szabadidős, teremben vagy szabadban végezhető sportmozgások.

Ezekről a követelményterületekről a helyi adottságok, a tanár irányultsága és a tanulók érdeklődése alapján kell kiválasztani a helyi tananyagot, amelynek általános és közös elemeit a kerettantervek is tartalmazzák.

Az atlétikai mozgások gyakorlásának célja, hogy a tanulók megtanulják testük, mozgásuk sebességét, lendületét, dinamikáját uralni, képessé váljanak a kitartó, fáradtságot legyőző, lendületes mozgásra, elsajátítsák a futás, ugrás, dobás alapmozgások különböző célú mozgáskészségeit.

A testnevelési, sport- és labdajátékok tanításának célja, hogy a tanulók megtanulják a páros és csapatjátékok játékszabályait, elsajátítsák a társas és mozgásos együttműködés készségeit, a technikai szempontok, a játéktaktikai és a stratégiai szempontok összehangolását.

A torna mozgásanyagának tantervi helyét azok a fejlesztő hatások indokolják, amelyek más sportágak mozgásanyagával nem érhetők el. A torna mozgáselemeivel a tanulók testi erejének, ügyességének, hajlékonyságának, rugalmasságának növelése a cél. A tornával kapcsolatos versenyhelyzetek lehetővé teszik a tanulók fejlődésének értékelését, egymással való versenyzése pedig biztosítja a siker- és kudarchelyzetek elviselését, segíti a helyes önértékelés kialakulását.

Az úszás sokoldalú mozgásjellegénél fogva kiemelt fontossággal bír a testnevelés tanításában és a sport megszerettetésében, s emellett az egészséges, egész életen át végezhető sportok közé tartozik. Az úszás készségének és a vízben való mozgás szabályainak elsajátítása a gyermekek biztonságát szolgálja.

A természetben végezhető sportok tanításának az a célja, hogy a tanulók a szellemi munkavégzés fokozott oxigénigényének megfelelő tevékenységet űzhessenek - kikapcsolódásként -, és hosszú távra megalapozzák a szabadban, jó levegőn végzett sporttevékenység igényét és képességét.

Az egyéni és az iskolai csapatversenyek különösen alkalmasak a küzdőképesség és a csapatszellem erősítésére.

A testnevelés speciális területe a könnyített és a gyógytestnevelés, melynek célja a kóros elváltozások megakadályozása, a kialakult betegségek megállítása és javítása - a megelőzéstől az egészségi állapot helyreállításáig. A testi képességek és a mozgás fejlesztésével, a sportolási igény felkeltésével, a testnevelés és sport mozgásanyagának felhasználásával, a gyógytestnevelés sajátos módszereinek alkalmazásával kell elérni, hogy az egészségileg károsultak felzárkózhassanak az egészséges tanulókhoz.

A tanulók egészségének megszilárdítása, teherbíró képességének fokozása, harmonikus fejlődésének biztosítása érdekében fontos, hogy a mindennapi testedzés általánossá váljék.

NÉPFŐISKOLA LESZ MÓRON**Uhnák Tamás riportja**

Kitűnő hangulatú, élénk viták, színes kulturális programok tették élvezetessé a móriak látogatását Kishantoson, a népfőiskolában.

A Mezőföld Népfőiskolai Társaság elnöke, Bolyé Ferenc és titkára, Ács Sándorné meghívásának tett eleget az a maroknyi csoport, amely a helyi népfőiskola születésénél bábáskodik.

Beszélgetőpartnerem Cs. Gruber Cecília pedagógus, a móri népfőiskola megálmodója és eljövendő elnöke.

- Mi inspirálta Önt, hogy a felnőttoktatásnak e sajátos formáját megteremtse Móron, illetve Mór vonzáskörzetében?

- Részt vettem az elmúlt évben - a Mezőföld Népfőiskola pályázatát elnyerve - Dániában egy tanulmányúton, a-melynek az volt a célja, hogy megismerjük a népfőiskolák működését.

Ott érlelődött meg bennem az elhatározás. Móron, illetve vonzáskörzetében népfőiskolát kell csinálni, erre itt is lehet igény. Ahogy múltak a hónapok, elképzeléseim egyre több követőre találtak.

Schmidt Ferencnek, a város polgármesterének biztató szavai szinte szándéknyilatkozatnak is felfoghatók: egy önkormányzat áll mellettem.

Több pedagógus, barát és a vállalkozói klub tagjai biztatnak, csináljuk meg, menni fog!

- A népfőiskolák szellemisége, a népfőiskola kurzusai általában a faluvédő, a néprajzi, kulturális egyesületek tevékenységére alapoznak. Önök Móron hogyan tervezik a saját népfőiskolájuk működését?

- A vállalkozásfejlesztési iroda Start-up tanfolyamain végzett tréneri munkám rávilágított arra, hogy az önhibájukon kívül munkanélkülivé vált fiatalok, azok, akik egzisztenciális gondokkal küzdenek, mennyire nyitottak az új ismeretekre.

A mi népfőiskolánk eljövendő programjai, ha úgy tetszik kurzusai, a móri és vonzáskörzetében élő fiatal(os) felnőttek részére szeretnének hasznosítható ismereteket nyújtani.

Létebiztonságuk, jövőjük érdekében segítséget akarunk nyújtani kurzusainkkal. Nevelési ismeretekkel, nyelvi képzéssel és minden olyan módszer alkalmazásával, amelyeknek segítségével ismereteik bővülnek, és az újonnan megszerzett tudás átsegíti őket a jelenlegi krízisidőszakon.

Ne tűnjön túl patetikusnak, de szebb jövőt szeretnénk fiataljainknak. Ha itt és most ehhez szőlészeti-borászati ismeretek kellenek, azzal. Ha idegenforgalmi ismeretek kellenek, akkor azzal.

Minden olyan kurzus megszervezésének létjogosultsága lesz, amely kiutat jelenthet az emberek számára a kilátástalannak látszó jelenükből. Természetesen mi is élni kívánunk a Mór és vidéke nemzetiségi kultúráját megőrző mozgalmak erejével, mi is tiszteletben tartjuk az e tájon élő nép hagyományait. Az Európa-hírű Móri Napok rendezvénysorozatainak aktív részesévé szeretnénk válni. Mi is azt reméljük - mint bárhol a világban -, hogy a népfőiskola tanárai, oktatói és a körjük tömörülő aktív hallgatóság szerves részévé válik a város és e táj kulturális életének. Népfőiskolánk eljövendő nemzetközi kapcsolataival városunk hasonló relációit is szélesíteni kívánjuk.

Az eszményi népfőiskola nem szakképző tanfolyam, nem ad egzisztenciális értelemben vett formális ismereteket, nem is kéri számon-vizsgálva, zárthelyikkel a tanultakat.

A dán népfőiskolái mozgalomból átültetett gondolatiság szerint a legfőbb feladat, hogy világosságot gyújtson az elmékben, hogy rálátást adjon az életünkre, a társadalomra, a történelemre, a környezetünkre, amelynek részei vagyunk tetteinkkel és gondolatainkkal egyaránt.

A népfőiskola lényege, hogy az előadó és a hallgatók együttműködése eltér a megszokott kommunikációs formáktól. Együttműködésünk együttélésünk légkörétől válik speciálissá, felszabadulttá, „népfőiskolaivá”.

A népfőiskola intézményrendszere a demokratikus nevelés kiváló módszere, s ez a felnőttoktatási forma politikamentes és pártsemleges, olyan ez, mint a magyar folklór tisztaforrás-szimbóluma.

- Köszönöm a beszélgetést. Munkájához, illetve az Ön mögé felsorakozók munkájához sok sikert kívánok.

Ilyen is van!

Török Ildikó

Reggel 6 óra van. Csörög a vekker. 6.40-kor már indul is a busz a majd 7 kilométerre levő faluba

Tanítok egy összevont osztályt, 5 pici elsőst, 9 nagyobb harmadikost. Itt még a takarító néni is mosolyog, s rengeteget lehet megtudni tőle „az élet dolgairól”. Mert itt van idő beszélgetni! Sorra érkeznek a nebulók, ki egy csokor virággal – mert virág az mindig van a tanári asztalon -, ki egy pár szem gesztenyével, mert olyan jó rágcsálni. S mikor mind együtt vannak, kezdődhet a tanítás.

Hopp! Egy kis kószáló hiányzik! Pedig ő lakik a legközelebb. Csakhogy útközben az a kiserdő... De már jön is csillogó szemekkel, kezében egy csiga lapul. És aznap sokat tudunk meg a csigákról...

Hisz ez is belefér. Idő van mindenre. Van idő meseolvasásra, beszélgetésre, hosszú tízpercekre az udvaron. Van idő hőembert építeni, kidobószolni, kísérletezni, színjátékot tanulni, Zánkán üdülni, versenyezni más falvakkal, vádortáborozni, színházba járni, újságot írni, levelezni Schmidt Egonnal s román gyerekekkel, itt ráérünk játszani, gyermeknek lenni. Itt mindenki önmaga lehet, itt senki nem mondja: nem! Énekszós kacagás hallatszik... Csörög a vekker! 6 óra, ébresztő!

Álmodtam ezt az egészet? Nem! Csak azóta eltelt öt év, elkerültem onnan, hiszen megszülettek a kislányaim. Most azért kell korán kelnem, mert azok a régi gyerekek ballagnak, s ezen az eseményen én is vendég leszek.

S velük ismét talán ébren álmodom tovább...

„Te csak őrizd meg a lángot, őrizd meg magadban...”

Beszélgetőtársaim ezúttal nyolcadikos diákok. Reggelente iskolába mennek, mint kortársaik bárhol az országban. Láttam őket négy évvel ezelőtt. Akkor kezdődött életükben valami, ami egy kicsit mássá formálta őket.

Ők mindannyian - Erzszi nénivel szorosán összefogva - célul tűzték ki maguk elé, hogy megpróbálnak emberül élni.

- Szerintetek mi az a „többlet”, amit ebben a közösségben kaptatok meg?

Zsolt: Semmiben sem vagyunk mások, mint a többi gyerek, de mi megharcoltunk azért, hogy tudjunk.

Míg más gyerek elmegy például játszani, addig mi időnk java részét tanulásra fordítjuk.

Tudjuk, hogy ez nekünk fontos.

Laci: Mi büszkéek vagyunk arra, hogy olyan események részesei lehetünk, amit mások nem - vagy csak kevesen - élhettek át.

Barbara: A „Szépen, Emberül...” gondolatával mi úgy találkoztunk, hogy ötödikes korunkban sikeresen nyertünk el egy Széchenyi-pályázatot. A díj átadásakor találkoztunk Eszter nénivel, a mozgalom alapítójával.

Mivel mi is sok dologban hasonlóképpen vélekedtünk, úgy éreztük, tehetünk valamit egy cél érdekében.

- Mi az, ami titeket megfogott ebben a kezdeményezésben?

Gábor: Engem az, hogy ki van tűzve az ember elé egy cél: úgy élni, ahogy egy magyareMBERhez méltó, azaz szépen, emberül. És úgy cselekedni egy egész életen át.

Zoltán: Én hetedikes koromtól járok ide, össze tudom tehát mérni ezt az iskolát a régi helyemmel.

Itt nem vagyok kartotékadat, mint ott, ahol hatodik voltam a naplóban, s feleléskor azt mondta a tanárom: „Na akkor most jöjjön a hatodik!”

Erzsi néni rávezetett minket arra, hogy a mi feladatunk a tanulás.

Eszter: Szerintem ez egy normális osztály, minden osztálynak így kellene élnie. Ez nem különbség. Mi jók vagyunk, együtt vagyunk, az órákon odafigyelünk és szeretünk tanulni. Ez a lényege!

Gábor: Amikor ötödikes koromban találkoztam ezzel a gondolattal, tudtam, hogy ebből nem sült ki rossz, ez csak a mi érdekünket szolgálja. Javunkra válik.

Nem vagyunk mások, mint az „A” vagy a „C” osztály, de megpróbálunk e szerint élni.

Nekünk is voltak nehézségeink, de mi küzdöttünk.

- A gondolat, az eszme nagyon szép. Hogyan jelentkezik a ti mindennapjaitokban?

Barbara: Az órákon fegyelmezettek vagyunk, odafigyelünk. Délután együtt készülünk, dolgozunk. Olyan ez az osztály, mint egy „szellemi műhely”.

Sokszor mondják ránk, hogy mi vagyunk az „elit osztály”, pedig mi nem vagyunk válogatott diákok, csak megtanultunk tanulni.

Gábor: Arra már senki nem gondol, hogy alsóban mi voltunk a legrosszabb osztály, aztán Erzsi nénihez kerülve -nem dicsekvésképpen mondom - a legjobb osztály lettünk.

- Az osztályfőnök személye nagyon fontos. Ezt érzem a megnyilatkozásaitokból. Sok múlik rajta, szinte minden.

Barbara: Erzsi néni velünk él, ismeri minden gondunkat, bajunkat. (A Rottenbiller Utcai Általános Iskola 8. b osztályának osztályfőnöke - szerényen - azt kérte, róla ne essék szó. A nevét azért leírom: Nagy Károlyné - Erzsi néni.)

Zoltán: Tetszett említeni, hogy milyen barátságos, békés kis sziget ez az osztály.

Itt minden az ő érdeme, ő hozott nekünk mindent, a virágokat, a képeket...

Előfordul velünk az is, hogy bántanak, kigúnyolnak minket a többiek.

Sokszor fáj nekünk, hogy nem sokan követnek minket.

- Ahogy nézlek, hallgatlak titeket, az jár a fejemben, vajon miért vannak többen a durva, agresszív, modortalan emberek, s miért vannak kisebbségben a készségesek, kedvesek, figyelmesek?

Gábor: Ez a jóság nem a felnőtt életben kezdődik, hanem gyerekkorban.

Ha nem volt ilyen élménye (szeretetélmény), nem kapott semmit, sem az iskolában, sem otthon, akkor ilyenné válik: durva, közönséges lesz.

- Ha elkerültök innen egy új iskolába, vajon lesz-e folytatás?

Gábor: Ha kikerül innen ez az osztály, bárhová kerül is - tud szépen, emberül élni és beszélni.

Zsolt: Úgy érzem, ez az osztály mindent megtett azért, hogy az iskola szebb és tisztább legyen. Ha elmegyünk, már csak a tanárokon és a többi gyereken múlik, folytatják-e...

Barbara: Nekünk ez egy példa volt, megpróbáljuk a felnőtt életünkben, a családjunkban is ezt követni, hogy jó legyen hazamenni az otthonunkba!

Gábor: Én jártam focizni egy másik iskolába. Azok a gyerekek ilyenről, mint amit mi itt célul tűztünk ki magunk elé, még csak nem is hallottak. Észrevehető a különbség. Zaj, rendbontás, verekedés.

Úgy érzem, ebben az iskolában ezt sikerült megoldani. Elment néhány „nagymenő”, fegyelmesebbek, tisztábbak, csendesebbek lettünk.

Barbara-Zsolt: Itt jól működik a diákönkormányzat. Nagyon szép értékelést is készítettünk az osztályokról. Jó érzés, hogy már nincs annyi beírás, elégtelen... Úgy vettük észre, hogy van egy-két osztály, amelyekre hatással vagyunk, amelyek követnek minket.

Melinda: Nálunk, a régebbi iskolámban nem volt diákönkormányzat. Nem beszéltek meg a tanulók ügyeit. Itt a nemtetszésüket kifejezőkről is tudom, fel akarják venni velünk a versenyt.

- Milyen elvárásaitok vannak a tanároktól?

Jó lenne, ha nem azt néznék, hogy lehet egy gyereknek egyest adni, hanem azt, hogy lehet segíteni!

Ha el lehetne érni, hogy a tanáraink magyarázzák el az anyag hátterét, kiindulópontját, azt, hogy honnan is lett az az egész, amit meg kell tanulnunk.

Ne legyen 9-10 oldalas - időre megírandó -dolgozat!

- További életetekhez sok-sok erőt, kitartást, sikerélményt kívánok!

Szemán Éva

Kis alkotók műveiből

Disznótor

Ne kérdezd a disznótól:
Milyen lesz a disznótor?
Majd meglátod magad is.
Májás hurka, véres hurka,
Jól kösd meg a végét, Gyurka!
Résen légy ám, hogyha kész
Kolbászból a kerítés,
Föl ne falja a Csibész.

Tomajzer Zsolt 5. o.

Levél a későn esett hóhoz

Mi lelt hó?
Mikor akarsz már végre leesni?
Talán nyáron, vagy talán tavasszal
Ne ess későn, ne ess korán
Ess a magad idejében.
Vagy talán elaludtál?
Elmúlt egy nap, elmúlt két nap
És végül egy hét:
Második hét elején
Csupa hó lett a hegy tetején.

Végre itt vagy, végre hát
Csupa fehér a világ.

Nagy Mónika 6. o.

Kurucz Mária 8. o.

A HAGYOMANYTEREMTES SZÁNDÉKÁVAL

Csupán öthónapos munkát tud maga mögött a Győr – Moson - Sopron megyei kisközség, Fertőendréd szép, új iskolája, az Endrédy Vendel Általános Iskola, mégis hagyományteremtésre gondolva rendezte meg első ízben 1994. január 20-án iskolanapját.

Nagy próbatétel volt az iskola vezetése, a nevelőtestület, az önkormányzat számára a rendezvény szervezése, lebonyolítása, de a próbát - bátran mondhatjuk- kiálltuk.

Évtizedekig iskola, kulturális és felemelkedési lehetőségek nélkül, illetve szűkében volt a falu. Idegenek a távoli városból csak búcsúra jöttek el évente egyszer. Ennyi kíváncsiskodó szempár, mint most, már régen nézegette az éledező falu utcáit. Soha nem fogják elfelejteni az endrédi kisiskolások a városból jött, és már sok szépet és csodát látott társaik dicsérő mondatait: „Csodálatos iskolátok van!”

De nem csupán a környezet volt szép színhelye a vetélkedőnek, hanem a szervezés is jól sikerült, iskolánk igazgatójának alapos munkáját dicsérve.

Névadónknak, a község szülöttjének, a kiváló matematika-fizika szakos tanárnak, az egykori zirci apátnak születésnapjára emlékezve adódott a vetélkedő és az iskolanap ötlete.

A meghívókra kapott válaszok a meglepetés erejével hatottak: hat soproni és tizenhat környékbeli községi iskola több mint kétszáz tanulója jelentkezett tudásuk kipróbálására, összemérésére a délelőtti matematika- és fizikaversenyre, valamint a délutáni furulyás találkozóra. A reggeli és a délutáni érkezőket frissen sült, omlós kaláccsal és meleg teával kínáltuk. Ezt követően az igazgatónk szívélyes szavakkal köszöntötte az egybegyűlteket, majd a budai Szent Imre Gimnázium matematika-fizika szakos tanára, Brückner Ákos Előd a zirci cisztercita rend képviselőjében mondott megnyitó beszédében emlékezett Endrédy Vendel apátra.

A programokról:

Fél kilenckor elkezdődhetett az első erőpróba, írásbeli matematikaverseny a 7. és 8. osztály részére. Közben a fizikavetélkedőre érkezett tanulók a fertődi Esterházy-kastélyt tekinthették meg, míg a matematika szakos kísérő tanároknak szakmai továbbképzést tartott megyei szaktanácsadónk.

A fizikavetélkedő 10 órakor kezdődött, a csapatok izgalmas játék formájában mutathatták be felkészültségüket az úrhajózással kapcsolatos kérdésekben. Eközben az ifjú „matematikusok” a fertődi kastélyba indultak.

Délben került sor az ünnepélyes eredményhirdetésre. Matematikából a 7. és 8. osztályosok köréből is az első három helyezett egy emléklapot és az iskoláról készült plakettet, valamint értékes könyveket kapott jutalmul, ahogyan a fizikavetélkedő első négy helyezettje és a délutáni furulyás találkozó sikeres résztvevői is. Senki nem volt csalódott, hiszen azzal a tudással mindenki gyarapodott, amit a vetélkedőre való felkészüléssel szerzett. A szaktanárok véleménye szerint alapos tudással érkeztek a versenyzők.

Ahogyan a délelőtt a tudományoké, a jövőé volt, úgy a délután a művészeteké, a zenéé, hiszen az emberi kultúra egyik nélkül sem lenne teljes. Délután egykor -egy kis pihenő után - kezdődött a furulyások találkozója, melyet iskolánk igazgatója nyitott meg; a friss kalács és a tea sem maradt el. Rendkívül lélekemelő volt, ahogyan hol tisztán csengőén, hol

meg megakadva, de ugyanazzal a szeretettel és tisztelettel emelték szájukhoz a gyerekek ezt az oly egyszerű hangszert -amivel csodákra képes az ember -, megszólaltatva nagy mesterek hangjegyekbe álmodott muzsikáját. Majd igazi műélvezetet nyújtott a fertői zeneiskolások furulyaversenye. Bertha János tanár úr tanítványai méltón érdemelték ki a vastapsot.

Ezután még mindig a zene hangjai csendültek fel az épület aulájában, igaz kisebb stílusváltással: a csornai Garabonciás együttes verses, zenés játékos összeállításának örülhettek a vendégek és az iskola tanulói. Utóbbiak közül sokan még nem voltak ilyen koncerten, így az iskolájuk falai között találtak rá először erre az élményre. Így válik igazgá, hogy az iskolában nem csupán oktatni, hanem nevelni is kell a gyerekeket. Együtt tapsoltak, nevettek, énekeltek, tanultak verseket az együttes tagjaival, és a végén vastappsal követelték a ráadást.

Végül a fertőendrői katolikus templomban a Fertőszentmiklósi Pedagógus Női Kórus hangversenyezett. Esterházy-, Bárdos-, Mozart-, Kodály-műveket adtak elő. Rozsonits Géza vezényletével, az orgonán Buri Károly kísért. Itt már a falu teljes lakossága bekapcsolódhatott a programba, és az idős, fejkendős néni, a divatosan öltözött anyukák és apukák, valamint a legkisebb gyermekek együtt lehettek büszkéek a falu és az iskola életében valóban hagyományt teremtő napra.

Kissné Kóczán Gyöngyi

TISZTA SZÓ, ÉG, VÍZ, TISZTA LELKIISMERET! TISZTELT MAGYARSÁGUKAT VÁLLALÓK SZERTE A FÖLDÖN!

Amikor a rendszerváltás után a magyarság három ága botladozva keresi egymást-kárpát-medencei, nyugati, hazai -, megítélésem szerint mi, itthoniak vagyunk a legbizonytalanabb helyzetben.

„Csúnya a zsarnokság, de a fortélyos benyomás még undokabb” - mondja Eötvös József, s mi ebben élünk az elmúlt évtizedekben. Itt az igen nem igent jelent, a nem nem nemet. Leszoktunk arról, hogy halljuk a belső szót. Elfelejtettük a tapasztalásra alapozott józan „paraszti” ész szerinti gondolkozást. Elmocskolódtak érzelmeink, s ezt észre sem vettük. Így elmocskolódtunk beszédünk, veszni indult szép magyar nyelvünk. Veszélybe került szókinccse. Nemcsak azért, mert nyüzsgönek a fölöslegesen betolakodott idegen szavak, hanem mert veszni indulnak, elfelejtődnek a magyarok is, hiszen nem tesszük, tudjuk, látjuk, érezzük azokat a dolgokat, amelyeket még atyáink, anyáink, nagyszüleink megéltek. Ma már nemigen buzgólkodik senki, a kikelet nem fontos, s a göcsörtös nagyapai kezét nem szokás megcsókolni. (Hogy mondatalkotási sajátossága, érzékletessége, dallamossága mennyire veszélyben van nyelvünknek, azt gondolom, nem kell külön taglalnom.)

A szépen, emberül gondolat 1984-ben indult egy budapesti általános iskolából. Az anyanyelv iránti felelősség és az önbecsülés iránti igény növelésével, a belső igényből fakadó cselekvés közben szerzett önbizalom erősítésével segíteni, hogy a fiatalok tudatosan készüljenek az egyénileg boldog, a közösség számára hasznos életre - ez a cél.

Országnak jó polgára, nemzetnek hű fia, önmagának jó gazdája igyekezzék lenni minden ember.

Tiszta szó, tiszta ég, tiszta víz szükséges ahhoz, hogy tiszta lelkiismerettel teljesítsük emberi kötelességünket: gondoskodjunk a becsületben megöregedettekről, neveljünk magunknál különb fiatalokat. - Az emberi lélek testetlen szellem a nemzeti forma nélkül. Ahogy kutya nincs, se virág (van tulipán, szegfű stb.), úgy ember sincs anya/apanyelv nélkül. (Mert lehetséges az is, hogy nem egyért kétszeresen, hanem két nemzetért, kultúrájáért, nyelvéért oszlik meg a felelősségérzet egy emberben.) - Tudomásul kell venni, az istenhit nem

kérhető számon senkitől. (Örvendezzék, akinek e kegyelmi állapot megadatik.) Az önismeret, a mindenség iránti alázat és csodálat, a művek iránti figyelem és megértés azonban igen.

Élet (?) képek

Szemán Éva

I.

Ködös, szürke délután, gyermekem gyulladt szemét aggasztónak találtam, siettem hát vele a közeli kórház szemészeti osztályára.

Mint a picik általában, kétéveském is hozta magával kedvenc mesefiguráját, hadd nézze meg őt is a doktor bácsi.

A rendelőben kedves, ifjú hölgy fogadott, a szimpatikus doktor bácsi meg ellátott jó tanáccsal s recepttel.

Mivel elég későre járt, és a gyógyszert sürgősen ki kellett váltani, szerettem volna egy utat megtakarítani a csöppséggel.

Úgy emlékeztem, hogy itt, a kórház területén is van patika. Keresni kezdtem, de a nyálkás esti szürkületben, gyér világítás mellett ez nem tűnt egyszerűnek.

Odaléptem az arrafelé igyekvő középkorú nő elé. Megszólítottam: - Jó estét kívánok! Elnézését kérem, lenne olyan... kedves - folytattam volna, de nem fejezhettem be a mondatot, mert a hölgy oly nagy ívben került ki minket, mintha leprások lennénk!!!

Meg sem hallgatott! Nem jött ki egy hang sem a torkomon, így csak „befelé” sírtam el magam: „Nem koldulni, kérdezni szerettem volna!”

Beidegződés? Szokás? Önvédelem?

Egy anya + kisgyerek + játékmackó estefelé csak kéregető lehet? (Nem vagyunk rosszul öltözöttek!)

Az eset, mert nem egyedi, nagyon szomorú. Mától mindenesetre így is imádkozom: „És közönyös embertársaimat mentsd meg, Uram!” (Utóirat: Az egész emberiségből való kiábrándulástól az a kedves úr mentett meg, aki lágyan megsimogatta kislányom arcocskáját, felvilágosított arról, hogy a benti patikát én nem vehetem igénybe, továbbá hol és merre van még nyitvatartó gyógyszertár.

Emberként viselkedni - nem tananyag egy iskolában sem. De ki és mikor tanít meg minket az ellenkezőjére?

II.

Az egyirányú, szűk utcákban nehéz babakocsival közlekedni. Különösen akkor, ha a járdákon is autók állnak. Ma reggel még a kukákat is kitolták az udvarokból.

Gyakorlott mozdulatokkal egyensúlyozom a kukák és a telefonfülke között, mégis valahogy beakad a kocsi egyik kereke. Borostás, meghatározhatatlan korú férfi rivall rám:

- Ezt megcsináltad b... meg! A k... a... .t! Mozogj már mer' kikapom a kezedből és pofán csaplak!

A megdöbbenés vagy az ijedtség hatására a kocsim végül lódul - és megindul. Ijedten araszolok el a rosszarú mellől. Hátam mögött még ömlik szájából a mocskok, szitok, mellyel a világ összes bajáért most engem okol. Mindenre érzékeny, figyelmes apróságom tiszta, kék szemébe most könnyek gyűlnek.

- Semmi baj, kicsim! - s tettetett vidámsággal futni kezdek.

Semmi baj? A pszichológusok ilyenkor azt mondják az illetőről: „Nehéz gyerekkora volt!”

Gyűlölni, bántani, ártani miért?

Kedves Pedagógusok!

Tehetünk-e, teszünk-e a katedrán bármit a szebb, tisztább, békeesebb, emberibb jövőért? A védtelenkért, s az eztán megszületőkért?

III.

Két nagyszerű emberpárt is ismerek, akik kutyák okozta fertőzés következtében sérült gyermeküket nevelik.

Mindkét pár értelmes, egészséges, emberségből és tisztességből jelesre vizsgázott, hisz óriási erőfeszítéseket tesznek gyermekük fejlődése érdekében.

De hol vannak az ismeretlen felelősök?

Tőlük miért nem kérdezi meg senki, tiszta-e a lelkiismeretük?

Miért lehet nálunk szemetelni utcán, téren, játszótéren, a homokozókban kutyákat piszkítani engedni (az állat okos, csak tanítani kell!).

Ha én lennék a környezetvédelmi miniszter, nagyon szigorúan büntetném a rongálókat, a szemetelőket, a gondatlan kutyatulajdonosokat, meg a kultúrmocsok terjesztőit! Így egy napon arra ébredünk, hogy gyönyörű fővárosunkat lávaként lepi el a szenny.

A környezetkultúra tantárgy oktatását meg kiterjeszteném egy egész nemzetre.

Beszélgetés Seress Zoltánnal

Akinek Rómeó nem szerepálma

- Előző munkahelyedet, a Vígszínházát nem volt nehéz otthagyni és leszerződni végleg a Művész Színházhoz?

- Minden relatív, nehéz volt persze. Mert eltöltöttem ott a főiskolával együtt nyolc évet, de úgy éreztem, váltani kell és egy új helyzetet kipróbálni. Az, hogy ide szerződtem, nem végleges. Szerintem egy ember életében semmi sem végleges. Minden szerződés egy évre szól, de azért ennél sokkal több időt szeretnék itt tölteni. Amíg ez igazán színház lesz, az úgy három-négy év, és én nagyon jól érzem itt magam. Úgy gondolom, érdemes volt ezt a váltást megcsinálni.

- Ez egy teljesen új társulat. Mindenki alkalmazkodik mindenkihez. Mennyire kellett őket úgy igazán megismerni ahhoz, hogy egy jó csapat alakuljon ki?

- Én itt minden kollégát ismertem. Nem idegenek közé jöttem, mintha egy vidéki színházhoz szerződtem volna, ahol személyes ismeretség nincs olyan sok, mint Budapesten. Annyi a különbség, hogy ebből a társulattól senkivel soha nem játszottam még együtt, Eperjes Károlyt kivéve, akivel a Pesti Színházban játszottuk a „Gondnokot”. Egyébként személyes kapcsolatom mindenkivel volt.

- Főszerepet játszottál a „West Side Storyban” és a „Fekete Péterben”. Nem furcsa, hogy nem kell többé e darabok dalait énekelned?

- Ezeket az előadásokat nagyon szerettem. A „Fekete Péterből” játszottunk nyolcvan valahányat, a „West Side Story-ból” ötvennégyet. Hát ez ennyi volt az életemből.

- A film vagy a színház áll hozzád közelebb?

- A színház folyamatosabb munka. Egy színdarabot másfél, két hónapig, adott esetben még tovább is próbáljuk. Tehát ott lehet lassan is építkezni, „nyugalmasabb” munka. A film más. Ha azt mondják: „Felvétel!”, akkor ott a legjobbnak kell lenni. Ezért engem a film néha nagyon idegesít. Igen kimerítő munka: speciális koncentrációt kíván.

- Mostani filmedben, a „Vigyázókban” Nagy-Kálózy Eszterrel játszottál. Mennyire volt nehéz ezt a szerepet eljátszani?

- Még plusz le is kellett vetkőzni. Nem erre gondolsz?

- Nem. Ez már olyan hétköznapi. Hanem egy olyan figurát alakítottál, akinek a szerepe nagyon távol áll tőled.

- Az, hogy nehéz, az relatív. Nagyon sokszor jártam már úgy, hogy ha elolvastam egy forgatókönyvet, akkor azt gondoltam, hogy „hú ez fantasztikus”, mert már ebben a pillanatban érzek valamit ebből a dologból. Összeáll egy nagyon kezdeti kép. Aztán elpróbálom és tők más jön ki belőle. Nehéz volt, vagy nem volt nehéz? Voltak benne nehéz jelenetek.

- Az „Üvöltő szelek” Edgár Lintonja romantikus szerepkör. Mennyire hasonlít rád ez a jellem?

- Hogy úgy mondjam... Én nem vagyok olyan „fatökű”, mint a Linton. Én hamarabb bedobom a törölközőt, előbb kérem a magam igazát. De hát ez egy múlt századi figura. Másfajta morállal éltek az emberek, de a „fatökűség” mellett Linton azért nagyon szereti Katherine-t.

- Általában minden színésznek van egy-két szerepálma. Ha lehetőséged lenne rá, eljátszanod Rómeót?

- Nem.

- Miért nem?

- Nem tudom. Ez egy jó kérdés, mert ez az egyetlen szerep, amire azt mondom, hogy nem.

- A szöveg miatt?

- Nem. Valamitől én nem szeretem ezt a szerepet. A színdarab és az egész fantasztikus és zseniális. Nem is így igaz, hogy nem szeretem, hanem úgy, hogy nem vágyom utána. Nincs bennem ilyen titkos zug: „Jaj, a Rómeó bizony, de jó lenne!” Érdekes, hogy abszolút nem vonz engem ez a feladat.

- Ki az a színész vagy színésznő, akivel szívesen eljátszanál egy főszerepet valamelyik színdarabban?

- Nincs konkrét személy. Ez mindig a helyzeten múlik.

- És a Vígből volt valaki?

- Igen, Szarvas Józsi. Fura, hogy együtt voltunk hét évig, és csak egy közös munkánk volt („Két úr szolgálja” - a szerk.), de nagyon szerettem vele játszani.

- Köszönöm az interjút, és további sok sikert, illetve kéz- és lábtörést!

- Köszönöm szépen.

Konrád Tímea

I. osztályos középiskolai tanuló, Bp.

Egy merőben új módszer

Jelenleg a Bogádi Általános Iskolában működik egy személyiségközpontú módszer Rogers szellemében.

Budapesten és Tatán már indultak alapítványi osztályok, és egyre jobban hat szellemisége az egész országban.

Milyen jó lenne, ha egyre több gyerek fejlődhetne ilyen pozitív szellemben, mint az én gyermekem.

Azért írom e cikket, hogy minél több szülő ismerje meg ezt a módszert.

Szeretném, ha a gyerekek számára lenne egy ilyen iskola, ahol a szülők ezt a lehetőséget választhatnák!

Elérkezett az idő, hogy nagyobbik kislányom iskolába indult. Ezt a tényt nehéz volt elfogadni. Egy új állomáshoz érkezik életében. S mint minden szülő, én is szerettem volna neki segíteni, hogy ez az átmenet minél könnyebb legyen. De hogyan? Merült fel bennem a kérdés. Nekem is új dolog volt, hiszen ilyen élményeket szülőként még én sem éltem át.

Tele voltam aggodalommal, feszültséggel, megválaszolatlan kérdésekkel. Ráadásul még új módszerrel is tanulnak. Akkor még szinte semmit sem tudtunk a módszer lényegéről, amit talán fenntartásokkal fogadtunk.

S napról napra rájöttem, hogy felesleges volt izgulni.

A gyerekek nyugodtabban „vészelték” át az első napokat, mint én, mint a többi szülő.

A csendes, bártortalan gyermekemből kiegyensúlyozott, magabiztos gyermek vált.

Az első napokban sokat beszélgettek, báboztak, meséltek, ismerkedtek. Közben játékosan elkezdtek tanulni, és észrevétlenül, 6 hét alatt megtanult a lányom olvasni.

Ekkor is csak kóstolgattuk a módszert, teljesen nem ismertük még. Kezdetben szerettem volna az első betűvonástól segíteni. Bizonyítani a gyerekeknek, hogy számíthat rám. Ellenben ő olyan önállóvá vált, hogy nem volt szüksége rám. Az anyagot úgy tanulták meg, hogy nem volt szüksége a kézfogásomra.

Sokunknak furcsa volt, hogy nincs sem piros, sem fekete pont. Véleményem gyorsan megváltozott. Jó munkáért jutalmat kaptak, ami lehetett könyvjelző, virágkép vagy matrica. Ezt is gyűjtik, mint a piros pontot, és eszmei értéke megegyezik vele.

Sokszor hallottam elsős gyerekek szájából, hogy azért kaptak fekete pontot, mert otthon felejtettek valamit. Ilyen kudarc-élményt a mi elsős gyerekeink nem éltek át. Sőt! Szívesen segítenek egymáson. Előfordult, hogy a táskából kimaradt a tolltartó. A többi gyerek minden előítélet nélkül segített lányomnak. Valaki ceruzával, valaki radírral.

Olyan nyugodt légkörben tudhatom, ahol személyiségét tiszteletben tartva fejlődik, egyre önállóbb, magabiztosabb, saját magát vállalni merő gyermekké válik.

Megnyugtató érzés, hogy bármikor bemehetnek a szülők az osztályba. Megnézhetik a gyerekeiket, a tanítás módszereit.

Bárki vihet otthonról könyvet, játékot, érdekes ötleteket. Mindig van idejük, hogy megnézzék, beszéljenek róluk.

S mi történik, ha óra alatt elfáradnak?

Kicsit mozognak, ugrálnak, játszanak, s máris folytatódhat a tanítás éber figyelemmel.

Sokat segítenek a gyerekek egymásnak. Egymás ötleteit, hibajavításait szívesebben fogadják.

Nagyon tetszik nekem a tanterem végében berendezett játszórész. Aki már tudja pl. a hangok összekötését, annak nem kell addig ott ülni és figyelni a gyengébb képességűt, akivel többet kell gyakorolni. Ő addig játékos feladatot old meg, amit szinte játékként fog fel. Nagyon jó lehetőség ez az egyéni foglalkozáshoz.

A tananyag elsajátítása közben van idejük egymásra figyelni, egymással törődni is. Fokozatosan olyan pozitív emberekké válnak, akik tudnak alkalmazkodni, problémákat megoldani, akikhez bátran fordulhat mindenki.

Mi felnőttek is voltunk már olyan helyzetben, amikor jólesett embertársunk segítsége. Bátrabban fordultunk a megértő, toleráns emberekhez, mint a negatív, elutasítókhoz.

Ezekből a kis emberekből ezeket a jó tulajdonságokat szeretnék kihozni, magasabb szintre emelni a pedagógusok.

Nagyon örülök, hogy ezzel a módszerrel tanítják gyermekemet.

Feszültség nélkül várom a szeptembert, mikor kisebbik lányom indul az első osztályba.

Minden tiszteletet, köszönetet, segítséget megérdemelnek a pedagógusok.

Munkájukhoz sok sikert, kitartást, és jó egészséget kívánok nagyon sok szülő nevében:

Sebők Jenőné

REVENCIÓS PROGRAM

Az asztropszichológia

Az asztropszichológia olyan személyiségfeltáró módszer, amely minden eddig ismert és alkalmazott módszernél szélesebb körű információ birtokába juttatja az érdeklődőt. Egyenlő arányban terjed ki a személyiségre jellemző pozitív és negatív tulajdonságokra is.

Alapvetően jelzi a vizsgált személy vérmérsékletét (temperamentumát) ösztönös - tudatos - felettes énjét, alapegyéniségét, érzelmi megnyilvánulását, értelmi képességeit, kapcsolatteremtő készségét, akarati tendenciáit, indulatait és fantáziavilágát.

A módszerrel feltárható a deviáns periódusok hozzávetőleges (+,-) ideje és a nevelésben hatékonyabb periódusok ideje is.

A módszer nem helyettesíti sem a pszichológust, sem a pedagógust, elsősorban számukra és a nevelők számára alkalmazható segédeszköz.

Az ember természeténél fogva gyanakvó. Kétkelkedik minden számára ismeretlen dolog létezésében.

Sokáig így volt az asztropszichológiával is. Mígnem az aszódi II. sz. Fiúnevelő Intézet kollektívája - élén akkor még Bujdos László igazgató úrral és lelkes, nagyon fiatal helyettesével, Szarka Attilával, a jelenlegi igazgatóval -, lehetőséget adott a bizonyításra..

Szinte természetes volt, hogy a legnehezebb társaságot, a „Z” csoportot kaptam próbafeladatként. Őszinte hálával gondolok Probocskai László nevelőtanárra, aki - bevallom - eleinte nem nagyon lelkesedett az új módszer iránt. Ám az eredmények után sohasem tagadta elégedettségét. Az elmúlt évek alatt több intézményben is lehetőségem volt újabb és újabb próbatételekre. A kísérletek meglepően magas, 70-90%-os arányban biztatóak voltak.

A módszer bevezetésének, elterjesztésének egyetlen akadálya az anyagi lehetőségek hiánya. A gyakorlati tapasztalatok után, a pozitív eredmények ellenére egyre nőtt bennem a türelmetlenség.

Miért? Mert egy olyan módszert, a-mellyel elősegíthetnénk az állami gondoskodás keretében élő gyermekek prevenciós nevelését, még többnyire csak retrospektív feltárás céljából vesznek igénybe. A módszer ismertetése előtt szeretnék bemutatni egy példát.

Hazánkban jelenleg kb. 30-34 ezer gyermek él állami gondoskodás keretein belül... A jelenlegi, még mindig romló gazdasági, társadalmi és szociális problémák miatt ez a szám minden valószínűség szerint még fokozódik... Államunk évente egy-egy gyermek ellátására, a járulékos költségekkel együtt mintegy 300000Ft-ot költ... Az állami gondozottak, intézeti neveltek közül, statisztikai adataink szerint 30% elkallódik, bűnelkövetővé, bűnözővé válik... Ennek oka elsősorban a gyerekekről alkotott téves vagy hiányos személyiségkép... Az utógondozás, a már meglévő súlyos problémák (narkó, bűnözés stb.) korrigálása horribilis összegeket emészt fel... Szintén szomorú statisztikák mutatják, hogy igen csekély eredménnyel... A prevencióra valójában alig kerül sor... Nincs rá pénz...

B. L. 17 éves, az aszódi Fiúnevelő Intézet lakója

Amikor B. L. asztropszichológiai interpretációját átadtam Bujdos igazgató úrnak, ő enyhén mosolyogva közölte velem, hogy a többieké jó, de ez az egy bizony nagy melléfogás...

Ezután elmondta, hogy a növendék olyan lusta, hogy semmit nem tudnak vele kezdeni, semmi iránt nem érdeklődik, negatív személy, nem szeret senkit. Egyszóval a negatív személyiségek között is ő a legnegatívabb...

Ám az interpretáció mást mondott:

„B. L. túlságosan tartózkodó, félénk, óvatos, aki nem keveredik a többiek közé. Másokkal szemben túlzottan kritikus, ezért úgy tűnik, hogy szeretetlen, érzéketlen. Erős depressziók jellemzik. Sem önmagában, sem az életben nem bízik. Valójában önbizalomhiánya van, a bűncselekményeket szinte ezek leplezésére követi el. Bizonyítani akar, csakis önmagának. Kitűnő adottságai szellemi koncentrációs készséget, állhatatos kitartást, rendkívüli kezűgyességet, alapos ismeretszerzésre való törekvést, erős tudásvágyat mutatnak. Megvan a képessége elmélyült, nagyon pontos feladatok elvégzéséhez. Megerőltető fizikai munkához sem kedve, sem képessége nincs. Hajlamai inkább a különleges, precíz munkák elvégzése felé orientálják, ahol a pontosság a legfontosabb követelmény. Életéből

minden váratlan lehetőséget ki akar zárni, ezért módszeresen és alaposan megtervezett életet próbál élni. Egy kisgyermekkorai csalódás olyan mély nyomokat hagyott benne, hogy elhatározta: soha többé nem szeret senkit. Csalódástól, visszautasítástól fél, inkább kitér a lehetőségek elől. Fontos volna számára egy példakép, képes visszatükrözni a pozitív példákat is. Képességei alapján mindenképpen taníthatni kellene”.

B. L. a vizsgálat kezdetekor a kárpitos műhelyben dolgozott. Azaz, hogy éppen nem volt hajlandó dolgozni, mert a nagy terjedelmű ülő- és egyéb garnitúrák megmunkálása idegen volt egyéniségétől.

Később rábeszélésére beiskolázták. Hegesztő tanfolyamra került, ahol pontossága, precizitása szinte azonnal feltűnt. A mester szerint két hét gyakorlati foglalkozás után olyan varratot készített, mint egy végzett, kész szakmunkás. Jó képességeit elméleti tanulmányaiban is bizonyította, és szinte csalódást okozott nevelőinek a „csak” négyes bizonyítvány.

Sajnálatos, hogy ez a valójában értékes ember a társadalom számára elveszett, mert B. L. jelenleg már a tököli intézet vendégszeretétét kénytelen igénybe venni. Kitűnő kezűességének nem képesek ellenállni a legprecízebb zárral felszerelt páncélszekrények sem...

A példa önmagáért beszél. Ha a szótlán, pizsmogó, szöszmötölő kis állami gondozottban valaki időben felfedezte volna ezeket a képességeket, B. L. ma már számítógép programozó, aranyműves vagy egyetemi hallgató lehetne.

Ilyen és hasonló esetek sokasága után kérdezem türelmetlenül: Tényleg ilyen gazdagok volnánk? Megengedhetünk magunknak ekkora veszteséget?

A statisztikákat szinte mindannyian ismerjük. Mi az, ami visszatart egy új módszer bevezetésétől?

Talán csak az ismereteink hiánya.

Tapasztalatok igazolják azt is, hogy az állami gondozottakkal való foglalkozás során gyakran éri pszichés sérülés nem csak a gondozottat, de a gondozót is.

Az elmúlt évek uniformizáló kényszerének hatására az individuum háttérbe szorult, a személyiség személytelenné vált, elveszett, megsemmisült. Legtöbb esetben ki sem fejlődhetett. Nem volt illendő „kilógni” a sorból.

Jó példa erre saját életem is. Nem titkolom, állami gondozottként sokáig a szolnoki GYIVI lakója voltam. Patkós Gyuszi bácsinak köszönhetek sok mindent. Ma is jó barátok vagyunk. Az ő példája mindenkinek jó példa lehet: nyugdíjasként is nyughatatlan, állandóan másokért tevékenykedik. Ezért mondhatom, hogy saját életem is predesztinál arra, hogy munkámmal elsősorban prevenciós célra, az állami gondozottokról a köztudatban kialakult negatív vélemények megváltoztatására törekedjem.

Akik ezen a területen vállalnak feladatot, tudják, hogy ez a feladat nehéz. Családból kivetett gyermekekből kell olyan felnőtteket nevelünk, akik képesek lesznek önálló, harmonikus családi élet megteremtésére, utódaik felnevelésére. Közös érdek volna az optimális személyiség feltárás, amellyel közelebb kerülnénk a megoldáshoz.

Engedjék meg, hogy ezek után ismertessem az asztropszichológia működési elvét, lehetőségeit;

Az asztropszichológia a személyi adatok ismeretére épül.

Szükséges adatok: név, születési hely, idő (év, hónap, nap).

A tudomány által felismert tény: az egész világegyetemben nincs egy parányi hely, mely nem volna átszöve valamilyen sugárzással. Ma már senki sem csodálkozik azon, ha rádióhullámokról, infravörös, ultraviola, röntgensugárzásról hall. Saját testén érzékeli a legegyszerűbb, legáltalánosabban ismert sugárzást: a napfényt és meleget.

De nemcsak a Napnak, hanem a Holdnak és a naprendszerbe tartozó bolygóknak is megvannak a földi életre ható különböző hatásai. Ezeket a hatásokat már igen jól ismerték letűnt kultúrák tudósai is. Hippokratész, az ókor máig elismert nagy orvosa ismerte és

alkalmazta ezeknek a sugárzásoknak a hatását, periódusait, és az individuumra ható sajátosságait.

Működési elvének alapja: születésünk idején hatnak legerősebben ezek a sugárzások az agyra, agykéregre, a kéregalattira és általában az idegrendszerre. Ezek a hatások mintegy „kódolják” személyiségvonásainkat, azok pozitív és negatív tartalmával együtt. Az élet folyamán csak olyan vonások, tulajdonságok hozhatók felszínre, amelyek alapvetően benne rejlenek a személyiségjegyekben.

Például, ha valaki alapvetően jó kézügyességet hoz magával, nevelés és a környezeti tényezők hatásának következménye dönti majd el, hogy mi lesz belőle: művész, vagy zsebtolvaj.

A példa szándékosan bizarr, de az eddigi tapasztalatok szerint igaz.

A főtí Gyermekváros 1992. január 27-én pályázatot nyújtott be asztropszichológiai interpretáció támogatását kérve. Mellékelem a pályázat szövegét.

A pályázatot személyesen adtam át Kakuszi államtitkár úrnak, 1992. júliusában. Az elmúlt 16 hónap alatt sem szóban, sem írásban, sem én, sem a főtí gyermekváros nem kapott választ.

Pedig aki valóban szívén viseli a veszélyeztetett gyermekek sorsát, az tudja, hogy a kallódó fiatalok, a gyermek és fiatalok bűnelkövetők, a deviáns, antiszociális elemek igen nagy részét teszik ki az intézetekből szökésben lévő, illetve az intézetekből kikerült fiatalok. Ezzel a problémával nemcsak jelenleg, hanem gazdasági, szociális, és társadalmi téren hosszú időre kiható tényezőként kell számolnunk. Az a gyermek, illetve fiatal, aki gyermekkorában személyiségének pozitív és optimális fejlesztésével nem találkozott, akiről elkönnyvelték, hogy „állami gondozott = bűnöző”, az elkönnyveli magáról is, és ennek megváltoztatására fejletlen, kialakulatlan személyisége miatt nem is törekszik.

Így, mire eléri nagykorúságát, a negatív élmények hatására természetes, hogy aligha lesz ereje megállni a lábán. Nincsenek olyan rokonai, akikre számíthatna, sőt a tapasztalat azt mutatja, hogy az előkerült, vagy az intézmények által előkerített rokonok inkább kihasználják a fiatal, mintsem segítenék - szembe kell néznie azzal, hogy továbbra sem kell senkinek, egyedül áll a világban.

Jelenlegi gazdasági helyzetünkben ez a probléma még fokozódik. Munkalehetőségük elenyészően kevés, szakképzetlenségük miatt szinte nincs is, lakásuk nincs, albérletet fizetni nem tudnak. Ezzel a kör bezárul. Mivel megélhetési lehetőségük nincs, jön az aluljáró, a törvényen kívüli réteghez való csapódás, az a társadalmon kívüli réteg, amely befogadja a társadalom kivetettjeit.

Természetesen élni kell valamiből. De lehetőség a tisztességes megélhetésre nincs, marad a bűnözés. Az a fiatal pedig, aki megszokja, hogy egy-egy bűncselekmény elkövetésével több pénzt szerezhet, mint aki tisztességesen dolgozik, annál igen csekély a valószínűsége annak, hogy valamikor is be fog illeszkedni az elvárható és általánosan elfogadott társadalmi normák közé.

A szomorú valóság az, hogy egész életükben, tehát életük további részében sem lehet őket számításba venni a társadalom építése céljára. Természetes emberi kapcsolataik alkalmával - sokszor csak a magány elől való menekülésként - utódokat hoznak létre, akiknek sorsa szinte „elvérendeltetett”, mert a szűkös, vagy inkább lehetetlen körülmények miatt nem képesek gondoskodni gyermekeikről, így marad a gyermek számára is az állami gondozás, vagy a szülők részéről bűnözéssel, bűnelkövetéssel megszerzett valamilyen ön- és családfenntartás, és az utánpótlás ismét komoly gondok elé állítja a társadalmat. A kör ismét bezárul.

De törvényszerű ez az állapot?

Ha a kérdésre egyértelmű nemmel válaszolnánk, nyilvánvalóan fantaszták, álmodozók lennénk. Tudjuk, hogy a világban mindenütt, még a legfejlettebb ipari államokban is léteznek

olyan elemek, méghozzá nem is kevesen, akik tehetetlenségük, érdektelenségük, a minden mindegy állapotában, ennek egykedvű tudomásulvételével, vagy ennek pontos tudatában a társadalom perifériájára szorult réteget alkotják. Éppen ezért szükséges is, hogy azoktól a szülőktől, akik nem képesek megfelelni a szülői szerep elvárásainak, vagy kifejezetten veszélyeztetik gyermekeik személyiségét, az állam saját gondoskodása alá helyezze a gyermekeket.

De nem törvényszerű, hogy ezek közül a gyermekek közül ilyen döbbenetesen magas arány kallódjon el. Mert nem elég elvenni ezeket a gyermekeket a szülőktől, kiemelni a veszélyeztetett környezetből, nagyon nem elég, ha intézményesen is csak lakhatásról, élelemről és ruházódásukról tudunk gondoskodni.

Tehetünk egyebet is?

Az ismerkedés első szakaszában a felnőttek és a gyermekek egyaránt méregetik, figyelik egymást. A nevelő nem tudja, mit várhat az új növendéktől, nem ismeri érzelmi világát, adottságait, képességeit, megközelíthető pontjait. Az ismerkedés, a valós megismerés esetenként heteket, hónapokat is igénybe vesz.

Különösen problémás az eset akkor, ha a befogadó intézetből a gyermek tovább kerül végleges, vagy ismét csak látszólagosan végleges helyére, az intézetbe vagy a nevelőszülőhöz.

A módszer az eddigi tapasztalatok, felmérések alapján alkalmas arra, hogy az új közösségbe került gyermekről optimális képet kapjon a befogadó intézmény vagy a nevelőszülő. A személyiségkép a pozitív és a negatív vonásokat egyaránt ismerteti reális, korrekt megközelítéssel. Szubjektív tényező nem játszik szerepet a vizsgálatban.

Felhasználásának előnye széles körű. Ilyen módon a gyermek személyiségjegyeinek megfelelő nevelésben részesülhet, a nevelőt pedig megóvjuk az olyan gyakran előforduló pszichés eredetű sérüléstől, ami a gyermekkel kapcsolatos kudarcélmény hatására jön létre. Előnye még, hogy a hospitalizációs veszélyek megelőzésére is alkalmas.

A módszer hátránya: közepesnél erősebben sérült értelmi fogyatékosok és közepesnél erősebben súlyos mozgáskorlátozottak keretében nem alkalmazható, illetve ilyen jellegű kutatásaink még nincsenek.

„Az emberi újszülött magatartását, környezetéhez való viszonyát kezdettől fogva öröklött, veleszületett magatartási reakciók szabályozzák. Ezeknek a reakcióknak az indítékait genetikai kód táplálja be a központi idegrendszerbe. A központi idegrendszer működési érettségétől függően, olyan magatartási reakciókat indít el, melyek fokról fokra gazdagabb, bonyolultabb kapcsolatokat alakítanak ki a környezettel. A gyermek magatartását a központi idegrendszer érettsége, a genetikai kód és a környezeti tényezők egyaránt befolyásolják.”

(1985. II. 22., Himfy)

Hagyományos vizsgálati módszerek

„A hagyományos vizsgálati módszerek eredményességének alapvető feltétele a vizsgált személy jelenléte és kommunikációs készsége. A két legalapvetőbb módszer a megfigyelés és a kísérlet. Leggyakoribb vizsgálati módszer a teszt.

A legfontosabb tényező, hogy nemzetközileg ismert, szabványosított és elfogadott feladatokat tartalmaznak. Az eredmények értékelése is csak a konkrét tesztformának megfelelő értékelési útmutató szerint történhet. Hátránya, hogy a vizsgált személy pillanatnyi pszichikus állapotáról tud csak képet adni. A pszichológiai tudománynak a legfontosabb problémája annak a folyamatnak, illetve a folyamat természetének feltárása, melynek eredménye a tesztekben megmutatkozik.

Nem titkolja a tudományos pszichológia sem, hogy a teszt főleg diagnosztikai célt szolgál, de teszi mindezt a prognózis érdekében. Az eddigi alkalmazott pszichológiai ismeretek szerint az öröklött vagy veleszületett adottságok önmagukban se nem jók, se nem rosszak. Csupán lehetőséget jelentenek a képességek pozitív vagy negatív irányú kifejlődésre.

(T. F. Pszichológia)

Ezzel egyetértve, de más megfogalmazásban, az asztropszichológia elve és gyakorlata az, hogy ezeket a veleszületett, magával hozott, öröklött adottságokat minél előbb, lehetőleg az intézetbe kerüléssel egyidőben feltárja, ezáltal a pozitív személyiségvonásokat fejlesztve, a személyiségképet alakítva az adott személyiségvonások keretein belül a társadalmi elvárásoknak megfelelően orientálja.

Az asztropszichológia a maga eszközeivel ezeknek a személyiségjegyeknek, kódolt magatartási reakcióknak megfejtésével foglalkozik.

Interpretációt kérni levél útján, postán keresztül lehet.

Alkalmazható akkor is, ha a vizsgált személy nem tud, nem akar vagy nem képes a hagyományos vizsgálati módszereknek, teszteknek megfelelni.

Az intézetbe került gyermek: ha egészen kicsi - nem tud, ha dacos, vagy zárkózott - nem akar, ha súlyos stresszhatások érték - nem képes erre.

Az intézetbe, új közösségbe került gyermek az első időkben „beszoktatás”, megfigyelés alatt áll. A nevelőnek a gyermekkel attól a perctől kezdve, hogy átlépte az intézmény kapuját, foglalkozni kell. Kötelessége is, legjobb tudása szerint közeledni az új jövevényhez, hozzászoktatni a környezethez. Az első stresszhatás akkor éri a növendéket és a nevelőt is, ha ez nem sikerül.

Hospitalizációs veszélyek megelőzése

A zárt, vagy csak viszonylag zárt intézeti kereteken belül élő gyermekeknél és felnőtteknél egyaránt fellép a hospitalizáció veszélye. Az eddigi kutatások inkább csak a gyermekek személyiségkárosodásának megfigyelésére korlátozódtak. Holott tény, hogy a velük foglalkozó felnőttek sem mentesek ezektől az ártalmaktól.

Tapasztalatok igazolják, hogy az állami gondozottakkal való foglalkozás során igen gyakran éri pszichés eredetű sérülés nemcsak a gondozottakat, de a gondozót is. A nevelő természetesen minden egyes gyermeknél igyekszik a legjobb tudását nyújtani, de még százalékos arányban is igen magas az intézeti nevelés kereteiből kikerülő gyermekek között a kisiklott életű, kallódó fiatal.

A gyermekekkel készült felmérések alapján kimutatható a szellemi, érzelmi, de a testi fejlettségi szint visszamaradottsága is a hasonló korú, családban élő gyermekekéhez viszonyítva. Az állam mindenkor igyekszik lehetőségeihez mérten gondoskodni a gyermekről.

Jelenlegi statisztikáink szerint egy gyermek évi ellátása a járulékos költségekkel együtt évi 300 000 forintba kerül. Láthatjuk tehát, hogy nem elsősorban anyagiakon múlik a hátrányos helyzet. Az érzelmi elsivárosodás, az állandó egyhangúság, az ingerszegény - érzelmileg ingerszegény - környezet, a házirend állandóan kötelező betartása, mind-mind kórosan hat a személyiségfejlődésre. Ez alól nem mentesek az intézet dolgozói, a gyermekekkel foglalkozó felnőttek sem.

A családban nevelt gyermek és szülő is szabadon engedheti érzelmeit, kimutathatja sértődését, elmondhatja vágyait, össze is veszhetnek. A gyermek kísérletet tehet a „meddig mehetnek el” kérdésben, mert a születéstől vele együtt élő szülő ismeri őt, tudja, mikor kell visszatartani, megállítani, figyelmeztetni.

Az intézeti nevelés keretein belül kettős frusztráció érvényesül: a nevelőben az állandósult felelősségkényszer, a gyermekben az állandósult szabályok, illendőségek betartásának elvárása. Csakhogy amíg a családban növekedő gyermek a külvilággal állandó kapcsolatban él, annak mintegy szerves részeként, addig az intézeti gyermek a külvilágtól elzártan, mintegy abból kiszakítva él.

Az intézet dolgozói, a nevelők is tudják, hogy állandóan nem lehet „viselkedni” - de munkaköri kötelezettségként ez elvárás felénk. Ez pedig előbb-utóbb meglátszik növendéken és a nevelőn egyaránt. Amikor a fiatal kikerült az intézetből, a valós életben nagyon nehezen, vagy egyáltalán nem tud beilleszkedni.

Így, ha egészen kicsi korától intézetben nevelték, alig van fogalma arról, milyen is a külvilág. Jelenleg egy rosszul felfogott gyermekvédelmi intézmény működik. A gyermeket nem az élettől kell védeni, csak annak káros, a gyermekre veszélyes hatásaitól. Saját gyermekeinket sem tesszük „vatta” közé, mert tudjuk, az életnek van árnyékos oldala is, amire esetenként nem árt felkészülni. A rosszul felfogott és alkalmazott gyermekvédelem csak olyan, mintha a gyermeket nem vinnénk el a kötelező védőoltásra, mert attól félnénk, fájni fog neki a szúrás.

Ha az intézmények keretein belül megvalósul a szabadabb, oldottabb családiasabb légkör, az oldottabb nevelési forma segít a problémák megoldásában.

Ehhez azonban a nevelőnek is segédeszköze van szüksége. Olyan eszközre, mellyel a személyiség látens állapotban lévő tulajdonságairól is felvilágosítást kap, ezáltal nyitottabban, szabadabban nevelheti a gyermekét anélkül, hogy a felületesség, vagy a túlzott szigorúság hibájába esne.

Kónya Katalin
asztropszichológus

„Drog ellen az ifjúságért” Konferencia

Döbbenetes képeket láttam elkorcsosult végtagokról, üres tekintetű, de megfáradt szenvedélybetegekről. Az „anyag” rövid idő alatt végzett velük...

Alig ocsúdtam fel a látvány okozta kábulatból és döbbenetből, újabb dőfés érte az agyamat: „a 23. órában vagyunk”. Micsoda? Hogy nálunk is meg lehet vásárolni a hasist, a marihuánát, az LSD-t vagy a heroint? Ugyan!

Aztán a veszprémi konferenciáról hazafelé jövet azon gondolkodtam: vajon Szabolcs megyében milyen a kép? Milyen a droghelyzet?

Az első lépést még aznap megtettem.

Budapest, Országos Rendőr-főkapitányság Kábítószerbűnözés Elleni Osztály, Hollósi György rendőralezredes, az osztály vezetője:

„A mi adataink szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a kábítószerfogyasztás szempontjából nem tartozik az ún. fertőzött megyék közé. Jelen vannak ugyan a klasszikus kábítószeresek, elsősorban a tranzitútvonala miatt.

Tudomásunk szerint nincs szervezett kábítószerkereskedelem, nem tudunk arról, hogy elosztó hálózat működne. Az eddigi - tudomásunkra hozott - esetekben csak baráti körben, kiskereskedelmi módszerekkel árusították. A tipikus megjelenési hely a diszkó, az ifjúsági szórakozóhelyek, ahol elsősorban marihuánát, hasist, LSD-t, amfetamint - az ún. ifjúsági drogokat lehet beszerezni.”

Látszólag tehát nincs nagyobb veszély. De levonható-e ez a következtetés?

Tovább kutattam és gondolkodtam. Egyre az járt a fejemben, hogy MIÉRT? Mert lehet statisztikákat összeállítani, felmérésekből tanulmányt készíteni és „megállapítani”, vagy drogambulanciákat létrehozni mintegy alátámasztva azt, hogy „igen, mi megtesszük a dolgunkat, hiszen ide bejöhetnek, segítséget kaphatnak”. De elmondhatják? Feltárják? Elmennek? Kérnek segítséget azok, akik az emberekbe vetett bizalmukat elvesztve nyúltak a szer után?

Megkérdeztem orvost, pszichológust, rendőrt. Csak egyvalaki hiányzott:

A DROGOS.

De hol találom meg őt, őket?

„...Valami egészen furcsa, kellemes hullámok járták át a testemet... Talán a szerelemhez tudnám hasonlítani ezt az érzést... Talán az extázis... A szex csúcának tartós érzése...”

Az élet forгатaga által összekuszált gondolataimat nem tudom már az agyamban rendezni, ezért máttól kezdve ezt a naplót vezetem...

Amit korábban nagyon szerettem, az most vadidegen számomra. Már nincsen tervem, nincsen célom, és nincsen erőm semmihez. Már nem tudok szeretni, és nem akarom, hogy szeressenek.”

Egyelőre Tolnai Kálmán Kábulat c. könyvének idézeteivel kellett beérnem.

Aztán véletlenül találkoztam egy védőnővel, aki éppen az egyik nyíregyházi középiskolába igyekezett.

- Tudod, egészségvédelmi órákat tartok a gyerekeknek. Ma a kábítószerőről fogunk beszélgetni a H/c-ben.

Hát ez nagyszerű!

RIP.: Lányok, fiúk, mit tudtok a kábítószerokról?

A.: Hát, hogy jó érzést nyújt. Lebegést, vagy valami ilyesfélét.

P.: Vannak, akik otthon állítják elő maguknak. Növényeket szárítanak, füvet szívnak.

RIP.: A fogyasztás következményeiről hallottatok?

ZS.: Igen. Az agyat károsítja nagymértékben. Azt hiszem leépíti az agyszöveteket. Elmezavart idéz elő. Nem?

A.: Szerintem ha függőségbe kerül valaki, nem tud különbséget tenni a jó és a rossz között és befolyásolható lesz. Ha olyan bandába kerül, akik betörésekre akarják használni, akkor azt csinálja, amit mondanak neki.

RIP.: Bennetek van kíváncsiság? Úgy értem, szeretnétek kipróbálni? Mindenki igennel válaszolt. Kicsit mellbevágtak vele, mert hozzátették ugyan, hogy nem akarnak rászokni, nem folytatnák tovább, csak egyszer szeretnék már megtudni, milyen is az az érzés?

De hogy könnyű-e megállni, el lehet-e intézni ilyen egyszerűen, arra egy másik beszélgetés adott egyfajta választ.

Bennt a nevelőszobában ütköztettük véleményüket a védőnő és én, amikor kopogtak. Egy magas, fiatal srác köszönt be:

- Kezi csókolom. Én egy barátomat kerestem, és tőle tudom, hogy riporter tetszik lenni, és hogy nemrég a drogról tetszett beszélgetni velük.

- Igen. De nyugodtam tegeződhetünk. Segíthetek valamiben?

- Tulajdonképpen én szeretném elmondani, hogy mi ez! Én benne voltam, és nekem szerencsém volt, hogy ki tudtam mászni belőle. Hidd el! Nekem tényleg szerencsém volt.

Akkor legalább egy óra hosszáig beszélgettünk - hármásban. Zavarosan, kapkodva mesélt. Maga sem tudta mit mondjon, hogyan kezdje. Logikátlanul, összevissza hadart. Indulatos volt és hangosan beszélt. Minden kérdésre válaszolni akart. Éreztem - most végre itt az alkalom, végre megszólaltathatok egy igazi drogot! De vajon vállalja-e? Adja-e a hangját, történetét - még ha név nélkül is? Féltem rákérdezni. Egyre azt figyeltem, melyik a legalkalmasabb pillanat.

Aztán megszólalt az órát jelző csengő. Sietve öltözködtem, pakoltam, amikor megkérdezte:

- Mikor van időd?

Tessék? - megkönnyebbültem.

- Figyelj! Találkozzunk egy óra múlva. Rendben?

- Rendben. Magnó:

- Hogyan kezdődött?

- Kicsérélték a cigarettámat. Ittunk, beszélgettünk és nem vettem észre. Furcsa volt. Először azt hittem, hogy az ital. De annak ismerem a hatását, és akkor a többiek azt mondták, hogy ez egy marihuánás cigaretta volt.

- Mit éreztél?

- Nekem csak úgy megállt minden. Hallottam mindent, tudtam mi történik körülöttem, de nem érdekelt. A reakcióidőm az olyan lett, hogy ha egy km-ről jön a vonat akkor is elütött volna, de nem tudtam volna mit cselekedni. Szóval nem volt valami jó élmény...

- Aztán kerested újra?

- Akkor nem. De ugyanabban a társaságban később láttam, hogy sokan csinálják. Láttam rajtuk, hogy mennyire fel vannak dobva. Tetszett... meg nem akartam kilógni a sorból! (Kicsit megemelt hangon folytatta:) Nekem rangom volt abban a bandában, és az ember nem akarja elveszíteni a rangját!

- Mégis, milyen időközönként vetted magadhoz a hasist?

- Hát... ez bulihoz volt kötve.

- Hogyan jutottál hozzá?

- Nagyon egyszerűen! Szórakozóhelyeken mindenhol előfordul. Nos, tudtam egy emberről, hogy eléggé gengszter figura, és egy alkalmas pillanatban megkérdeztem, tud-e szerezni anyagot. Mire ő: Nem, de X. Y.-nál ez megoldható. Ide és ide kell elmennem, és azt, annyit és olyan minőségűt kapok, amilyent akarok.

Sok mindent elmondott még a fiú, de egyvalamit nem értettem. A szülei miért nem vettek észre semmit? Tudniillik kiderült az, hogy nemcsak fogyasztott, hanem kereskedett is a droggal. Az így szerzett pénzből pedig vásárolt...

- Hm - nevetett fel - ez egyszerű. Gyermekkorom óta mindig üzleteltem valamivel. Nekem mindig volt tisztességes zsebpénzem!

Megpróbált fölényesen és nyugodtságot színelve válaszolni, de közel ültünk egymáshoz — és a szeme idegesen repkedett.

- Mondd, miért hagytad abba?

- Alvilági emberekkel nem jó kapcsolatba kerülni, mert ott nincs kegyelem, Ha valaki valakit átver, rákoppintanak az orrára! Én mindvégig vigyáztam arra, hogy csak kevés emberrel érintkezzek, csak a haverjaimat szolgáljam ki. De akarva akaratlanul is kiszivárognak az információk, és ha sok ember ismer, akkor ki kell szállni, vagy el kell tűnni!

- Megijedtél?

- Nem... meghalt egy barátom. Tőlem kapta a kábítószer... öngyilkos lett. Nem kifejezetten a drog miatt, de úgy éreztem, hogyha sohasem fordul a szerhez, akkor nem történik ez vele...

Nyíregyháza, 1994.

Demeter Zsuzsa

Oktatási Alap a Fővárosi Közgyűlés Oktatási Bizottsága kezelésében

Tájékoztatót ad dr. Sáska Géza elnök.

A Fővárosi Közgyűlés 10/1994. III. 10. számú Önkormányzati rendeletében 118 millió forintot hagyott jóvá az Oktatási Alap működtetésére. Sáska Géza tájékoztatása szerint az Oktatási Bizottság hatáskörébe tartozó alapok működtetésére.

1. A Gyermek- és Ifjúságvédelmi Alap az állami gondozott gyermekek támogatását szolgálja.

2. Az Ösztöndíj Alap a középiskolában és felsőfokon továbbtanuló fiatalokat is segíti. Az ösztöndíjat a 3-4 évfolyamú középiskolásoknak és elsőéves felsőfokú hallgatóknak hirdetik meg, a pályázók a Fővárosi Oktatási Bizottsághoz nyújtják be igényüket. Az ösztöndíj neve: Fővárosi Diákösztöndíj.

3. Az Ifjúsági Alap a nyári táborozás támogatását és a pártoktól független ifjúsági szervezetek támogatását szolgálja.

4. Az Oktatási Alap a fővárosban az oktatás fejlesztésére szolgáló összeg.

Az Oktatási Alapból pályázat keretében idén a következő fejlesztési célokat támogatják:

1. Intézményvezetők menedzserképzése
2. Nyugat-európai típusú komprehenzív iskolarendszer megerősödésének támogatása
3. A felsőoktatás megerősítése
4. A középiskolában továbbtanuló érzékszervi fogyatékos fiatalok eszközigényének támogatása
5. Vallásismereti szöveggyűjtemény; 1993-ban elfogadott téma folytatása

Az intézményvezetők menedzserképzése keretében 60 főt részesítenek majd támogatásban. A témára főiskolák, egyetemek pályázhatnak. A Fővárosi Oktatási Bizottság minőségi garanciát vállal a képzésért. A tanfolyamra fővárosi pedagógusok és igazgatók pályázhatnak, az igazgatói kamarák javaslata alapján dönt majd az OB az ösztöndíj megadásában.

A komprehenzív iskolarendszer támogatását az 1993-as évben már elfogadta a bizottság. Ebben az évben újabb pályázatot kívánnak kiírni a fővárosi önkormányzati iskolák körében, olyan programok kidolgozására, amelyeknek célja a komprehenzív iskolák létrejöttének támogatása; azaz belső szerkezeti, oktatásszervezési és metodikai eljárásokkal megvalósítani a különböző társadalmi háttérű, adottságú, érési ütemű és érdeklődésű tanulók differenciált fejlesztését és továbbtanulásra való felkészítését. A felsőoktatás megújításában olyan iskolák megerősítésére kerül sor, amelyek iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli, munkaerőpiaci képzést egyaránt folytatnak.

A középiskolák többnyire nincsenek felkészülve az érzékszervi fogyatékosok oktatására. Felszereltségük ezen a téren hiányos. Bizonyos eszközök nélkül ezek a gyermekek nem tudnak megfelelő eredményt elérni.

Ezzel a pályázattal szeretnének ezeknek a tanulóknak vagy iskolájuknak segíteni, segítséget nyújtani, pl.: egyéni hallásérintő készülék, egyéni olvasókészülék, felzárkóztató pedagógusok alkalmazása stb.

A fővárosi oktatásügy fejlesztését bizonyára jól szolgálja majd az Oktatási Alap felhasználása.

Felhívjuk az intézmények figyelmét, éljenek a felkínált lehetőségekkel!

Barlai Róbertné

Mi a véleménye a pedagógusoknak a tankönyvekről

A januári számban érdekes véleményeket olvashattunk a tankönyvekről, a gyermekek tollából. Most a pedagógusokat kérdeztük meg ugyanerről. Érdeemes összevetni a véleményeket, az eltéréseket és egyezőségeket. Lényegi kérdésekben fontos lenne a nézetazonosság.

I. Alsó tagozat

Az 1. osztályos tankönyvekről

- Olvasókönyv: Az új Romankovics-féle könyvet szeretik a gyerekek, szívesen olvassák. Ugyanez mondható el a Betűvásár c. könyvről is. Érdekes meséket, mondókákat tartalmaz.

- írás munkafüzet: A Romankovics-féle írni tanulok c. munkafüzetet igen jól lehet használni. Ötletes feladatok, szöveg-, ill. betűminták találhatók benne.

- Matematika I—II. kötet: A Takács Gáborné-Takács Gábor-féle alternatíván választható könyv tetszetős, tele színes rajzzal, de októbertől februárig nem minden tanuló részére biztosít önálló munkát. Sok a szöveges utalás, amit a csoport zöme még nem tud értelmezni, hiába képes elolvasni a feladatot.

Madarász Gézáne

A 2. osztályos könyvekről

A gyerekek magyarul Lovásziné oktatási módszere szerint tanulnak. Az olvasókönyv jó, áttekinthető. Sok nyelvtani anyag is tartozik a feladatokhoz, ami szintén nagyon jó. Matematikából Takács Gábor könyvét használjuk. A feladatok jók, érthetőek. Gondolkodtató és tréfás kérdéseket, feladatokat tartalmaz. A gyerekek örömmel használják ezeket a könyveket.

3. osztály

Az Apáczai Kiadó Hétszínvirág c. könyvéről: Az olvasókönyv biztosítja, hogy az együttműködő diák megfelelhessen a követelményeknek.

A kiválasztott tananyag mennyisége és nehézségi foka optimális fejlettségű gyermeket feltételez. Gyengén fejlett tanulók csak nagy erőfeszítések árán képesek feldolgozni.

Orientál a közös emberi értékek tisztelésére, a társadalmilag szükséges szokások, viselkedési formák elsajátítására.

Hiányolom a nagy európai mesemondók (Grimm testvérek, Andersen) műveit a tananyagból.

Az illusztrációként választott műalkotások formálják az ízlést. A rajzolt képek a napjainkról szóló olvasmányok esetében kissé régimódiak.

A könyv belső tartalmának igényessége felett érzett örömet rontja a kötés gyenge minősége.

Dr. Jean Péterné

Hétszínvirág

Az Apáczai Kiadó olvasókönyvével és munkafüzetével tanítom harmadik osztályban a magyar irodalmat. Nemcsak esztétikus kivitele, fehér lapjai, megfelelő méretű, kedves illusztrációi, vagy a történelmi témájú olvasmányokhoz illeszkedő színes képzőművészeti alkotások teszik vonzóvá, hanem a belső tartalom is. A tankönyv egyik erényének a gyermekközpontúságot tartom.

Maximálisan figyelembe veszi az életkori sajátosságokat. Optimális az igényes szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek terjedelme és aránya. Az intellektuális és komplex irodalmi készségfejlesztés lehetőségein túl gazdag példatára az érzelmi és erkölcsi nevelésnek is.

A témakörök záró „Illemkockák” a viselkedéskultúra tanítására, tanulására hívják fel a figyelmet.

A munkafüzet feladatai hasznos új információkat tartalmaznak, s lehetőséget biztosítanak a képességek szerinti differenciálásra. Szeretem ezt a tankönyvet, szeretik a tanítványaim is.

Jó szívvel ajánlom azon kollégáknak, akik még nem ismerik.

Gábor Tamásné

- Hétszínvirág (olvasókönyv): Az olvasmányok érdekesek, érthetőek, mondanivalói tanulságosak. A tanulók szívesen olvassák őket. A mintafüzetek jól használhatóak.

- Az én matematikám: A feladatok a négy alapműveletre könyvben is megoldhatók, azonban néhányuk nehéz.

- Nyelvtan, helyesírás: A tantervi anyag jól elsajátítható, tele van feladatokkal, melyeket mindenki számára a tanultak gyakorlására terveztek.

- Környezetismeret: Véleményem szerint túl sokat markol fel, igen sokrétű.

- Ének-zene: Megérett már egy új kiadásra - pl. a háború előtti kiadásra gondolok, amiből még én tanultam alsós koromban. A zenehallgatási anyagot leegyszerűsítéнем. Érthetőbbé tenném a megfigyelési követelményeket.

4. osztály

-A környezetismeret szintelen, lehangoló tankönyv. Néha rossz, nehezen érthető ábrákkal. A tananyag elrendezése sem szerencsés. A tanuló tölti ki a hiányos részeket, és ha rosszul töltötte ki, úgy is tanulja meg.

Kalmár Istvánné

1. Felső tagozat

2.

Magyarkönyvekről

- Az 5. és 6. osztályban használt munkafüzet nem segíti a pontos munkára nevelést. Nincs elegendő hely az írásra, és a hibákat nem lehet javítani.

- A magyar irodalom tankönyvek közül egyik sem tetszik megjelenési formáját tekintve.

Szürkék, sablonosak. Ezért egy tankönyvkiállítás után új könyveket keresve döntöttem úgy, hogy az Apáczai Kiadó által tervezett alternatív tankönyvet rendelem meg iskolánk 5. és 6. osztályosai számára. Pozitívuma, hogy új formájú, színes, vidám, egyáltalán: más.

Az anyanyelvi tankönyvek jók, de a munkafüzetek gyakorlatai - főleg a 7. és 8. osztályos - bonyolultak, sok a felesleges, nem lényegre törő gyakorlat.

Több helyesírási gyakorlat kellene a nyelvtaniak helyett. Inkább ez jelent gondot a tanulóknak.

Évek óta magam által összeállított helyesírási feladatlapokat oldatok meg, meg sem vetetem a munkafüzeteket. Helyette „A magyar helyesírás szabályai” című segédkönyv a bibliánk, minden órán használjuk.

Kovácsné Kővári K.

A Nemzeti Tankönyvkiadó által fogalmazott irodalmi olvasókönyveket használom munkám során. Azért, mert csak részben ismerem a többit, legelfogadhatóbb az ára, a rendelt új tankönyvek meg sem érkeztek. Mennyire tartom őket jónak? A csökkentett tananyagot egyéb alternatív tankönyvek és szépirodalmi könyvek segítségével, megfelelő rugalmassággal és helyes módszerrel lehet alapvető vezérfonalként kezelni. A témakörök kiválasztását jónak érzem (5-6. o.), bár korainak tartom a 6. o. elején kezdődő időrendi sorrendet. Nincs szinkronban a történelem tantárgy anyagával, és ez végigkíséri őket a 8. osztályig. Nehéznek tartom a 7. osztály elején a „Magyar táj, magyar ecsettel” című témakört. Szívesebben kezdeném a reformkorral, Petőfivel az anyagot. A tantárgyi koncentráció sem mindig érvényesül. Az irodalmi művek nehezen áttekinthetőek, a feladatok tartalmilag egyhangúak, monotonnak érzem őket. Hiányolom a színes képeket, illusztrációkat, ami viszont összefügg a tankönyv árával, és az ördögi kör kezdődik újból.

Fejérmé H. M.

Az általános iskolai történelemtankönyvekről

1986 óta tanítok általános iskolában történelmet. Ezen időszak alatt több tankönyvvel is találkoztam.

Az 5. osztályos, Filla István által írott tankönyv minimális változáson ment át az évek során. Tartalmi része viszonylag jó, talán a lényeg kiemelése lehetne tipográfiai jobban megoldott. Gondolok itt elsősorban arra, hogy a minimumszintű anyagot - amely az elégséges osztályzat megszerzéséhez is szükséges - lehetne végig vastag betűvel szedni. Ez nagymértékben megkönnyítené a gyengébb tanulók otthoni munkáját. Sajnos a jelenlegi megoldás az, hogy csak egyes szavakat és kifejezéseket szednek vastag betűvel. A könyv képanyaga meglehetősen silány, szegényes, ezen mindenképpen változtatni kellene! Gondoljunk csak arra, hogy a gyerek 5. osztályos korában találkozik először történelem tankönyvvel, itt kell az érdeklődését felkelteni a tárgy iránt. Egy igényesebben illusztrált tankönyv nagy segítséget jelentene ebben!

Több probléma adódik a Balla Árpád által írott 6. osztályos tankönyvvel. Ebben olyan anyagrészt is szerepel, amely az 1990 óta érvényben lévő tananyagkorrekció óta a 7. osztályban tanítandó! (Az utolsó három lecke - Mária Terézia kora.) Az erdélyi parasztfelkelés c. lecke kiegészítő anyag, a könyvben viszont számozott törzsanyagként szerepel! A könyv -amióta a Korona Kiadó jelenteti meg - tipográfiai jobbnak kivitelű, bár a lényeg kiemelése itt sem megoldott! Az illusztrációk itt is lehetnének élményt adóbbak!

A Helméczy Mátyás által írott 7. osztályos tankönyv tartalmában - a korrekciók után - megfelelő, kivéve az egész utolsó fejezetet, amely 8. osztályos tananyag! (Az I. világháború előzményei.) A könyv az általános iskolai tankönyvek közül talán a legrosszabb kivitelű, az illusztrációkat tekintve.

A Fekete Pál által írt 8. osztályos tankönyvből hiányzik az egész I. világháború és előzményei fejezet. A könyv szövege nagyon nehéz egy átlagos képességű diák számára. A leckék többoldalasak, rengeteg lexikális adatot tartalmaznak. A lényeg kiemelése egyáltalán nem megoldott, sokszor éppen az apró betűs szövegben vannak elrejtve fontos információk. A gyengébb képességű tanulókat egyenesen elborzasztja az összefoglalásoknál található többoldalas adatdömping. Nagy szükség lenne egy közérthetőbb, a gyengébb tanulók által is feldolgozható 8. osztályos történelemtankönyvre!

Békés Zsolt

Az utóbbi években megjelent tankönyvek, beleértve az alternatív és átdolgozott könyveket is, jól szolgálják a tárgy tanítását, megértését, megszerettetését, a magyarságtudat kialakítását. Szövegük a korosztályoknak megfelelő, érthető, sok-sok képpel, kiegészítő anyaggal, rávezető kérdésekkel, feladatokkal. A könyvben szereplő fogalmak, jelek kutatómunkára ösztönzik a tanulókat.

Foglalkoznak művészetekkel, népi kultúrával, divattal, viselkedésformával, életmóddal.

Különösen jó az 5., 6., 7. osztályos könyv.

Továbbképzéseken, tankönyvkiállító ankétokon nagyon tetszettek az Apáczai Kiadó alternatív könyvei.

Jó dolog, hogy manapság sok szép -igaz, drága - történelmi tárgyú olvasókönyv, enciklopédia, lexikon, album, térkép stb. áll a tanulók rendelkezésére, amelyek könyvtárból is kölcsönözhetők. Az 5. osztályos történelem anyag nagyon nehéz a tanulók számára. A könyv nem szép, tele van ismeretlen fogalmakkal. Mindez nagyon megnehezíti a tárgy tanulását.

Általában az a véleményem, hogy sokat markolunk és keveset fogunk. A hosszú és nehézkes szövegű leckékben elveszik a lényeg.

Kalmár Istvánná

A matematikatan könyvek

A Hajdú Sándor szerkesztette matematika tankönyvet használok az 5. osztályokban (hetedik, javított kiadás). E tankönyv az általános iskola 5., valamint a nyolcosztályos gimnázium I. osztálya számára készült.

A Calibra Kiadó és a szerzők dicséretes munkát végeztek. A könyv megjelenésében esztétikus, tetszetős, a használat során sem esik lapokra, tehát tartós. Belső képanyagának színes nyomásától valószínűleg a magas árak tartották vissza a készítőket. Az ábrák, képek elhelyezése viszont jó, nem a következő oldalon szerepelnek a hozzájuk tartozó szövegek. Erénye, hogy nem egyedi könyv, hanem egy „könyvsorozat” egymásra épülő köteteinek egyik darabja, így a 6. osztályban ugyanilyen szerkesztési logikával összeállított könyvből folytathatjuk a munkát. A 7. és 8. osztályokban pedig két „változatban”, a tanulók képesség szerinti bontását, a nívócsoportok szervezését, a továbbtanulási szándék szerinti differenciálást is megkönnyítve folytatódik. A szaktanár választhat.

Az ötödikes könyv szerkesztése, a feladatok mellett elhelyezett, az egyes példák „nehézségi fokára” utaló jelzések segítik a nevelőt (s a szülőt), hogy a gyermek számára optimális feladatot jelöljön ki. A tanulók számára könnyen tanulhatóak a szereplő szövegrészek, a kidolgozott feladatok „életizűek”, nem erőltetetten didaktikusak. A részletekre is odafigyeltető kidolgozás segíti a diákot az önálló felkészülésben.

A tankönyvvel szerves egységet alkotó „Program”, azaz a tanári kézikönyv elsősorban a követelmények pontos, egyértelmű, tematikus csoportosításban közölt ismertetésével és értelmezésével segít. Tisztázódik általa a tantervben nem mindenütt egyértelműen megfogalmazott elvárás: mit, milyen szinten, s milyen körülmények között kell a tanulónak teljesítenie. De azzal is jó segítséget nyújt, hogy láttatja: e követelményrendszer egyes szintjeire mely feladatokon keresztül vezet az út.

A kapcsolódó „Gyakorló I., II., III.” c. feladatgyűjtemény tematikus, szintezett feladatbázisként egyaránt jól használható eszköz a felzárkóztatás és a tehetséggondozás feladatainak megoldása során.

Dr. Varga József

- E tanév kezdetétől tanítok ismét 5. osztályban matematikát, így a Hajdú Sándor szerkesztette új tankönyvet még csak fél éve használok, ám nagy megelégedettséggel.

Nagy hiányt pótol ez az új tankönyvcsalád. Felépítése alaposan átgondolt, rendszerezett. A tanulók számára is könnyen áttekinthető, jól használható. Az új ismereteket bevezető feladatok kidolgozása szemléletes, érthető. Sok jó táblázat, ábra, rajz „színesíti” a könyvet. A feladatok mennyisége általában elég, némelyik tananyagnál a folyamatos ismétlésre is bőven elegendő, kevés témánál találtam feladathiányt. Kíváncsian várom a folytatást, és a tehetséges tanulók számára készül újabb köteteket.

Rajnainé Balázs Blanka

A kémiatankönyvről

A 8. osztályos kémiatankönyv szerkezeti felépítését és anyagtartalmát jónak találom.- Kiegészítő változtatásokat csupán az utóbbi 10 év gazdasági és környezeti problémáinak kialakulása tehet indokoltta. Freonózon probléma; ipar, közlekedés, erdőirtás - levegőösszetétel; a légkör hőmérsékleti összefüggései", műtrágya - talaj, az élővíz eutrofizáció kapcsolata; bauxitbányászat - karsztvízkészlet (Hévíz, Tapolca stb.) - alumíniumipar beépítése; a vas- és acélgégyártás gazdasági és gazdaságossági kérdései - mutatkozó tendenciák; vegyipari melléktermékek és hulladékok felelőtlen tárolása - környezetszennyezés, a természetes életritmus veszélyeztetettsége; stb.

Ezekon kívül szakmailag mellőzendőnek tartom az olyan ismeretek közlését, melynek alapjaival csak a középiskolában ismerkednek meg a gyerekek. PL: CO, SO₂, SO₃ szerkezeti képlete.

Fűzi Zoltán

A szakosított német tankönyvről

Német nyelvkönyv a szakosított tantervű általános iskolák számára:

Mindegyik tankönyv szakosított tantervű osztálynak készült, az anyag elvégzése csak differenciáltan lehetséges heti 2 órában.

A 3-as tankönyvben hiányolom a szóbeli kezdő szakasz módszertani feldolgozását. Kevés segédanyag található ehhez a tankönyvben (a képeken, vázlatos mondatmodelleken kívül). Mindegyik könyv szóanyagát kielégítőnek találom, a feldolgozott témák megfelelnek a gyerekek érdeklődési körének, életkori sajátosságainak. Hiányoznak viszont a mindennapi beszédfordulatok, szituációs helyzetek.

A könyvek nyelvtani anyaga bőséges, egészen a szenvedő szerkezetig feloleli az anyagot. A grammatikai feladatok mellett szükségesnek tartanék fordítási feladatokat is (főleg magyarról németre); ez már alapfokú nyelvvizsgán is követelmény.

Dr. Horváthné Palkovics Bernadett

Az ének-zene tankönyvekről

Énekkönyveink 1925 óta, Sztankó Béla munkálkodásának köszönhetően, a gyermekkorosztálynak megfelelő fokozatban a népdalok éneklését helyezik a középpontba. A napjainkig megjelent, illetve átírt vagy javított könyvek igyekeztek tartani ezt a vonalat. 1944-ben jelenik meg Ádám Jenő Módszeres énektanítás című könyve Kodály Zoltán előszavával. E módszertani kiadvány egy alapmunka, amelyből azóta is merítünk. Az 1948. év jelentős eseménye: megjelenik Kodály Zoltán-Ádám Jenő: Énekeskönyv az 1-8. osztályok számára. Ezeknek a tankönyveknek a népszerűségét bizonyítja, hogy ma is korszerűek - kollégáimmal az 1994/95. tanévi tankönyvjegyzékből újra megrendelhattük.

A jelenlegi általános iskolai ének-zene tankönyveket 10-12 éve használjuk. A korábban használatos tankönyvekhez segédleteket (Kodály: 333 olvasógyakorlat, Ötfokú zene, Tegzes: Hétfokú olvasógyakorlatok stb.) is használni kellett a zenei írás-olvasás tanításához. Ezeket most egy kötetben találjuk a zenehallgatás szemelvényanyagával együtt. (Nagy gondunk, hogy a zenehallgatás lemezanyaga évek óta nem pótolható. Újra ki kellene adni!)

Több évtizedes énektanári és szakfelügyelői tapasztalatom alapján tartalmilag jónak tartom tankönyveinket. A technikai kivitel (tördelés, képek minősége és száma, a színek hiánya stb.) javítása lenne igen sürgős és fontos feladata kiadóinknak. A többi nem a tankönyveken, hanem rajtuk, énektanárokon múlik.

Karner Vilmos

Gondolatok a földrajztankönyvekről

A diákok földrajztudásának pontos és precíz kialakítása a földrajztanár feladata, és ez a legfőbb feladata! Ezt viszont csak jó, nagyon jó tankönyvek segítségével tudjuk elérni, mert a tankönyv egyben világnézet-formáló erővé is válik. Ezt napjaink változásai bizonyítják a legjobban.

Azt, hogy a tantárgy fogalmi absztrakcióit a tanításnál érzéki közelségbe tudjuk hozni, érzelmileg kell töltenünk. Verbális úton ez ritkán oldható meg. A tankönyvek képanyagát és a magyarázó rajzokat tovább kell fejleszteni, bővíteni, mivel a megismerésnél a vizuális képek szolgáltatják azokat a belső képeket, amelyek által a tudás realizálódik. Természetesen emellett a tankönyvek információs anyagát a lehetőség szerint pontosítani kell, az egyes anyagrészeket világosan kellene elhatárolni egymástól. A történelmi változásokat a tankönyveknek követniük kell, ugyanakkor a környezeti és környezetvédelmi problémák bővebb tárgyalása már nélkülözhetetlen, mert a tanulóinknak pontos és világos képet kell kapniuk az őket körülvevő világról.

Czanik Ferenc

A technikakönyvekről

- Nem értek egyet azzal, hogy külön „A” és „B” típusú könyv jelenik meg, és mindegyikben minimális a háztartási ismeretek oktatásához szükséges tananyag.

Három külön kiadás lenne célszerű (műszaki ism., mezőgazdasági ism., háztartási ism.), így a szaktanár megválaszthatná azt is, hogy kívánja-e valamelyik témát tanítani vagy nem. Nem tudom mi a logika abban, hogy általában falun tanítunk mezőgazdasági ismeretet, városban meg nem. Egy - a három külön témájú - tankönyv, alaposabb ismeretanyaggal, akár két vagy több évfolyamra is készülhetne.

- A Technika „B” változat tankönyveit tartalmilag jónak tartom, úgy általában. Talán a kivitelben lehetne változtatni: képek minősége, színek hiánya. Több háztartási jellegű téma, hogy a lányok is kedveljék, esetleg népművészeti dolgok is kellenének a tetszetősség kedvéért (lakáskultúra, divat, kézimunka).

Ivánkovits Lászlóné

A véleményeket gyűjtötte és válogatta:

Pápai Gyuláné